

Hermed fremsender Nordfyns Vandløbslaug

Høringssvar til

NORDFYNS KOMMUNES FORSLAG TIL VANDHANDLEPLAN¹

1. Sammendrag og konklusion.

Hvilken afvandingsmæssig fremtid skal vi arrangere på Nordfyn? Nordfyns Vandløbslaug giver hermed sit høringssvar og sine kommentarer til Nordfyns Kommunes Vandhandleplan, som er den endelige implementering af Vandplanerne.

Figur 1.1. Politisk bestemt oversvømmelse. Lolland, august 2011. Sidste sensommers meningsløse ødelæggelser skyldes politisk besluttet utilstrækkelig vandløbsvedligeholdelse. Det er en politisk beslutning, som reelt er hovedårsagen til, at hundredevis af sommerhuse og hundredetusindvis af hektar på Lolland-Falster, i Sønderjylland, samt på Syd- og Nordfyn stod under vand i høsten 2011. Mange tror, at problemet var, at det regnede meget. Problemet var utilstrækkelig vandløbsvedligeholdelse. Det er værd at bemærke, at der findes andre steder i verden, hvor det

¹ http://www.nordfynskommune.dk/Borger/Affald-og-miljoe/Miljoe-og-naturdata/Vand-og-naturplaner/~-/media/Files/Dokumenter/Teknik%20og%20Miljoe/Natur%20og%20Miljoe/Vand%20og%20naturplaner/Forslag_til_Vandhandleplan_for_Nordfyns_Kommune.pdf

regner 10 gange så meget - uden at folk drukner. Til gengæld er det nødvendigt, at vandafledningen fungerer. Især når det regner.

Utilstrækkelig vandløbsvedligeholdelse er skadeligt for både miljø og samfundsøkonomi. Skal vi politisk beslutte endnu mere af den slags i fremtiden, og skal det også omfatte Nordfyns Kommune?
Foto: Anders Knudsen.

Nordfyns Kommunes Vandhandleplan bygger på Statens Vandplaner. Vandplanerne rummer en række fejl og retsstridige forhold, som Nordfyns Vandløbslaug finder det nødvendigt at kommentere.

Gennemføres Vandhandleplanen, som der er lagt op til, vil det få meget alvorlige konsekvenser for afvandingsforholdene i Nordfyns Kommune. Gennemføres Vandhandleplanen, vil der ske en politisk besluttet implementering af afvandingsforhold, der selvvalgt giver tab og ødelæggelser, ultimativt som vist i figur 1.1.

Figur 1.1 er virkelighed fra Danmark 2011. Fotoet viser politisk besluttede tab og ødelæggelse af bygninger, afgrøder og miljø. I Nordfyns Kommune, hvor landskabet mange steder er relativt fladt, vil implementering af vandhandleplanens indsatskrav give meget betydelige påvirkninger af landbrugs- og skovarealer, med tab af produktivitet og værdier..

Effektiv afvanding er simpelthen selve livsnerven for landbruget og for vores skove, fordi afvandingen er grundlaget for plantevækst. Implementeringen vil desuden give betydelig risiko for påvirkning af bygninger, med skader, omkostninger og tab af værdier. Effektiv afvanding er afgørende vigtigt for såvel bymæssig bebyggelse som spredt bebyggelse.

Men effektiv afvanding kan ikke opretholdes, såfremt vandhandleplanens indsatskrav gennemføres.

Nordfyns Vandløbslaug gør opmærksom på, at det er indsatskravene om fysiske forandringer i vandløbene, der har betydning i forhold til afvandingen, og dermed Nordfyns Vandløbslaugs interesser. Disse indsatskrav har INTET med forurening eller rent vand eller rent miljø at gøre. Vandet skal være nøjagtig lige RENT, uanset om indsatskravene gennemføres. Vores kommentarer vedrører altså IKKE retten til at forurene. Vandplanernes indsatskrav om fysiske forandringer vedrører alene spørgsmålet om, hvorvidt de allerfineste vandløbsinsekter SKAL kunne findes overalt, også i den kedeligste afvandingsgrøft.

Nordfyns Vandløbslaug protesterer derfor imod gennemførelse af vandhandleplanens indsatskrav om fysiske forandringer på de udpegede strækninger, og forbeholder på vegne af alle laugets medlemmer retten til at gøre krav gældende om fuld erstatning for ethvert tab og enhver ulempe, der følger af implementering af vandhandleplanen.

Naturstyrelsen finder tilsyneladende, i bestræbelser på billigst muligt at forøge andelen af udyrkelige arealer, at gennemførelse af vandhandleplanen det er en god ide.

Det er Nordfyns Vandløbslaugs opfattelse, at en implementering af planer, der medfører risiko for så omfattende tab og ødelæggelser, er retsstridig, og kan og skal undgås.

Det er Nordfyns Vandløbslaugs inderlige håb, at ansvarlige embedsmænd og politikere i Nordfyns Kommune ikke sætter udyrkelige arealer og besparelser på vandløbsvedligeholdelse højere end alle andre samfundshensyn.

Vejledningen til kommunerne fra Naturstyrelsen og KL lægger op til, at implementeringen af vandplanernes indsatskrav er en bunden opgave der SKAL gennemføres.

Nordfyns Vandløbslaug finder det derfor vigtigt at gøre opmærksom på, at kommunen reelt har andre handlemuligheder, således at påvirkninger, skader og tab kan undgås eller minimeres.

Figur 1.2. Skal vi dyrke små eller store majs på Nordfyn i fremtiden? Det er et politisk valg, som bliver afgørende for økonomien i Nordfyns Kommune. Utilstrækkelig vandløbsvedligeholdelse er ødelæggende for afvandingen, og dårlig afvanding er ødelæggende for al plantevækst. I forgrunden majs på vandlidende jord. Bagved sunde majs. Effektiv afvanding er simpelthen livsnerven for al plantedyrkning. Gennemføres vandplanernes indsatskrav, bliver der betydelige vandlidende arealer på Nordfyn. Og betydelige arealer med ”små majs”. Til skade for samfundsøkonomi og miljø.

Figur 1.3. **Nordfyns Kommune har andre handlemuligheder** end kritikløst at iværksætte indsatskrav om fysiske forandringer i vandløbene. Det fremgår af Naturstyrelsens vejledning, at vandløb, som f.eks. Skyllebækken på dette luftfoto, kan omklassificeres til stærkt modificeret vandløb. **Derved bortfalder indsatskravene, og de store erhvervsøkonomiske og samfundsøkonomiske tab forsvinder.** Nordfyns Vandløbslaug anbefaler denne mulighed benyttet i videst muligt omfang.

Nordfyns Vandløbslaug foreslår i den forbindelse en række løsninger, der kan sikre både afvanding og vandløbsmiljø.

Nordfyns Vandløbslaug opfordrer embedsmænd og politikere i Nordfyns Kommune til at sikre, at udarbejdelse og implementeringen af vandhandleplanen, herunder udarbejdelse af nye vandløbsregulativer, sker i et tæt samarbejde med de berørte parter, herunder borgere og Nordfyns Vandløbslaug.

1.1. Sammendrag afsnit 2. Vandplanernes fejl.

Vandplanerne rummer en række principielle fejl, hvor bl.a. gængse forvaltningsretslige principper som proportionalitetsprincippet og officialprincippet ikke er overholdt. Vandplanerne er på flere punkter retsstridige, idet de ikke er i overensstemmelse med EUs Vandrammedirektiv.

Vandplanerne, herunder vandhandleplanerne, kan derfor ikke lovligt implementeres. I den anledning har både Landbrug & Fødevarer og Landsforeningen Bæredygtigt Landbrug anlagt retssager mod Staten.

Naturstyrelsens identifikation af vandløb har overtrådt proportionalitetsprincippet, og er gået videre end nødvendigt, ved at medtage vandløb, der ikke skal medtages ifølge EU-Vandrammedirektivets vejledning.

I overensstemmelse med de anlagte retssager er det Nordfyns Vandløbslaugs opfattelse, at samtlige indsatskrav i vandløb typologi type 1 (opland mindre end 10 km²) bliver gennemført på et retsstridigt grundlag, og at disse indsatskrav ikke lovligt kan gennemføres.

Det er Nordfyns Vandløbslaugs opfattelse, at alle vandløb der er klassificeret som naturlige, men som ikke fremstår ubetinget naturlige, herunder med et naturligt mæandrerende forløb, med et naturligt varierende anlæg samt uvedligeholdte, og som samtidig ikke opfylder faunamålet, er klassificeret i Vandplanerne på et retsstridigt grundlag. Naturstyrelsens klassifikation af vandløb har overtrådt proportionalitetsprincippet, og er gået videre end nødvendigt, ved at fejlklassificere vandløbene som naturlige. For at være i overensstemmelse med EU-Vandrammedirektivets klassifikationsvejledning skal vandløbene klassificeres som stærkt modificerede eller kunstige. Dette omfatter også alle rørlagte vandløbsstrækninger med indsatskrav om genåbning. I overensstemmelse med de anlagte retssager er det derfor også Nordfyns Vandløbslaugs opfattelse, at samtlige indsatskrav i disse vandløb bliver gennemført på et retsstridigt grundlag, og at disse indsatskrav ikke lovligt kan gennemføres.

Nordfyns Vandløbslaug protesterer imod identifikation og klassifikation af vandløb, og dermed gennemførelsen af alle indsatskrav i vandløb typologi type 1 (opland mindre end 10 km²), og indsatskrav i alle vandløb som ikke fremstår ubetinget naturlige, herunder med et naturligt mæandrerende forløb, med et naturligt varierende anlæg samt uvedligeholdte. Nordfyns Vandløbslaug forbeholder retten til, at laugets medlemmer gør krav om erstatning for enhver ulempe og ethvert tab eller enhver værdiforringelse, der måtte følge af indsatskravene.

Det væsentligste problem for vandløbenes miljøtilstand er spildevand. Ny forskning viser, at selv små mængder spildevand er væsentligt mere skadeligt for vandløbenes miljøtilstand end tidligere antaget, og at små forbedringer på spildevandsområdet kan medføre store forbedringer i vandløbsmiljøet. Derfor må indsatsen først og fremmest rettes imod spildevandet.

Det fremgår af Nordfyns Kommunes vandhandleplan, at Nordfyns Kommune vil gennemføre indsatskravene om fysiske forandringer hurtigt, mens indsatsen mod spildevand skal gennemføres over en længere periode, og den nu planlagte indsats langt fra omfatter alle spildevandsproblemer, herunder alle regnbetingede udledninger i Nordfyns Kommune. Det er Nordfyns Vandløbslaugs opfattelse, at der er byttet op og ned på tingene. Når spildevandet helt øjensynligt er det største problem, må indsatsen mod spildevandet være det første og vigtigste tiltag til forbedring af vandløbsfaunaen. Det er desuden afgørende for vandmiljøet at komme helt igennem spildevandsindsatsen, det vil sige

1. at sikre tilstrækkelig rensning i renselanlæg.
2. at fjerne alle underkapacitetsudledninger og regnbetingede udledninger helt.
3. at sikre fuldkommen rensning af spildevandet i det åbne land.

Når der er kommet helt styr på spildevandet, er det nødvendigt at foretage en genmonitering af faunatilstanden i vandløbene, for derved at konstatere, om yderligere indsats fortsat er nødvendig. Først derefter kan det være relevant at igangsætte en indsats omkring fysiske forandringer.

Figur 1.4. Reelt er det spildevand, der er problemet for vandløbsmiljøet. Dette foto viser humanafføring i tilløb til Stor Å. Nordfyns Kommune må have helt styr på alle spildevandspåvirkninger, før der er mulighed for at etablere et ordentligt vandløbsmiljø. Nordfyns Vandløbslaug protesterer imod indsatskrav med fysiske forandringer, så længe der er spildevandspåvirkninger. Det giver simpelt hen ikke mening.

Med kendskabet til selv små spildevandsmængders store betydning for vandløbsmiljøet er det Nordfyns Vandløbslaugs opfattelse, at ethvert indsatskrav om fysiske forandringer i vandløb, hvor der kan konstateres selv små mængder spildevand, vil være retsstridig, og at disse indsatskrav ikke lovligt kan gennemføres. Indsatskravene vil være en overtrædelse af både officialprincippet og

proportionalitetsprincippet. Officialprincippet overtrædes, fordi sammenhængen mellem årsag og virkning, spildevand og faunatilstand, herunder små spildevandsmængders betydning for faunatilstanden, ikke er undersøgt tilstrækkeligt. Proportionalitetsprincippet overtrædes, fordi indsatsen ikke er egnet til at nå målet (en indsats til forbedring af fysiske forhold er ikke egnet til at fjerne et spildevandsproblem) og fordi indsatsen dermed går videre end nødvendigt.

Nordfyns Vandløbslaug protesterer derfor imod ethvert indsatskrav om fysiske forandringer i vandløb, hvor der kan konstateres selv små mængder spildevand, og forbeholder retten til, at laugets medlemmer gør krav om erstatning for enhver ulempe og ethvert tab eller enhver værdiforringelse, der måtte følge af indsatskravene.

Næst efter spildevand er dels vandløbsstørrelse, dels fald-, strøm- og bundforhold i vandløbene de vigtigste faktorer for vandløbnes faunatilstand og dermed det potentielle miljømål. Små vandløb og vandløb i flade områder (og dermed med ringe fald) kan naturgivet ikke nå samme høje miljøtilstand som større vandløb og vandløb med gruset og stenet bund. Mange vandløb kan således overhovedet aldrig opfylde faunamålet DVFI 5. Dermed er det opstillede faunamål urealistisk og uopnåeligt. Det kan man ikke lovgive sig ud af.

Med kendskabet til den afgørende betydning af vandløbsstørrelse, fald-, strøm- og bundforhold for vandløbenes mulighed for overhovedet at opfylde faunamålet, er det Nordfyns Vandløbslaugs opfattelse, at ethvert indsatskrav om fysiske forandringer i små vandløb (vandløb typologi type 1, opland mindre end 10 km², bredde mindre end 2 meter) og vandløb i flade områder (og dermed med ringe fald) som har til formål at nå faunamål DVFI 5, vil være retsstridig, og at disse indsatskrav ikke lovligt kan gennemføres. Indsatskravene vil være en overtrædelse af både officialprincippet og proportionalitetsprincippet. Officialprincippet overtrædes, fordi sammenhængen mellem årsag og virkning, vandløbsstørrelse, fald- strøm- og bundforhold i forhold til miljøtilstand ikke er undersøgt tilstrækkeligt. Var forholdene undersøgt tilstrækkeligt, var miljømålet fastsat realistisk og dermed til en lavere (opnåelig) faunaklasse. Proportionalitetsprincippet overtrædes, fordi indsatsen ikke er egnet til at nå målet (ingen indsats overhovedet er egnet til at nå et mål, der ikke kan nås overhovedet) og fordi indsatsen dermed går videre end nødvendigt.

Nordfyns Vandløbslaug protesterer derfor imod ethvert indsatskrav om fysiske forandringer i små vandløb (vandløb typologi type 1, opland mindre end 10 km², bredde mindre end 2 meter) og i vandløb i flade områder (og dermed med ringe fald) som har til formål at nå faunamål DVFI 5. Nordfyns Vandløbslaug forbeholder retten til, at laugets medlemmer gør krav om erstatning for enhver ulempe og ethvert tab eller enhver værdiforringelse, der måtte følge af indsatskravene.

1.2. Sammendrag afsnit 3. Vandplanernes bilag 7.

Indarbejdelse af vedligeholdelsesinstruksen i vandplanernes bilag 7 svarer reelt til, at indsatskravet ”reduceret vedligeholdelse” gennemføres i alle vandløb i kommunen.

Med henvisning til den betydelige skadelighed af dette indsatskrav (jf. afsnit 5), protesterer Nordfyns Vandløbslaug hermed imod indarbejdelse af vedligeholdelsesinstruksen i vandløbsregulativerne. Instruksen er IKKE hjemlet i EUs Vandrammedirektiv og vil stride imod vandløbslovens formål om at sikre vandafledningen og vandføringsevnen.

Nordfyns Vandløbslaug finder derfor, at instruksen kun kan implementeres retsstridigt. Indsatskravene vil være en overtrædelse af både officialprincippet og proportionalitetsprincippet. Officialprincippet overtrædes, dels fordi konsekvenserne ikke er belyst tilstrækkeligt, dels fordi sammenhængen mellem årsag og virkning: spildevand, vandløbsstørrelse, fald- strøm- og bundforhold samt vandløbsvedligeholdelse i forhold til miljøtilstand ikke er undersøgt tilstrækkeligt. Proportionalitetsprincippet overtrædes, fordi indsatsen går videre end nødvendigt.

Nordfyns Vandløbslaug protesterer derfor imod indarbejdelse af vedligeholdelsesinstruksens bestemmelser i vandløbsregulativerne, og forbeholder retten til, at laugets medlemmer gør krav om erstatning for enhver ulempe og ethvert tab eller enhver værdiforringelse, der måtte følge af heraf.

1.3. Sammendrag afsnit 4. Nordfyns Kommunes vandhandleplan.

Nordfyns Kommunes Vandhandleplan er efter Nordfyns Vandløbslaugs opfattelse behæftet med faktuelle fejl

Af Nordfyns Kommunes vandhandleplan, herunder paradigma, vejledning fra KL og instruks fra Naturstyrelsen fremstår det som om gennemførelsen af indsatskrav, herunder tilpasning af vandløbsregulativet til handleplanens er bindende og **skal** gennemføres på de strækninger, der fremgår af Miljøministeriets GIS-kort, herunder at indsatskravet ”ændret vandløbsvedligeholdelse” **skal gennemføres som reduktion eller ophør af vedligeholdelse.**

Nordfyns Vandløbslaug er ikke enig i denne udlægning, jf. afsnit 6.

Det fremgår af Nordfyns Kommunes vandhandleplan, at Vandhandleplanens indsatskrav er forpligtet af EUs Vandrammedirektiv, selvom indsatsen kan medføre at vandløbenes vandføringsevne forringes.

Nordfyns Vandløbslaug er helt uenig i denne udlægning. Vandrammedirektivet pålægger ikke medlemsstaterne til at gennemføre forandringer af de fysiske forhold i vandløbene, som forringes vandføringsevnen. Det fremgår klart af Vandrammedirektivets vejledning 4, at vandløb klassificeres som stærkt modificerede eller kunstige vandløb, hvis det er nødvendigt at foretage ændringer af de fysiske forhold, som vil føre til, at vandløbenes vandføringsevne forringes.

Miljømålsætningen for vandløb, som der redegøres for i Vandhandleplanens figur 4, side 9, er efter Nordfyns Vandløbslaugs opfattelse ikke korrekt, idet tabellen fremstiller kravene til miljøtilstand i vandløbene skrapere end de reelt er ifølge de relevante Vandplaner og Vandplanernes vejledninger.

Nordfyns Kommune opfordres til at bringe tabellen i overensstemmelse med de relevante vandplaner.

Nordfyns Vandløbslaug har gennemgået samtlige vandløbsstrækninger, hvoraf der fremgår indsatskrav i Nordfyns Kommunes vandhandleplan. Nordfyns Vandløbslaug har fundet, at opretholdelse af vandføringen og vandspejlshøjden i vandløbene på alle strækninger er vigtig for effektiv afvanding af de tilgrænsende arealer, og at der vil blive væsentlige negative konsekvenser af alle indsatskrav, jf. afsnit 5.

Nordfyns Vandløbslaug finder jf. herover, at indsatser, der vil medføre forringet vandafledningsevne, kun retsstridigt kan gennemføres, og Nordfyns Vandløbslaug protesterer derfor imod Vandhandleplanens ordlyd, og imod gennemførelse af sådanne indsatser. Enten må vandløbene medtages og klassificeres korrekt i overensstemmelse med EU-Vandrammedirektivets vejledninger (Vejledning 2 og vejledning 4), eller også må indsatser gennemføres på en måde, så vandføringsevnen opretholdes og vandspejlshøjden i vandløbene ikke øges.

1.4. Sammendrag afsnit 5. Vandhandleplanens konsekvens.

Effektiv afvanding af såvel bebyggede arealer som landbrugs- og skovarealer er helt essentielt. Denne afvanding kan ikke opretholdes, hvis der gennemføres indsatskrav, der forringer vandføringen eller medfører højere vandspejl i vandløbene.

Gennemførelse af vandhandleplanens og Vandplanernes indsatskrav, i den form, de er lagt frem, samt vedligeholdelsesinstruksen ifølge vandplanernes bilag 7, vil medføre forringet vandføringen samt forhøjet vandspejl i vandløbene.

Konsekvenserne af Vandhandleplanens og Vandplanernes indsatskrav vil potentielt blive meget betydelige.

Vandhandleplanens indsatskrav vil potentielt medføre betydelige skader på bygninger, herunder vandskader, skader på bygningers stabilitet, utilstrækkelig afledning af spildevand.

Vandhandleplanens indsatskrav vil medføre betydelige påvirkninger af landbrugs- og skovarealer, som potentielt kan omfatte adskillige tusinde hektar alene i Nordfyns Kommune. Skader og tab vil opstå af flere grunde, og vil primært omfatte reduceret rodudvikling, som skyldes utilstrækkelig vandafledning, og som er helt ødelæggende for alle kulturplanter. Men en lang række dyrkningsfaktorer påvirkes negativt af utilstrækkelig afvanding, og effektiv afvanding er dermed selve livsnerven i at kunne dyrke jorden. Kilderne til påvirkning, skader og tab vil være

1. Højere sekundært grundvandsspejl, forsumpning og oversvømmelser direkte som følge af indsatskravene.
2. Følger af indsatskravenes påvirkning af drænanlæg, idet drænanlæggenes funktion ødelægges, når vandspejlsniveauet i vandløbene overstiger drænuvløbene.
3. Stuvningsskader (samme skader som nævnt under 1 og 2) opstrøms og i sidevandløb til vandløbsstrækninger med indsatskrav.

Skader som følge af påvirkning af drænanlæg kan ske i stor afstand, flere kilometer, fra indsatsstrækninger.

Påvirkningen medfører let en halvering af udbytter i landbrugsafgrøder, uden overhovedet at kunne erkendes af ikke-sagkyndige, og kan dermed være helt ødelæggende for landbrugserhvervets økonomi.

Skader og tab vil udover selve tabene medføre meget betydelige værdiforringelser.

Desuden vil der blive tale om meget betydelige samfundsøkonomiske tab, både på grund af påvirkninger af bygninger, og på grund af påvirkninger af landbrugs- og skovarealer. Tal fra

Landbrug & Fødevarer indikerer samfundsøkonomiske tab på potentielt trecifret millionbeløb alene i Nordfyns Kommune, såfremt Vandplanernes indsatskrav gennemføres².

I forbindelse med klimaændringernes stigende nedbør, og det stadig stigende omfang af befæstede arealer, er der ikke behov for forringelser af vandføringsevnen, men tværtimod forbedringer.

Tab som følge genåbning af rørlagte vandløbsstrækninger vil svare til tabene (ekspropriationserstatningen) ved anlæg af tilsvarende vejstrækninger i en bredde på over 20 meter.

Nordfyns Vandløbslaug finder det helt afgørende, at fortsat effektiv afvanding af landbrugs- og skovområder, byområder, sommerhusområder og spredt bebyggelse sikres.

Det er Nordfyns Vandløbslaugs opfattelse, at dette alene kan sikres ved at opretholde en vandføringsevne, som holder vandspejlet i vandløbene under det designvandspejl, vandløbene oprindeligt er designet til, og dermed under drænanlæggenes udløb.

Nordfyns Vandløbslaug protesterer imod ethvert indsatskrav om reduceret eller ophørt vedligeholdelse, imod fjernelse af spærringer, imod genåbning af rørlagte vandløbsstrækninger, samt imod indarbejdelse af vandplanernes vedligeholdelsesinstruks (bilag 7), som kan medføre forringet vandafledning eller højere vandspejlsniveau i vandløbene. Nordfyns Vandløbslaug protesterer desuden imod genåbning af rørlagte vandløbsstrækninger, der ikke ekspropriationserstattes fuldt ud, samt imod fjernelse af spærringer, der kan ødelægge kulturminde.

Nordfyns Vandløbslaug forbeholder retten til for samtlige medlemmer af Nordfyns Vandløbslaug at gøre krav om fuld erstatning for ethvert tab og enhver ulempe, der påvirker laugets medlemmer som følge af Nordfyns Kommunes Vandhandleplan og implementeringen af Vandplanerne.

Nordfyns Vandløbslaug henleder venligst opmærksomheden på, at erstatningskravene kan blive meget betydeligt (i milliard-klassen).

1.5. Sammendrag afsnit 6. Kommunens handlemuligheder.

Det fremgår af Naturstyrelsens oplysninger til Folketing og offentlighed, at Nordfyns Kommune har andre handlemuligheder end at gennemføre vandplanernes indsatskrav.

Det fremgår klart, at det suverænt er Nordfyns Kommune, der fastsætter, hvilken indsats der er nødvendig, men også hvilken indsats, det er forsvarlig at gennemføre. Dermed er det Nordfyns Kommune, der suverænt afgør, hvilken indsats og i hvilket omfang der vil blive gennemført. Nordfyns Kommune har således flere valgmuligheder, herunder

- 1. At gennemføre en indsats, der på en gang sikrer vandafledningen fuldt ud og samtidig sikrer vandløbsmiljøet, jf. afsnit 7.2.2, helt i overensstemmelse med vandløbslovens § 1. jf. afsnit 5.1**
- 2. At sikre, at der ved konsekvensvurderingen sker en helt korrekt angivelse af, hvor store konsekvenserne reelt bliver, indregnet stuvningsskader og skader som følge af ødelagte drænanlæg.**

² <http://www.maskinbladet.dk/artikel/25-procent-landbrugsarealet-trues-forsumpning>

3. At udskyde indsatsen, herunder ansøgning om igangsætning af indsatsen, længst muligt, i forventning om, at kompensationsmidlerne er opbrugt, og indsatsen derfor ikke kan igangsættes. jf. afsnit 6.1.

4. Særskilt fremhæver Nordfyns Vandløbslaug muligheden for at klassificere vandløbene korrekt som stærkt modificerede, med henvisning til, at konsekvenserne af ophørt eller reduceret vandløbsvedligeholdelse bliver for store, jf. afsnit 6.1.

1.6. Sammendrag afsnit 7. Opfordring til dialog og løsningsmuligheder.

Nordfyns Vandløbslaug opfordrer Nordfyns Kommune til at indgå i en åben og konstruktiv dialog, hvor Nordfyns Vandløbslaug og borgere, der har en interesse i vandløbsforvaltningen, ægte aktivt inddrages og gives mulighed for medindflydelse på vandløbsforvaltningen i Nordfyns Kommune, herunder udformning af vandhandleplanen, gennemførelse af konsekvensvurderinger, valg af løsningsmuligheder, herunder løsningsmuligheder der samtidig sikrer både afvanding og miljø, samt den tilknyttede revision af vandløbsregulativer.

Nordfyns Vandløbslaug foreslår,

- At vandløbsidentifikationen bringes i overensstemmelse med EU-vandrammedirektivets vejledning 2, d.v.s. alle små vandløb, indtil der er 10 km² opland, der føder vandløbet, udgår af vandplanerne og vandhandleplanen.
- At vandløbsklassifikationen bringes i overensstemmelse med EU-vandrammedirektivets vejledning 2 og 4, d.v.s. at alle vandløb klassificeres korrekt, således at afvandingsvandløb og grøfter klassificeres som det, de er: kunstige eller modificerede vandløb.
- At der ikke gennemføres indsats i vandløb, før det er sikret, at spildevand ikke påvirker vandløbsfaunaen.
- At Nordfyns Kommune arbejder for korrekt miljømålsætning for vandløb i overensstemmelse med vandløbenes reelle potentiale.

Nordfyns Vandløbslaug foreslår følgende løsninger til samtidig sikring af afvanding og miljø:

- Etablering af mini-ådale som gennemførelse af Vandplanernes indsatskrav.
- Etablering af strømrendetilpasning som gennemførelse af Vandplanernes indsatskrav.
- Uddybning af vandløbene, inden indsatskrav gennemføres.

2. Vandplanernes fejl

Vandplanernes formål er at implementere EUs Vandrammedirektiv. Det er Nordfyns Vandløbslaugs opfattelse, at Vandplanerne på flere punkter er retsstridige, idet de ikke er i overensstemmelse med EUs Vandrammedirektiv, og at Vandplanerne, herunder vandhandleplanerne, derfor ikke lovligt kan implementeres.

Vandplanernes identifikation og klassifikation af vandløb er ikke i overensstemmelse med EU-lovgivningen, idet den danske stat er gået videre end nødvendigt. Desuden er indsatsen ikke er egnet til at nå målet. Dermed er anerkendte retsprincipper som proportionalitetsprincippet og officialprincippet ikke overholdt.

Med baggrund i Vandplanernes retsstridighed har både Landsforeningen Bæredygtigt Landbrug og Landbrug & Fødevarer anlagt retssager mod Staten med påstand om, at Vandplanerne er retsstridige.

Nordfyns Kommune opfordres til at søge yderligere oplysninger i disse retssager.

Det er Nordfyns Vandløbslaugs opfattelse, at Nordfyns Kommune på grund af Vandplanernes retsstridighed bør indlægge et forsigtighedsprincip ved implementering af vandhandleplanen.

2.1. Vandløbsidentifikation

2.1.1 EU vejledning om at identificere betydningsfulde vandområder

EUs Vandrammedirektiv definerer, at vandplanerne skal omfatte alle selvstændigt og **betydningsfulde** vandområder.

EU-vejledningen om identifikation af vandområder, redegør for, hvad der er et betydende (signifikant) vandområde (citater): "**3 Specific Guidance on surface water bodies. 3.1 Definition of body of surface water. Article 2.10 of the Directive provides the following definition of a body of surface water: "Body of surface water" means a discrete and significant element of surface water such as a lake, a reservoir, a stream, river or canal, part of a stream, river or canal, a transitional water or a stretch of coastal water.**"³

Understregningen af "discrete and significant element" er originaltekstens understregning.

Vejledningen fortsætter (citater): "*The use of the terms "discrete and significant" in the definition of "surface water body" means that "water bodies" are not arbitrary sub-divisions of river basin districts. Each water body should be identified on the basis of its "discreteness and significance" in the context of the Directive's purposes, objectives and provisions.*"⁴

Altså: et vandområde skal medtages i vandplanerne hvis det er selvstændigt og **betydningsfuldt**.

EU vejledningen skriver videre (citater): "**3.5 Small elements of surface water**

.....
*The Directive does not include a threshold for very small "water bodies". However, the Directive sets out two systems for differentiating water bodies into types³⁰, System A and System B. Only the System A typology specifies values for size descriptors for rivers and lakes. **The smallest size range for a System A river type is 10 – 100 km² catchment area³¹. The smallest size range for a System A lake type is 0.5 – 1 km² surface area³². No sizes for small transitional and coastal waters are given. The application of system B must achieve, at least, the same level of differentiation as system A. It is therefore recommended to use the size of small rivers and lakes according to system A.**"⁵*

EU vejledningen fastlægger altså, at de mindste vandløb, der skal indgå i vandplanerne, er vandløb med et oplandsareal på 10 – 100 km².

Endvidere karakteriserer EU danske vandløbstyper således (citater):

³ European Commission: "EU guide: Guidance Document No 2 Identification of Water Bodies" 2003. p. 5.
http://circa.europa.eu/Public/irc/env/wfd/library?l=/framework_directive/guidance_documents/guidancesnos2sidentifica/EN_1.0_&a=d

⁴ Samme. p. 5

⁵ Samme. p. 12

Type R-C1 karakteriseres som et (citater) "Lille" vandløb med oplandsareal (citater) "10 – 100 km²" og med (citater) "bredde 3 – 8 meter (bredfyldt)"

Type R-C4 karakteriseres som et (citater) "Mellemstort" vandløb med oplandsareal (citater) "100 – 1000 km²" og med (citater) "bredde 8 - 10 meter (bredfyldt)"

Type R-C6 karakteriseres som et (citater) "Lille" vandløb med oplandsareal (citater) "10 – 300 km²" og med (citater) "bredde 3 – 10 meter (bredfyldt)"⁶

Vandløb med oplandsareal 10 – 100 km² eller 10 – 300 km², og vandløbsbredde 3 – 8 meter eller 3 – 10 meter, betegnes altså af Kommissionen som små vandløb, mens vandløb med oplandsareal 100 – 1000 km², og vandløbsbredde 8 - 10 meter, af Kommissionen betegnes som mellemstore vandløb.

2.1.2 Naturstyrelsens identifikation af vandområder

Naturstyrelsen har i et notat af december 2011 anført følgende afgrænsning af, hvilke vandløb, der er omfattet af vandplanerne (citater): "vandløb beliggende i oplande mindre end 10 km² udelades, medmindre vandløbene har høj naturværdi eller allerede har opnået god økologisk tilstand."⁷

Naturstyrelsen tiltræder hermed, i hvert fald delvis, EUs minimumsstørrelse for medtagne vandløb. Dette er baggrunden for, at en række vandløb efter den offentlige høring er taget ud af Vandplanerne.

Der ses ikke i EU vejledningen at være særligt belæg for at medtage eller undlade vandløb, der allerede har opnået en bestemt økologisk tilstand eller har en bestemt naturværdi. En saglig og hjemlet begrundelse for denne tilgang i Naturstyrelsen synes således ikke at eksistere.

Naturstyrelsens har imidlertid ikke reelt fulgt Naturstyrelsens egne oplysninger (herover) om, at vandløb med opland under 10 km² (uden høj naturværdi) ikke skal indgå i vandplanerne. Det fremgår af Naturstyrelsens GIS-kort, der viser de vandløb, der indgår i Vandplanerne. Se figur 2.1 herunder. Figuren viser alle vandløb medtaget i Vandplanerne på kortudsnit fra Naturstyrelsens GIS-kort om Vandplanerne. For forståelsen er på kortudsnittet indtegnet et rødt kvadrat, der viser størrelsen af et opland på 10 km². Desuden er hver vandløbstop markeret med rød cirkel. For hver eneste rød cirkel i kortet skal der altså være plads til et helt rødt kvadrat, uden overlap med andre kvadrater, og uden vandløb i kvadratet, for at kriteriet om, at vandløb medregnes, når oplandet overstiger 10 km², er opfyldt.

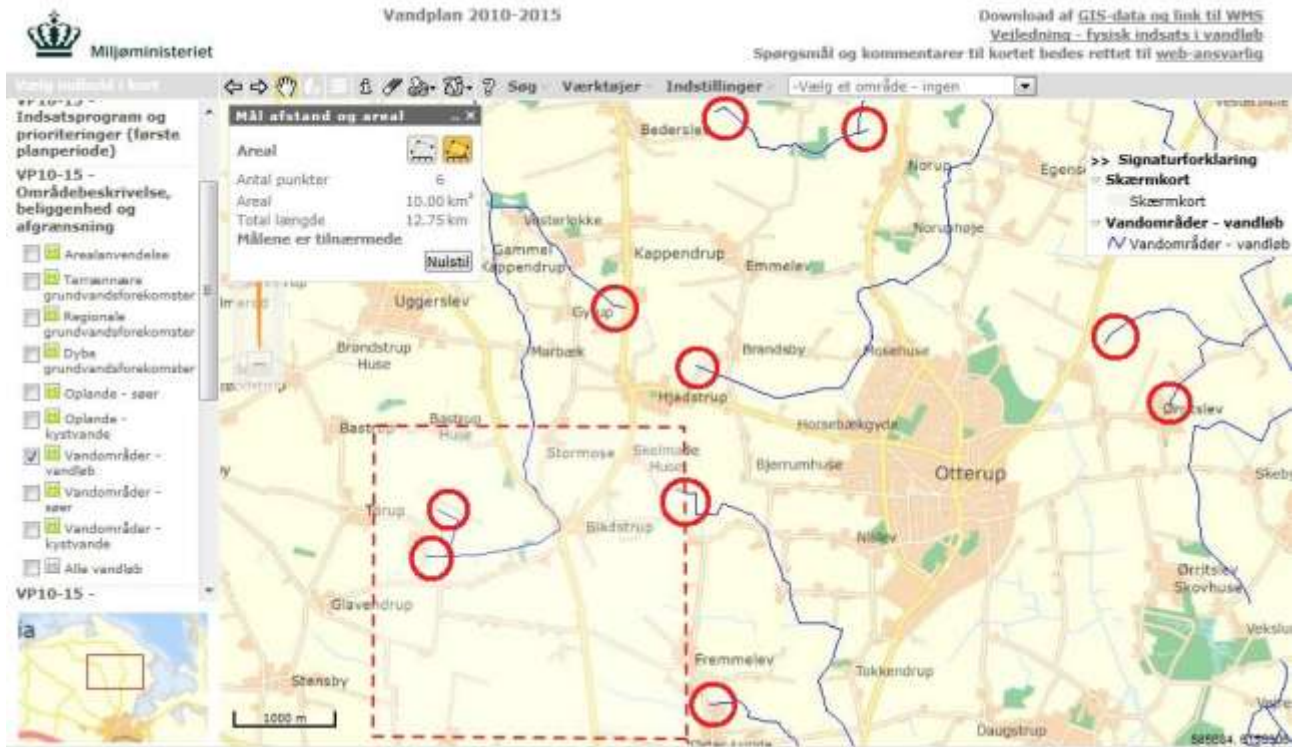
Det er helt åbenlyst og tydeligt, at der er medtaget mange vandløb i vandplanerne, der nødvendigvis må have mindre opland end 10 km².

⁶ European Commission: "KOMMISSIONENS BESLUTNING af 30. oktober 2008 om fastsættelse i overensstemmelse med Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2000/60/EF af værdierne for klassifikationerne i medlemsstaternes overvågningssystemer som resultat af interkalibreringen". Den Europæiske Unions Tidende. p. 23-24.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:332:0020:0044:DA:PDF>

⁷Naturstyrelsen: "Karakteriseringen af vandløb og indsatsprogrammet på vandløbsområdet Arbejdspapir fra Miljøministeriets Arbejdsgruppe om vandløb" December 2011. Miljøministeriet.

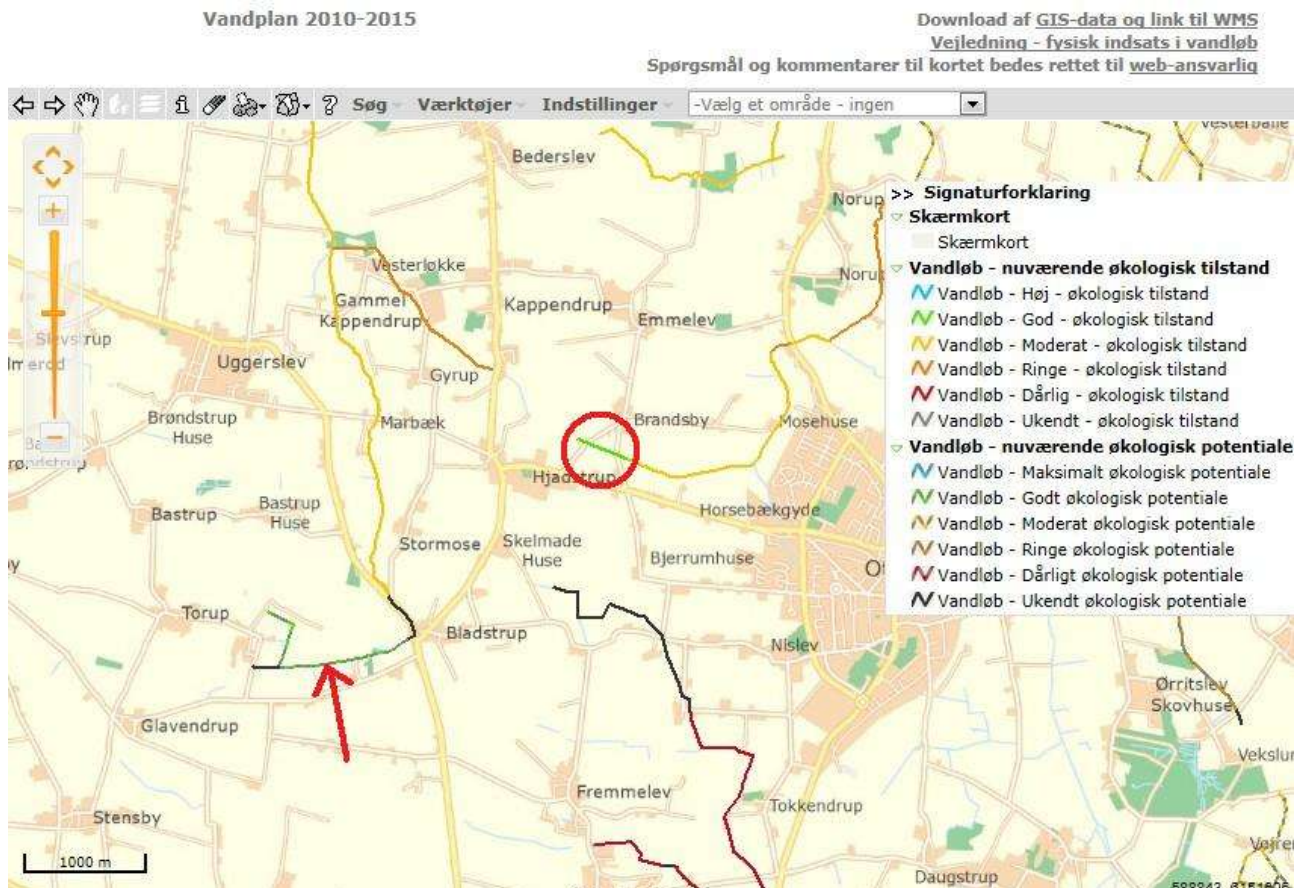
http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/0D89E074-67E9-4C4F-9461-16ACFE0BD4B5/0/Notatarbejdspapir_vandloeb%20og%20indsatsprogrammet%20pa%20vandloebso%20omraadet%20Arbejdspapir%20dec%202011.pdf

Figur 2.1. Kortudsnit. Naturstyrelsens GIS-kort. Det fremgår tydeligt, at alle vandløb ikke kan have et opland på 10 km^2 hver, før vandløbet medregnes i vandplanerne. Rødt kvadrat repræsenterer 10 km^2 . Rød cirkel markerer topenden af et individuelt vandløb. For hver rød cirkel skal der altså være plads til et helt rødt kvadrat, uden overlap med andre kvadrater, og uden vandløb i kvadratet.⁸

Som det fremgår af figur 2.2, er det ikke fordi vandløbene allerede opfylder ”god økologisk tilstand”, at vandløbene er medtaget, selvom de er for små. Der er nemlig stort set ingen vandløb i det viste opland, der opfylder ”god økologisk tilstand”.

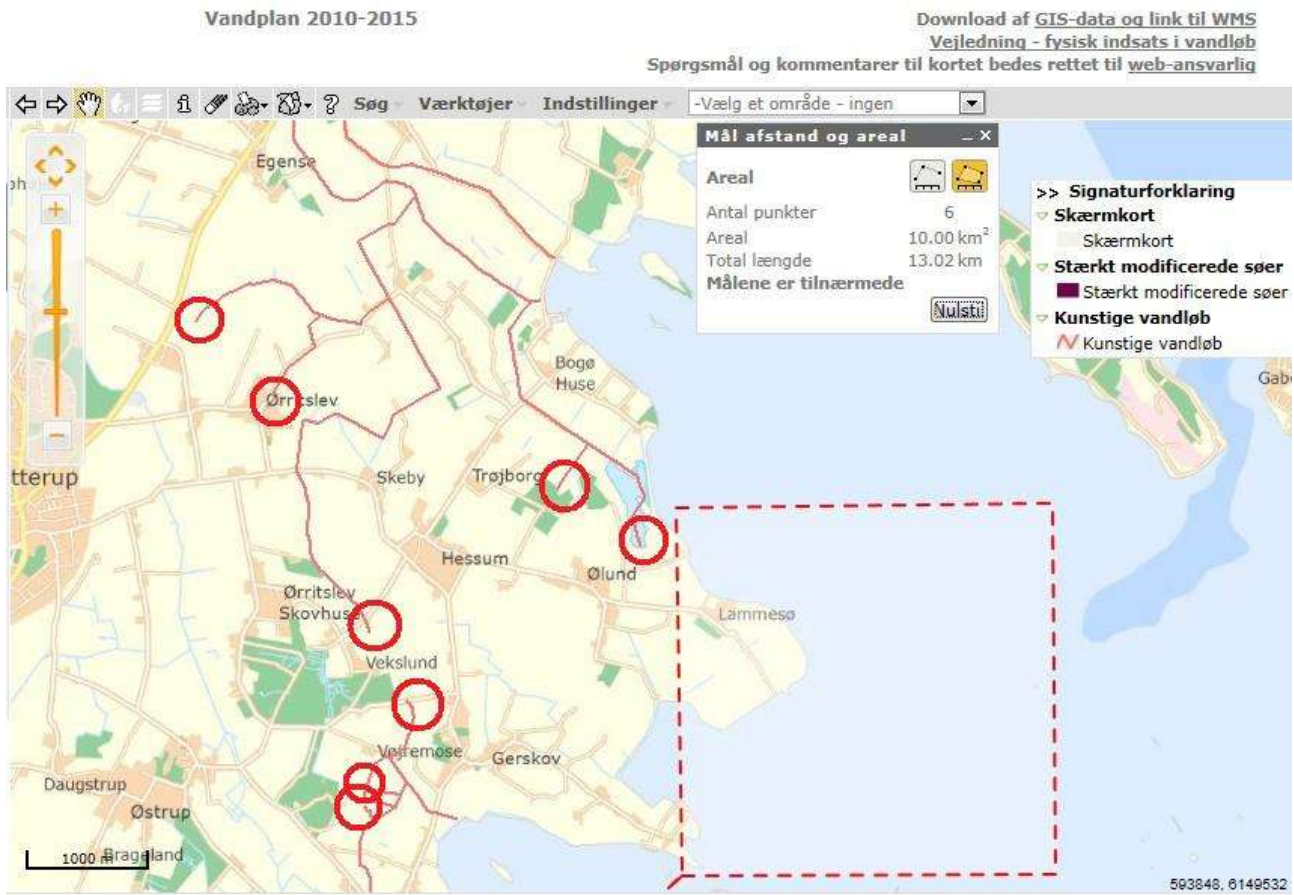
⁸ http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=miljoegis_vandrammedirektiv2011

Figur 2.2. Kortudsnit. Naturstyrelsens GIS-kort. Det fremgår tydeligt, at stort set ingen vandløb opfylder ”god økologisk tilstand”. Miljømålet er kun opfyldt i en ganske kort vandløbsstrækning (rød cirkel). Vandløbsstrækningerne ved rød pil er et stærkt modificeret vandløb med miljøtilstanden ”godt økologisk potentiale”. At vandløbene allerede opfylder ”god økologisk tilstand”, kan altså ikke være argumentet for, at de indgår i vandplanerne, selvom de ikke har et opland på over 10 km², før de medregnes og indgår i vandplanerne.⁹

Nedenstående kortudsnit figur 2.3 viser desuden en række kunstige vandløb, med åbenlyst mindre opland end 10 km², som indgår i Vandplanerne. Disse vandløb skulle under ingen omstændighed indgå i Vandplanerne overhovedet, idet de, i sagens natur som kunstigt gravede afvandingsgrøfter, ikke kan have speciel høj naturværdi. Desuden gælder, at de ikke kan have god økologisk tilstand, (idet kunstige vandløb ikke har ”tilstand” men ”potentiale”, og således højst kan have ”godt økologisk potentiale”)

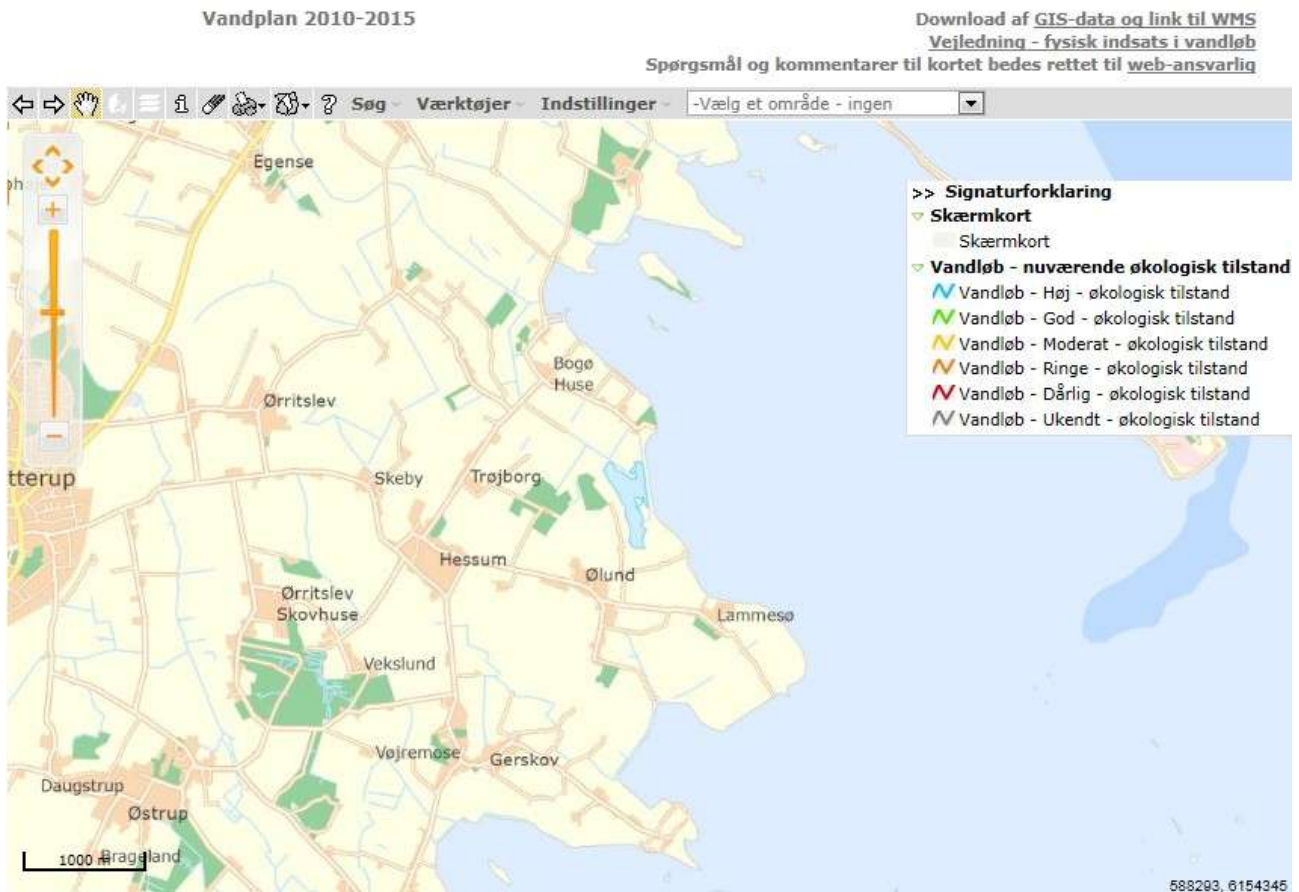
⁹ http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=miljoegis_vandrammedirektiv2011

Figur 2.3. Kortudsnit. Naturstyrelsens GIS-kort. Med kendskabet til beliggenheden af Horsebækken, som afgrænser vandløbenes oplande mod vest, fremgår det tydeligt, at alle de kunstige vandløb på kortet ikke kan have et opland over 10 km² hver, før de medtages i vandplanerne. Rødt kvadrat repræsenterer 10 km² Rød cirkel markerer topenden af et individuelt vandløb. For hver rød cirkel skal der altså være plads til et helt rødt kvadrat, uden overlap med andre kvadrater, og uden vandløb i kvadratet. Da samtlige vandløb er kunstige, kan det desuden ikke være, fordi vandløbene har høj naturværdi, at de er medtaget. Vandløbene har ingen naturværdi, idet de er kunstige, som er det stik modsatte af natur.¹⁰

At ingen af vandløbene i kortudsnittet i figur 2.3 allerede har god økologisk tilstand, og derfor er medtaget i vandplanerne, fremgår af figur 2.4.

¹⁰ http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=miljoegis_vandrammedirektiv2011

Figur 2.4. Samme kortudsnit som figur 2.3. Naturstyrelsens GIS-kort. Temaudlæsning for temaet ”Vandløb – nuværende økologisk tilstand”. Det fremgår, at der overhovedet ingen vandløb er i kortudsnittet med god økologisk tilstand. Det kan dermed ikke være fordi vandløbene på kortudsnittet i figur 2.3 allerede har god økologisk tilstand, at de er medtaget i Vandplanerne. Der er dermed udelukket, at vandløbene i figur 2.3 skal indgå i vandplanerne, uanset om man benytter EU-Vandrammedirektivets vejledning, eller om man går for vidt og følger Naturstyrelsens overfortolkning, og medtager vandløb med høj naturværdi, og vandløb, der allerede har god økologisk tilstand.¹¹

Nordfyns Vandløbslaug konkluderer, at Naturstyrelsen ved identifikation af vandløb har overtrådt proportionalitetsprincippet, og er gået videre end nødvendigt, ved at medtage vandløb, der ikke skal medtages ifølge EU-Vandrammedirektivets vejledning.

I overensstemmelse med de anlagte retssager er det Nordfyns Vandløbslaugs opfattelse, at denne vandløbsudpegning er retsstridig. Nordfyns Vandløbslaug mener derfor, at der ikke lovligt kan iværksættes indsatskrav i vandløb typologi type 1, vandløb med opland mindre end 10 km²

Der er en forklaring på, at vandløbene fejlagtigt er medtaget og fortsat indgår i Vandplanerne. Det er de, fordi Fyns Amts medarbejdere i en anden sammenhæng, nemlig amternes

¹¹ http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=miljoegis_vandrammedirektiv2011

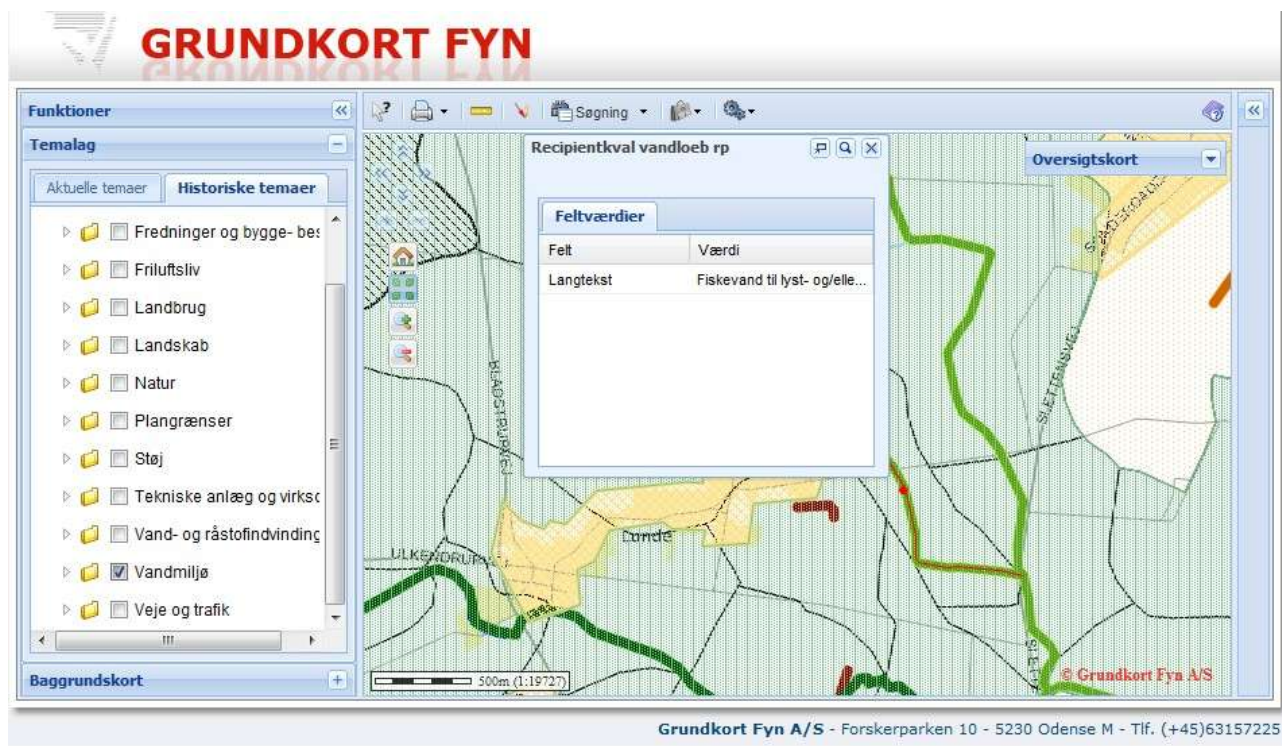
recipientkvalitetsplanlægning ved regionsplanlægningen, har målsat afvandingsgrøfterne som fiskevand.

Naturstyrelsen har ikke fulgt EUs vejledning om at starte Vandplanerne med en basisanalyse med identifikation (EU Vandrammedirektivets vejledning 2) og klassifikation (EU Vandrammedirektivets vejledning 4) af vandløbene, men har i stedet taget udgangspunkt i de vandløb, der var målsat i amternes regionsplaner.

Naturstyrelsen har i første omgang i udkastet til vandplaner medtaget alle vandløb målsat i amternes regionsplaner. Det har været kritiseret, at denne målsætning har været ekstremt uensartet mellem de forskellige amter. Derfor er der i de endelige vandplaner lagt til grund, at Vandplanerne omfatter alle vandløb med over 10 km² opland, samt desuden vandløb med mindre opland, såfremt vandløbene allerede opfylder miljømålet, eller såfremt vandløbet har høj naturværdi. Som kriterium for, hvorvidt vandløbet har høj naturværdi, har Naturstyrelsen lagt amternes målsætning til grund, således at vandløb, der i regionsplanerne var A- eller B-målsatte, anses for at have høj naturværdi.

Ligesom der mellem amterne har været betydelig forskel på intensiteten af medtagne vandløb i regionsplanlægningen, har der også været betydelig forskel i anvendelse af de forskellige målsætningsklasser. I Storstrøms Amts regionsplan var der således medtaget rigtig mange, også ganske små og rørlagte vandløb, i forhold til andre amter. Markant synligt i forhold til naboamtet, Vestsjællands Amt. I Fyns Amt var der også medtaget relativt mange vandløb. I Storstrøms Amts regionsplan var mange vandløb C-målsatte, mens tilsvarende vandløb af Fyns Amts medarbejdere var blevet B-målsatte som fiskevand. I forbindelse med den regionsvise ensartning af vandplanerne, er de alt for mange små medtagne vandløb i Storstrøms Amt fjernet fra vandplanerne, fordi de ikke har et opland på 10 km², og samtidig var C-målsatte, (og dermed i Naturstyrelsens tolkning til vandplanerne ikke tillægges "høj naturværdi"). Helt tilsvarende vandløb er i f.eks. Fyns Amt fastholdt i vandplanerne, fordi Fyns Amts medarbejder har målsat anderledes og overfortolket anvendelsen af fiskevandsmålsætning.

Det fremgår af kortudsnittet vist herunder (figur 2.5), at f.eks. den kunstige snorlige afvandingsgrøft Skyllebækken, der kun er ca. 30 cm bred, og som har en vandføring på få centimeter, i Fyns Amts regionsplan er målsat som "Fiskevand til lyst- og /eller erhvervsfiskeri"

Figur 2.5. Tema fra amternes recipientkvalitetsplanlægning til regionsplanerne. Skyllebækken er målsat som (citat): fiskevand til lyst og/eller erhvervsfiskeri”.¹²

2.1.3 Miljøministeriets retningslinjer for indsatsprogram til vandplanerne

Af Miljøministeriets vejledning fremgår, at vandløbene i de danske vandplaner opdeles i 3 størrelser, typologi type 1, 2 og 3. Af vejledningen og den tilhørende tabel (figur 2.6) fremgår, at vandløb type 1 er vandløb med oplandsareal under 10 km² (citat): ”Vandløb af samme type med et oplandsareal større end 10 km² skal afgrænses særskilt. **Vandløb med et oplandsareal mindre end 10 km² (type 1 vandløb)** kan grupperes inden for et hovedvandopland.”¹³

Type	1	2	3
Oplandsareal (km ²)	<10	10-100	>100
Bredde (m)	<2	2-10	>10
Afstand til kilde (km)	<2	2-40	>40

Tabel 1.1 - Størrelsestypologi for vandløb

¹² Grundkortfyn.

<http://drift.kortinfo.net/Map.aspx?Site=Fyn&Page=Kortopslag&BBox=559847:6138550:600614:6169391>

¹³ By- og Landskabsstyrelsen: ”Retningslinjer for udarbejdelse af indsatsprogrammer. Version 5.0” Miljøministeriet. 2010. P. 13.

<http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/C88AD233-0775-45B5-8C50-0A93B11F133D/120333/Retningslinjer.pdf>

Figur 2.6. Miljøministeriets vejledning om typeinddeling af vandløb.¹⁴

Det er åbenlyst, at vandløb, som i vandplanerne er karakteriseret som typologi type 1, er små vandløb, med opland under 10 km². Jf. afsnit 2.1.1 og 2.1.2 skulle disse vandløb ikke indgå i vandplanerne overhovedet.

Fordeling efter typologi og dermed oplandsstørrelse jf. herover, for vandløb i Nordfyns Kommune fremgår af figur 2.7.

Figur 2.7. Kortudsnit. Naturstyrelsens GIS-kort. Fordeling efter oplandsstørrelse for vandløb i Nordfyns Kommune. Blå signatur er små vandløb typologi type 1, med opland under 10 km² jf. afsnit 2.1.3. Disse vandløb skal ikke indgå i vandplanerne. Grøn signatur: Vandløb med oplandsstørrelse 10 – 100 km². Disse vandløb skal ifølge EU-Vandrammedirektivets vejledning (afsnit 2.1.1) betegnes som små vandløb, og er de mindste vandløb, der skal indgå i Vandplanerne. Lilla signatur: Vandløb med over 100 km² opland. Vandløb med mellem 100 og 1000 km² opland betegnes af EU som mellemstore vandløb.¹⁵

¹⁴ Samme

¹⁵ http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=miljoegis_vandrammedirektiv2011

Det er Nordfyns Vandløbslaugs opfattelse, at samtlige vandløb vandløbstypologi 1 (små) i Naturstyrelsens GIS-kort er medtaget i Vandplanerne på et retsstridigt grundlag, og at de ikke skal indgå i vandplanerne. For at være i overensstemmelse med EU-Vandrammedirektivets identifikationsvejledning skal Vandplanerne alene omfatte vandløb typologi type 2 (mellem) og type 3 (stor).

Det er derfor også Nordfyns Vandløbslaugs opfattelse, at samtlige indsatskrav i vandløb typologi type 1 bliver gennemført på et retsstridigt grundlag, og at disse indsatskrav ikke lovligt kan gennemføres. Nordfyns Vandløbslaug forbeholder derfor retten til, at laugets medlemmer skal have erstatning for enhver ulempe og ethvert tab eller enhver værdiforringelse, der måtte følge af indsatskrav i vandløb typologi type 1.

2.2 Vandløbsklassifikation.

Klassifikation af vandløb som stærkt modificerede vandløb eller kunstige vandløb er EU vandrammedirektivets måde at imødekomme landbrugets, skovbrugets og samfundets afvandingsbehov.

90 % af alle danske vandløb er reelt modificerede af hensyn til afvanding¹⁶, og ifølge Danmarks Miljøundersøgelser gælder, at (citater): **”hovedparten af de danske vandløb kan klassificeres som HMWB”**¹⁷ (HMWB er EUs betegnelse for stærkt modificerede vandområder.)

På trods af dette har Naturstyrelsen har valgt kun at klassificere 6 % af de danske vandløb som stærkt modificerede og kun 5 % som kunstige, mens Naturstyrelsen har valgt at klassificere 89 % af vandløbene som naturlige¹⁸.

Den valgte vandløbsklassifikation, hvor vigtige afvandingsvandløb er klassificeret som naturlige, er den direkte årsag til Vandplanernes indsatskrav i 5.300 km vandløb, samt udsatte indsatskrav i yderligere ca. 2.000 km vandløb.

Naturstyrelsen har dermed selv positivt tilvalgt vandløbsindsatsen (via vandløbsklassifikationen), på trods af adskillige advarsler om meget betydelige arealmæssige konsekvenser.

Naturstyrelsen burde have fulgt EUs vejledning 2 om identifikation af vandområder samt EUs vejledning 4 om kunstige og stærkt modificerede vandområder, og burde klassificere alle de vandløb, der ikke har en naturlig fremtoning, og som ikke opfylder målsætningen ”god økologisk tilstand”, som kunstige eller stærkt modificerede.

¹⁶ Baatrup-Pedersen, Annette, et al.: ”Anvendelse af Vandrammedirektivet i danske vandløb. Faglig rapport fra DMU, nr. 499”. DMU. 2004. p. 80.

http://www2.dmu.dk/1_viden/2_publicationer/3_fagrappporter/rapporter/FR499.PDF

¹⁷ Baatrup-Pedersen, Annette, et al.: ”Anvendelse af Vandrammedirektivet i danske vandløb. Faglig rapport fra DMU, nr. 499”. DMU. 2004. p. 80.

http://www2.dmu.dk/1_viden/2_publicationer/3_fagrappporter/rapporter/FR499.PDF

¹⁸ Naturstyrelsen: ”Karakteriseringen af vandløb og indsatsprogrammet på vandløbsområdet Arbejdsrapport fra Miljøministeriets Arbejdsgruppe om vandløb” 2011. Miljøministeriet. p. 18.

http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/0D89E074-67E9-4C4F-9461-16ACFE0BD4B5/0/Notatarbejdsrapport_vandloeb%20og%20indsatsprogrammet%20pa%20vandloebso%20omraadet_221211.pdf

Bemærk, at vandløbsklassifikation alene og udelukkende vedrører hydromorfologiske forhold og fauna; altså alene spørgsmålet om, hvorvidt de fineste vandløbsinsekter skal kunne trives i de kedeligste afvandingskanaler. Vandløbsklassifikation har ingen betydning overhovedet for, hvorvidt vandet skal være rent. Vandet skal være lige rent, uanset klassifikation.

2.2.1 DMUs rapporter:

Danmarks Miljøundersøgelser (DMU) forventer udpegning af stærkt modificerede vandløb i betydeligt omfang. Dette fremgår af DMUs faglige rapport ”Anvendelse af Vandrammedirektivet i danske vandløb.” DMU skriver således (citater):

”8 Stærkt modificerede (HMWB) og kunstige (AWB) vandløb

8.1 Baggrund

Den intensive udnyttelse og modificering af landskabet i Europa har haft vidtrækkende konsekvenser for de ferske vandområder. For vandløbene har det medført at der er blevet foretaget en række indgreb med henblik på afvanding af landbrugsarealer”

samt videre (citater):

” Især i de europæiske lavlandsområder har indgrebene i vandløbene været betydelige på grund af disse områders potentielle egnethed som landbrugsområder ”

samt videre (citater):

”Der er i Vandrammedirektivet åbnet mulighed for at karakterisere vandløb som stærkt modificerede vandområder (engelsk betegnelse, HMWB) eller kunstige vandområder (engelsk betegnelse, AWB) i erkendelse af, at sådanne vandløb ikke vil kunne opnå en god økologisk tilstand alene gennem forbedring af vandkvaliteten, dels af praktiske og dels af økonomiske årsager. Kravene til den økologiske tilstand i disse vandløb vil derfor på en række områder være lempede i forhold til vandløb der ikke er omfattet af denne karakteristik.

Danske vandløb har gennem årene været udsat for betydelig fysisk påvirkning i form af rørlægning og kanalisering. På strækningsbasis betyder dette at ca. 90 % af vores vandløb er blevet reguleret. Derudover foretages i de fleste vandløb et til flere årlige tilbagevendende grødeskæringer med henblik på at sikre de afvandingsmæssige forhold.

Som følge af ovenstående kan det derfor antages at hovedparten af de danske vandløb kan klassificeres som HMWB.”¹⁹

2.2.2 EUs vejledning om identifikation af vandløb

EUs vejledning om identifikation af vandområder fastlægger, at der skal ske identifikation af stærkt modificerede vandområder. Vejledningen lyder (bemærk vejledningens fremhævelse, og vejledningens henvisning til vejledningens figur 5) (citater):

¹⁹ Baattrup-Pedersen, Annette, et al.: ”Anvendelse af Vandrammedirektivet i danske vandløb. Faglig rapport fra DMU, nr. 499”. DMU. 2004. p. 80.

http://www2.dmu.dk/1_viden/2_publicationer/3_fagrapporter/rapporter/FR499.PDF

WFD CIS Guidance Document No. 2
Identification of Water Bodies

3.2.5 Heavily modified and artificial water bodies¹⁸

Heavily modified water bodies may be identified and designated where good ecological status is not being achieved because of impacts on the hydromorphological characteristics of a surface water resulting from physical alterations (Figure 5).

Heavily modified and artificial water bodies¹⁹ must be (at least) provisionally identified during the characterisation of surface waters²⁰. Their identification and designation should be finalised for the purposes of the first river basin planning cycle on publication of the river basin management plans in 2009. The designations must be reviewed every six years²¹.

The identification of heavily modified water bodies must be based on the designation criteria set out in Article 4.3. In principle, the boundaries of heavily modified water bodies are primarily delineated by the extent of changes to the hydromorphological characteristics that (a) result from physical alterations by human activity and (b) prevent the achievement of good ecological status.

20

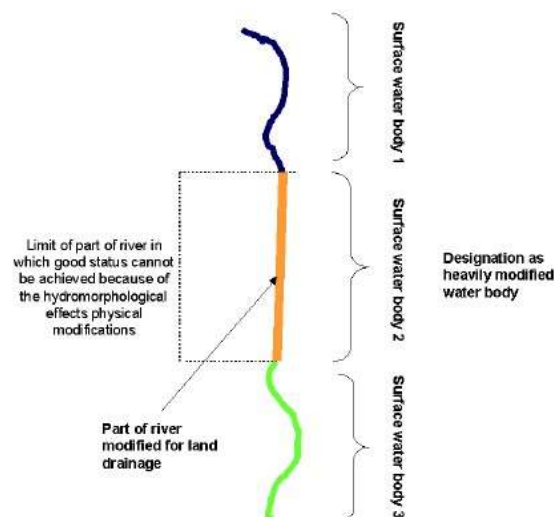

Figure 5: The establishment of water body boundaries through the identification and subsequent designation of heavily modified water bodies

Figur 7. EU-vejledningens figur 5. Identifikation af stærkt modificerede vandområder²¹

²⁰ European Commission: "EU guide: Guidance Document No 2 Identification of Water Bodies" 2003. p. 8.
http://circa.europa.eu/Public/irc/env/wfd/library?l=/framework_directive/guidance_documents/guidancesnos2identifica/EN_1.0_&a=d

²¹ European Commission: "EU guide: Guidance Document No 2 Identification of Water Bodies" 2003. p. 8.
http://circa.europa.eu/Public/irc/env/wfd/library?l=/framework_directive/guidance_documents/guidancesnos2identifica/EN_1.0_&a=d

Det fremgår tydeligt af figuren, at det er EUs opfattelse, at den kanaliserede/udrettede del af vandløbet er stærkt modificeret, og det angives i figurens tekst specifikt, at modifikationen er sket af hensyn til landbrugsmæssig afvanding (citater): ”*Part of river modified for land drainage*”.

2.2.3 EUs vejledning om stærkt modificerede vandløb

Ideen med, og regler og begrundelse for udpegning af "stærkt modificeret vandløb" fremgår klart af EUs vejledning:

“3.1.1 What is a Heavily Modified Water?”

The concept of HMWB was introduced into the WFD in recognition that many water bodies in Europe have been subject to major physical alterations so as to allow for a range of water uses. Article 4(3)(a) lists the following types of activities which were considered likely to result in a water body being designated as a HMWB:

- *navigation, including port facilities, or recreation;*
- *activities for the purposes of which water is stored, such as drinking-water supply, power generation or irrigation;*
- *water regulation, flood protection, **land drainage**;*
- *other equally important sustainable human development activities.*

These specified uses tend to require considerable hydromorphological changes to water bodies of such a scale that restoration to “good ecological status” (GES) may not be achievable even in the long-term without preventing the continuation of the specified use. The concept of HMWB was created to allow for the continuation of these specified uses which provide valuable social and economic benefits but at the same time allow mitigation measures to improve water quality.”²²

samt (citater):

“3. Member States may designate a body of surface water as artificial or heavily modified, when: (a) the changes to the hydromorphological characteristics of that body which would be necessary for achieving good ecological status would have significant adverse effects on:

- (i) the wider environment;*
- (ii) navigation, including port facilities, or recreation;*
- (iii) activities for the purposes of which water is stored, such as drinking-water supply, power generation or irrigation;*
- (iv) water regulation, flood protection, **land drainage**; or*
- (v) other equally important sustainable human development activities.*

(b) the beneficial objectives served by the artificial or modified characteristics of the water body cannot, for reasons of technical feasibility or disproportionate costs, reasonably be achieved by other means, which are a significantly better environmental option”²³

²² Working Group 2.2 – HMWB: “Common Implementation Strategy for the Water Framework Directive (2000/60/EC) Guidance document n.o 4: Identification and Designation of Heavily Modified and Artificial Water Bodies” European Communities. 2003.
http://circa.europa.eu/Public/irc/env/wfd/library?l=/framework_directive/guidance_documents/guidancesnos4sheavilysmo/EN_1.0_&a=d, p. 12.

Af EUs vejledning fremgår direkte, at der med afvanding/dræning ”land drainage” sigtes imod landbrug og skovbrug (agriculture/forestry), og en række forskellige landbrugsmæssige tilpasninger af vandløbene af hensyn til afvanding er oplyst, herunder kanalisering/udretning, uddybning, vedligeholdelse samt fjernelse af materiale.²⁴

Afgørende for, hvorvidt vandløb kan klassificeres som stærkt modificerede, er, at vandløbet fremstår ændret af mennesker, og at det vil have varige væsentlige økonomiske ulemper at opfylde miljømålet, hvis vandløbet klassificeres som naturligt. Afvandingsvandløb er, som også angivet af DMU /se afsnit 2.2.1), stærkt regulerede netop med det formål at tilgodese væsentlige afvandingshensyn, og da disse afvandingshensyn ikke kan varetages uden den stærke modifikation, eller hvis vedligeholdelsen nedsættes og/eller der foretages vandløbsrestaurering, opfylder vandløbene ubetinget kravene og kan udpeges som stærkt modificerede. For rørlagte vandløb gælder ligeledes, at de opfylder kravene. Det er væsentlige driftsøkonomiske rationaliseringsinteresser, som stadig er aktuelle, som ligger til grund for rørlægningerne. Gennemgås EU-Vejledningens test for endelig klassifikation af stærkt modificerede vandløb, består alle afvandingsvandløb og rørlagte vandløb, der ikke opfylder miljømålet, testen.

2.2.4 EUs Vejledning om kunstige vandløb

Vandrammedirektivets vejledning om kunstige vandløb siger (citater):

*“This Guidance interprets an AWB “as a surface water body which has been created in a location where no water body existed before and which has not been created by the direct physical alteration or movement or realignment of an existing water body”. Note, this does not mean that there was only dry land present before. **There may have been minor ponds, tributaries or ditches which were not regarded as discrete and significant elements of surface water.**”*²⁵

altså (citater, oversat):

”Vejledningen tolker et kunstigt vandområde ”som et overfladevandområde som er skabt på et sted, hvor ingen vandområder eksisterede før, og som ikke er blevet skabt ved direkte fysisk ændring eller flytning eller omlægning af et eksisterende vandområde ”.

Bemærk, betyder det ikke, at der kun var tørt land til stede før. Der kan have været mindre damme, bifloder eller grøfter, som ikke blev betragtet som adskilte og betydningsfulde elementer af overfladevand.”

²³ Working Group 2.2 – HMWB: “Common Implementation Strategy for the Water Framework Directive (2000/60/EC) Guidance document n.o 4: Identification and Designation of Heavily Modified and Artificial Water Bodies” European Communities. 2003.

http://circa.europa.eu/Public/irc/env/wfd/library?l=/framework_directive/guidance_documents/guidancesnos4sheavilysmo/ EN_1.0_&a=d, p. 78.

²⁴ Working Group 2.2 – HMWB: “Common Implementation Strategy for the Water Framework Directive (2000/60/EC) Guidance document n.o 4: Identification and Designation of Heavily Modified and Artificial Water Bodies” European Communities. 2003. p. 31

<http://www.waterframeworkdirective.wdd.moa.gov.cy/docs/GuidanceDocuments/Guidancedoc4HMWB.pdf>

²⁵ Working Group 2.2 – HMWB: “Common Implementation Strategy for the Water Framework Directive (2000/60/EC) Guidance document n.o 4: Identification and Designation of Heavily Modified and Artificial Water Bodies” European Communities. 2003.

http://circa.europa.eu/Public/irc/env/wfd/library?l=/framework_directive/guidance_documents/guidancesnos4sheavilysmo/ EN_1.0_&a=d, p. 15.

Ifølge EUs vejledning kan alle kunstige vandløb, der tjener til afvanding, klassificeres som kunstige, idet den nytte, der formålet med det kunstige vandløb, nemlig afvandingen, ikke kan nås ved andre midler.

Nordfyns Vandløbslaug fremhæver, at alle vandløb, der er anlagt på steder, hvor der tidligere kun fandtes mindre bifloder, ifølge EU-Vandrammedirektivets vejledning dermed klassificeres som kunstige vandløb.

Det er Nordfyns Vandløbslaugs opfattelse, at dette må omfatte langt, langt hovedparten af samtlige vandløb i Nordfyns Kommune, idet det lægges til grund, at det er utænkeligt, at vandet oprindeligt har været i stand til at samle sig i mængder og opnå vandhastigheder, der har kunnet erodere vandløb større end mindre bifloder i det hovedsagligt flade Nordfynske landskab.

I figur 8 vises 2 vandløb, Skyllebækken og Ålebækken mellem Lunde og Otterup, som er typiske eksempler på kunstige afvandringsgrøfter, der i Vandplanerne er fejlklassificeret som naturlige vandløb.

Figur 8. Kortudsnit. Naturstyrelsens GIS-kort. Skyllebækken (nederst mod vest) og Ålebækken (øverst mod øst). Begge vandløb er i vandplanerne fejlagtigt klassificerede som naturlige vandløb.

De er reelt kunstige vandløb. Terrænet er helt fladt, og konsekvenserne af vandplanernes indsatskrav bliver ødelæggelse af drænanlæg og forsumpning af meget store arealer.²⁶

Figur 9 viser foto af Skyllebækken: Det er åbenlyst, at der er tale om en naturmæssigt helt uinteressant grøft. Vandløbet er fejlklassificeret som naturligt vandløb, med krav om ændret (reduceret eller ophørt) vandløbsvedligeholdelse med det formål at opnå miljømålet faunaklasse DVFI 5. Klassifikationen har ingen betydning for, hvor rent vandet i vandløbet skal være. EUs vandrammedirektiv stiller nøjagtig samme krav til vandets renhed, uanset om vandløbet klassificeres som kunstigt eller naturligt. Klassifikationen har kun betydning for, hvilken fauna, der skal kunne findes i grøften.

Figur 9. Skyllebækken. Åbenlys kunstig meget lille grøft. Her er næsten ingen vandføring. Fejlklassificeret som naturligt vandløb. Bemærk det flade landskab, hvor konsekvenserne af indsatskravet om reduceret/ophørt vedligeholdelse vil blive meget betydelige. Grøften er i øvrigt naturmæssigt uinteressant og uden naturpotentiale på grund af det lave fald og de dårlige bundforhold (mudderbund).

²⁶ http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=miljoegis_vandrammedirektiv2011

Figur 10 viser luftfoto af Skyllebækken. At Skyllebækken fremstår kunstig med fuldstændig retlinet forløb er tydeligt.

Figur 10. Orthofoto. Naturstyrelsens GIS-kort. Skyllebækken. Åbenlyst kunstige vandløb med tydeligt helt retlinet forløb. I vandplanerne fejlagtigt klassificerede som naturligt vandløb.²⁷

At der ikke er langt mellem de fejlklassificerede vandløb vises her ved at se på nabovandløbet, Ålebækken, under 500 meter fra Skyllebækken.

Figur 11 viser foto af Ålebækken: Det er åbenlyst, at der også her er tale om en grøft. Vandløbet er lige som Skyllebækken fejlklassificeret som naturligt vandløb, ligeledes med krav om ændret

²⁷ http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=miljoegis_vandrammedirektiv2011

(reduceret eller ophørt) vandløbsvedligeholdelse med det formål at opnå miljømålet faunaklasse DVFI 5.

Figur 11. Ålebækken. Åbenlys lille kunstig grøft, med meget begrænset vandføring. Fejlklassificeret som naturligt vandløb. Bemærk det ekstremt flade landskab, hvor konsekvenserne af indsatskravet om reduceret/ophørt vedligeholdelse vil blive meget betydelige.

Figur 12 Orthofoto. Naturstyrelsens GIS-kort. Ålebækken. Åbenlyst kunstige vandløb med tydeligt helt retlinet forløb. I vandplanerne fejlagtigt klassificerede som naturligt vandløb.²⁸

I figur 13 og 14 vises vandløbet Kristianlund Østre Enge, der helt ligesom Skyllebækken og Ålebækken er en åbenlyst kunstig, snorlige grøft igennem et helt fladt landskab. Vandløbet er ligesom Ålebækken og Skyllebækken fejlklassificeret som naturligt vandløb.

²⁸ http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=miljoegis_vandrammedirektiv2011

Figur 13. Vandløbet Kristianlund Østre Enge. Åbenlys kunstig meget lille grøft. Fejlklassificeret som naturligt vandløb. Bemærk det flade landskab, hvor vandløbet afvander golfbanen og Fredskoven. Konsekvenserne af indsatskravet om reduceret/ophørt vedligeholdelse vil blive betydelige, både for golfbanen og for Fredskoven.

Figur 14. Orthofoto. Naturstyrelsens GIS-kort. Vandløbet Kristianlund Østre Enge. Åbenlyst kunstige vandløb med tydeligt helt retlinet forløb. I vandplanerne fejlagtigt klassificerede som naturligt vandløb.²⁹

Som det fremgår, vedrører konsekvenserne af utilstrækkelig vandafledning som følge af ophørt/reduceret vedligeholdelse alle arealer, altså både landbrug, skov, bebyggede arealer og rekreative områder.

Det er Nordfyns Vandløbslaugs opfattelse, at stort set alle vandløb med indsatskrav om ændret (ophørt/reduceret) vedligeholdelse er klassificeret i Vandplanerne på et retsstridigt grundlag, idet de er fejlklassificerede som naturlige. For at være i overensstemmelse med EU-Vandrammedirektivets klassifikationsvejledning skal vandløbene klassificeres som stærkt modificerede eller kunstige.

Det er Nordfyns Vandløbslaugs opfattelse, at alle rørlagte vandløbsstrækninger ligeledes er stærkt modificerede eller kunstige vandløb, og at gennemførelse af indsatskrav om genåbning af rørlagte vandløb efter Vandplanerne derfor (jf. herover) vil være retsstridig.

Det er derfor også Nordfyns Vandløbslaugs opfattelse, at samtlige indsatskrav i disse vandløb bliver gennemført på et retsstridigt grundlag, og at disse indsatskrav ikke lovligt kan gennemføres.

²⁹ http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=miljoegis_vandrammedirektiv2011

Nordfyns Vandløbslaug forbeholder derfor retten til, at laugets medlemmer skal have erstatning for enhver ulempe og ethvert tab eller enhver værdiforringelse, der måtte følge af indsatskrav i disse vandløb.

2.3 Vandløbenes reelle problem: spildevand

Ny dansk forskning udført af Friberg et.al.³⁰ viser, at den vigtigste faktor for miljøtilstanden og vandløbsfaunaen overhovedet er **spildevand**.

Forskerne finder desuden, at vandløbsfaunaen er mere følsom overfor spildevand end hidtil antaget, og at selv små koncentrationer af husspildevand, som tidligere har været anset for uskadelige, er skadelige for de vandløbsinsekter, der anvendes som faunaklasseindikatorer, og dermed bruges til at måle miljøtilstanden.³¹

Denne forskning er helt i tråd med redegørelserne i NOVANA, DMUs (Danmarks Miljøundersøgelsers) overvågning og rapportering om det danske vandmiljø.

DMU skriver således (citater): **”Resultaterne tyder endvidere på, at væsentlige bidrag af spildevand fra spredt bebyggelse, renseanlæg og dambrug har større negativ indflydelse på tilstanden end betydende landbrugsdrift i oplandet og på de vandløbsnære arealer.”**³²

Den afgørende betydning af forekomsten af spildevand for faunatilstanden er understreget flere gange i samme NOVANA-rapport.³³

Af Vandplanernes punkt 2.3. om vandområdernes tilstand fremgår ligeledes tydeligt, at spildevandspåvirkning har væsentlig betydning for vandløbenes miljøtilstand. (Citat, Vandplan 1.12 Lillebælt/Fyn): **”2.3 Vandområdernes tilstand. 2.3.1 Vandløb” ”Årsagen til den dårlige tilstand er i mange tilfælde, at vandet ikke er rent”**³⁴

Spildevandets og den spredte bebyggelses væsentlige betydning for vandløbenes miljøtilstand fremgår ligeledes af Vandplanernes punkt 2.2 om påvirkninger (citater, Vandplan 1.12 Lillebælt/Fyn): **”2.2 Påvirkninger**

2.2.1 Spildevand fra husholdninger og industri

Spildevandspåvirkninger af vandområderne sker primært fra renseanlæg, regnbetingede udløb fra separat- og fælleskloakerede oplande, samt fra den spredte bebyggelse og virksomheder.” samt videre:

³⁰ Friberg, N., et.al.: ”Stream macroinvertebrate occurrence along gradients in organic pollution and eutrophication”. 2010. Århus Universitet. Freshwater Biology. Vol 55, No. 7, p. 1405-1419.

[http://vbn.aau.dk/en/publications/stream-macroinvertebrate-occurrence-along-gradients-in-organic-pollution-and-eutrophication\(db7771ba-588e-4842-ae08-387ba970e425\).html](http://vbn.aau.dk/en/publications/stream-macroinvertebrate-occurrence-along-gradients-in-organic-pollution-and-eutrophication(db7771ba-588e-4842-ae08-387ba970e425).html)

³¹ Friberg, Nikolai, et.al.: ”Stream macroinvertebrate occurrence along gradients in organic pollution and eutrophication” Freshwater Biology DMU. Århus Universitet. 2010

[http://vbn.aau.dk/en/publications/stream-macroinvertebrate-occurrence-along-gradients-in-organic-pollution-and-eutrophication\(db7771ba-588e-4842-ae08-387ba970e425\).html](http://vbn.aau.dk/en/publications/stream-macroinvertebrate-occurrence-along-gradients-in-organic-pollution-and-eutrophication(db7771ba-588e-4842-ae08-387ba970e425).html)

³² Wiberg-Larsen, Peter, et.al.: ”Vandløb 2009. NOVANA Faglig rapport fra DMU nr. 804.” Danmarks Miljøundersøgelser. Aarhus Universitet. 2010. p. 21.

<http://www2.dmu.dk/Pub/FR804.pdf>

³³ Samme. p. 17, p. 28

³⁴ http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/1154D14B-7DD1-4945-B855-620A4D1FB132/0/1_12_LillebaeltFyn.pdf

p. 115.

”Påvirkningen af vandområderne relaterer sig primært til spildevandets indhold af iltforbrugende organisk stof (BI5), kvælstof, fosfor, miljøfarlige forurenende stoffer samt sygdomsfremkaldende bakterier og vira. Dertil kommer den fysiske påvirkning af især vandløb fra kortvarige men intense regnbetingede udløb.”

samt videre:

”Aktuelt er den spredte bebyggelse den største punktkilde til udledninger af iltforbrugende organisk stof (BI5), mens renseanlæggene er den største punktkilde til kvælstof. Hvad angår fosfor er renseanlæggene og den spredte bebyggelse de største punktkilder”³⁵

Omfanget på landsplan af spildevandsudledning i form af spredt bebyggelse og ukloakerede områder, fremgår af Miljøministeriets information om Vandplanerne (citater):

” Hvor mange husstande i Danmark er ikke kloakeret?

Ca. 360.000 ejendomme er ikke på offentlig kloak, men har forskellige grader af rensning, nedsivning mm.

Hvor havner deres spildevand så?

Spildevandsudledningerne fra den spredte bebyggelse havner i stort omfang i vandløb og søer, enten direkte eller via markdræn, grøfter mm.”³⁶

Det er meget markant, at **360.000 husstande ikke er kloakeret**, men i stort omfang udleder vandet til vandløb.

I ekstrem kontrast hertil rummer Vandplanerne alene krav om forbedret spildevandsrensning i 4.700 husstande.³⁷

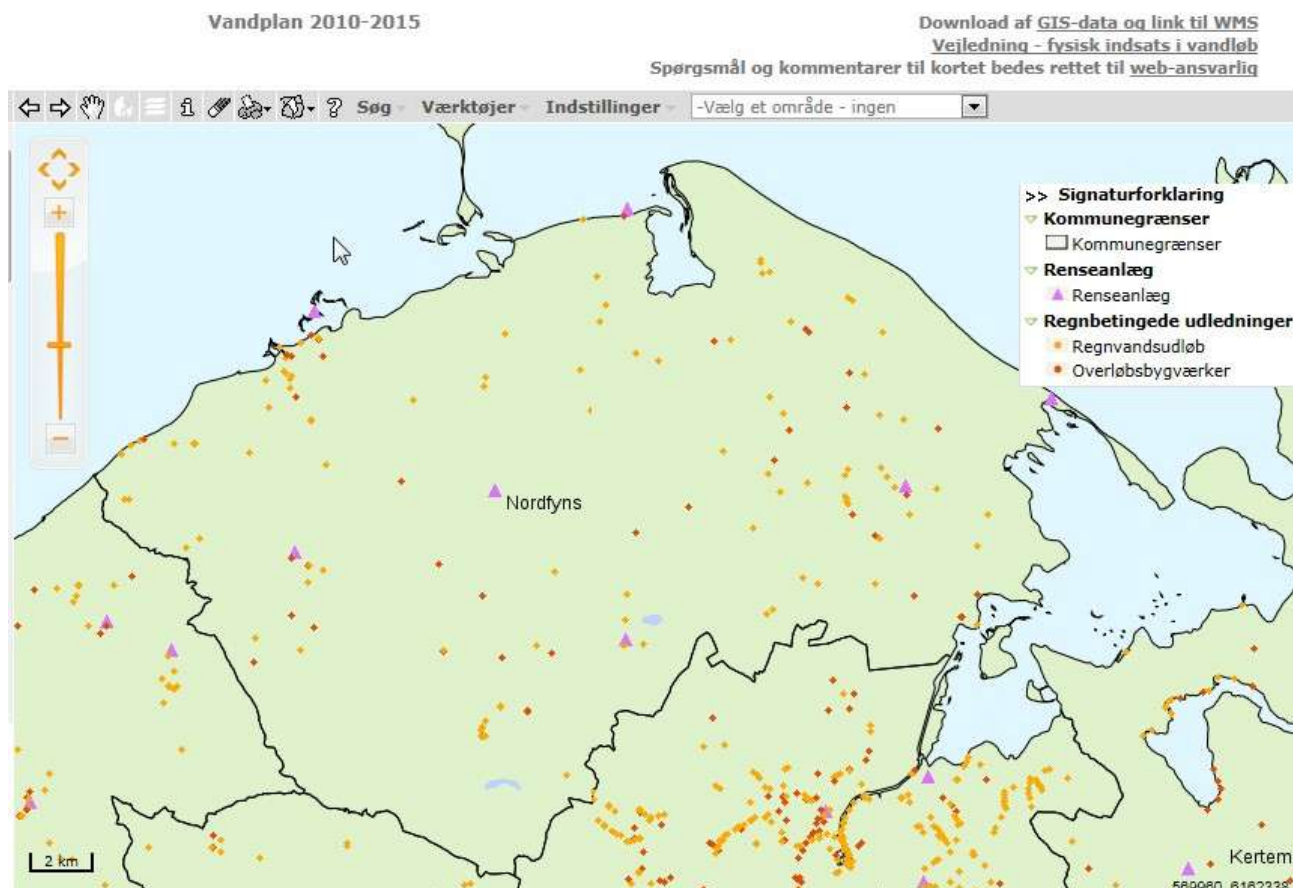
Dette er fuldstændigt grotesk, især i lyset af, at spildevand helt åbenlyst er vandløbsfaunaens største problem, og i lyset af, at landbruget får skylden, og skal lide under indgreb om fysiske såkaldte forbedringer, der reelt er ekstremt skadelige for landbrugets altafgørende afvanding, og dermed i afvandingsmæssig henseende er forværringer.

³⁵ http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/1154D14B-7DD1-4945-B855-620A4D1FB132/0/1_12_LillebaeltFyn.pdf

p. 82

³⁶ http://www.naturstyrelsen.dk/Vandet/Vandplaner/Om_vandplanerne/FAQ-vandplaner/

³⁷ Naturstyrelsen: ”Karakteriseringen af vandløb og indsatsprogrammet på vandløbsområdet Arbejdspapir fra Miljøministeriets Arbejdsgruppe om vandløb” 2011. Miljøministeriet. p. 21.
http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/0D89E074-67E9-4C4F-9461-16ACFE0BD4B5/0/Notatarbejdspapir_vandl%C3%B8bsomr%C3%A5det_221211.pdf

Figur 15. Naturstyrelsens GIS-kort. Spildevandsudledninger fra reseauanlæg, regnbetingede udledninger og overløbsbygværker i Nordfyns Kommune. Det er åbenlyst, at der fortsat er mange (over 100) kilder til udledning af utilstrækkeligt rensede spildevand i Nordfyns Kommune. Dette spildevand er vandløbsmiljøets største problem. Derfor skal dette problem også løses først.³⁸

³⁸ http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=miljoegis_vandrammedirektiv2011

Figur 16. Storå. Stærkt spildevandsbelastet. Tydelig humanfæces.

Figur 17. Elvedgårdsafløbet. Tilløb til Stor Å.. Stærkt spildevandsbelastet. Tydelig humanfæces.
Dette problem skal løses, før der iværksættes indsats om ændret vandløbsvedligeholdelse.

Når det væsentligste problem for vandløbenes miljøtilstand er spildevand, må indsatsen rettes imod spildevandet.

Det fremgår af Nordfyns Kommunes vandhandleplan, at Nordfyns Kommune vil gennemføre indsatskravene ændret (ophørt/reduceret) vedligeholdelse hurtigt, mens indsatsen mod spildevand først skal gennemføres senere.

Det fremgår desuden af handleplanen, at indsatsen mod spildevand skal omfatte 10 regnbetingede udledninger. I kontrast hertil fremgår af figur 15 (herover) er der langt over 100 punktkildeudledninger (regnbetingede udledninger, overløbsbygværker og renseanlæg) i Nordfyns Kommune.

Det er Nordfyns Vandløbslaugs opfattelse, at der er byttet op og ned på tingene. Når spildevandet helt øjensynligt er det største problem, og når der er så væsentlige spildevandsudledninger, må indsatsen mod spildevandet være det første og vigtigste tiltag til forbedring af vandløbsfaunaen. Når der er kommet helt styr på spildevandet, er det nødvendigt at foretage en genmonitoring af faunatilstanden i vandløbene, for derved at konstatere, om yderligere indsats fortsat er nødvendig. Først derefter kan det være relevant at igangsætte en indsats omkring ændret vedligeholdelse.

Det er Nordfyns Vandløbslaugs opfattelse, at der bør gennemføres en massiv indsats imod udledning af urensset og utilstrækkeligt rensset spildevand med det formål at forbedre vandløbenes miljøtilstand.

2.4 Vandløbenes miljøpotentiale.

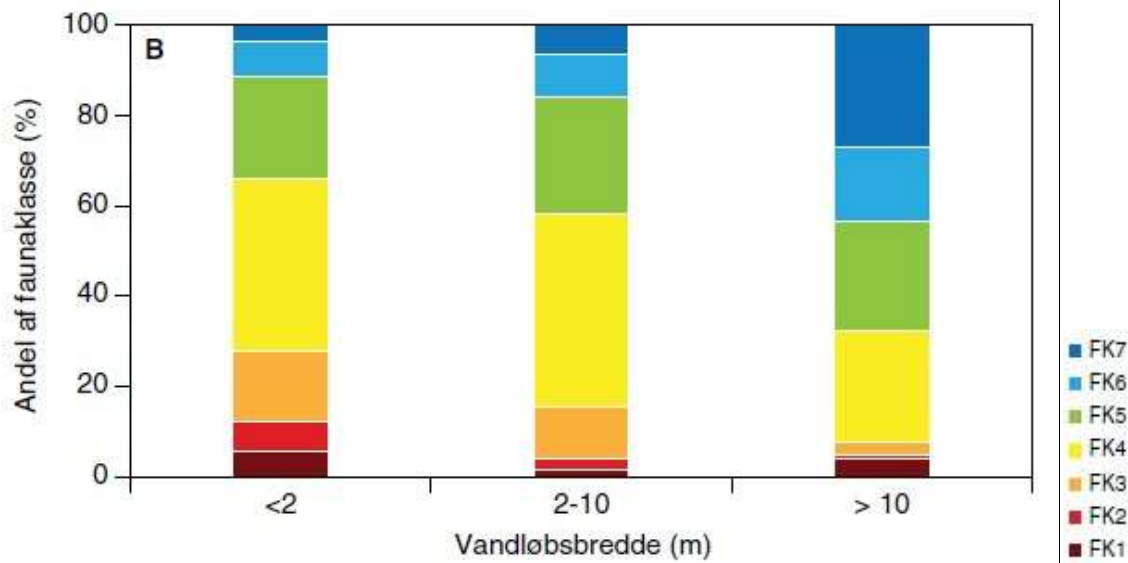
Der er en naturlig forklaring på, at indsatskravene i vandløbene i Nordfyns Kommune i vidt omfang er rettet imod små vandløb i flade topografier. Det opstillede faunamål DVFI 5 er urealistisk og uopnåeligt, og det har to helt naturlige forklaringer. Det kan man ikke lovgive sig ud af.

Friberg et.al.³⁹ har fundet, at næst efter spildevand er **vandløbsstørrelse** og **bundforhold** i vandløbene de vigtigste faktorer for vandløbenes faunatilstand. Vandløbsvedligeholdelsens betydning for faunatilstanden er altså henvist til en fjerdeplads.

Små vandløb og vandløb med **finkornet bund** (substrat) kan ikke nå samme høje tilstand som større vandløb og vandløb med gruset og stenet bund. Mange vandløb kan således overhovedet aldrig opfylde faunamålet DVFI 5.

DMU redegør, helt i overensstemmelse med Friberg et. al., for, at **vandløbsstørrelsen** i sig selv er afgørende for vandløbets mulighed for overhovedet at opfylde basismålsætningen (DVFI 5), idet små vandløb med bredde under 2 meter og oplandsareal under 10 km² kun vanskeligt kan opnå højere fauna end faunaklasse DVFI 4, mens større vandløb langt hyppigere når den høje miljøtilstand. DMU viser forholdet i figur 18, og forklarer sammenhængen mellem

³⁹ Friberg, N., et.al.: "Stream macroinvertebrate occurrence along gradients in organic pollution and eutrophication". 2010. Århus Universitet. Freshwater Biology. Vol 55, No. 7, p. 1405-1419.
[http://vbn.aau.dk/en/publications/stream-macroinvertebrate-occurrence-along-gradients-in-organic-pollution-and-eutrophication\(db7771ba-588e-4842-ae08-387ba970e425\).html](http://vbn.aau.dk/en/publications/stream-macroinvertebrate-occurrence-along-gradients-in-organic-pollution-and-eutrophication(db7771ba-588e-4842-ae08-387ba970e425).html)

Figur 18 (citat) ” *Fordeling af faunaklasser ved 3 forskellige størrelser af vandløb (små, mellemstore og store) medtaget i vandplan 2015 (ca. 15.000 stationer).* ”⁴⁰

vandløbsstørrelse og faunatilstand således (citat): ”*Den vigtigste forklaring på sammenhængen mellem artsrigdom og vandløbsstørrelse er formodentlig et stigende udbud af habitater, ikke mindst knyttet til den brednære zone. Dette er eksempelvis vist meget tydeligt for danske vårfluer i stort set upåvirkede vandløb (se fx Wiberg-Larsen m.fl. 2000). Der kan dog også være tale om, at der sker en vis akkumulering af arter i takt med stigende oplandsstørrelse (se fx Brönmark m.fl. 1984)* ”⁴¹

Fribergs fund af, at bundforholdene er afgørende for faunatilstanden, er helt i overensstemmelse med Miljøministeriet selv. Miljøstyrelsen skriver således (citat): ”*Tilsvarende er der langsomtflydende vandløb, hvor bundforholdene er af en sådan karakter, at dyreliv svarende til faunaklasse 5 ikke naturligt vil kunne forekomme. Visse vandløb, som f.eks. gravede grøfter, vil derfor højst kunne opnå en faunaklasse 4* ”⁴²

DMU har angivet nøjagtigt det samme i en anden rapport (citat):

”*Vandløb med gode fysiske forhold forudsætter en god vandføring og gode faldforhold. Et sådant vandløb kan have afvekslende bundforhold og strømhastigheder, dybe partier skifter med lavvandede strækninger og vandløbet mæandrerer (slynger sig).*

***I nogle dele af landet er faldforholdene så ringe, at det har betydning for de fysiske muligheder for at opfylde en basismålsætning.* ”⁴³**

⁴⁰ Wiberg-Larsen, Peter, et.al.: ”Vandløb 2009. NOVANA Faglig rapport fra DMU nr. 804” Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet . 2010. p. 26.

<http://www2.dmu.dk/Pub/FR804.pdf>

⁴¹ Wiberg-Larsen, Peter, et.al.: ”Vandløb 2009. NOVANA Faglig rapport fra DMU nr. 804” Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet . 2010. p. 26.

<http://www2.dmu.dk/Pub/FR804.pdf>

⁴² Miljøstyrelsen: ”Vejledning fra Miljøstyrelsen. Biologisk bedømmelse af vandløbskvalitet.” Miljøstyrelsen. 1998 <http://www2.mst.dk/Udgiv/publikationer/1998/87-7810-995-7/pdf/87-7810-995-7.pdf> , p. 24

⁴³ Iversen, Torben Moth, et.al.: ” Udredning for Udvalget vedr. ”Langsigtet indsats for bedre vandmiljø”: Scenarieberegninger. DMU og DJF, Århus Universitet. 2007. p. 8.

http://www2.dmu.dk/pub/udr_scenarieberegninger_endelig_10_04_07.pdf

I en tredje rapport skriver DMU (citat): *"En del vandløb kan på grund af de fysiske forhold ikke forventes at kunne opfylde en DVFI værdi på 5. Disse vandløb kan udpeges som HMWB, såfremt årsagen er et tidligere eller nuværende fysisk indgreb som fortsat er betinget af en nuværende anvendelse af vandløbet eller dets omgivelser."*⁴⁴

Vandløb i områder med ringe fald kan simpelthen ikke nå faunamålet DVFI 5, selvom det er lov.

By- og Landskabsstyrelsen beskriver helt analogt, at vandløb med blød sandet bund uden forekomst af grus og sten har ringe potentiel vandløbskvalitet.⁴⁵

I lyset af, at grøfter under 2 meters bredde både ifølge Fribergs nye forskning, ifølge DMUs NOVANA-redegørelser, og ifølge Miljøministeriet selv, samt ifølge forskellige DMU-rapporter næppe kan nå over faunaklasse 4, (med mindre de da lige flyder med det reneste kildevand lige fra kridt-klippe-bund, har godt fald og grus og sten), forekommer det på en gang meget besynderligt og meget urimeligt, at Vandplanerne fortsat omfatter masser af grøfter under 2 meters bredde, og med det uopfyldelige krav om opnåelse af mindst faunaklasse DVFI 5. Det svarer til at lovgive om, at alle mennesker i Danmark skal være mindst 2,15 meter høje.

Og det forekommer så meget desto mere besynderligt og urimeligt, i lyset af Ida Aukens udtalelse i forbindelse med fremlæggelse af de reviderede Vandplaner om, at grøfter nu var fjernet fra vandplanerne (citat): *"Lange lige gravede kanaler - ud med dem."*⁴⁶

Nordfyns Vandløbslaug bemærker, at miljømålet faunaklasse DVFI 5 er EU-interkalibreret til anvendelse i vandløb med oplandsareal 10 – 300 km² samt 100 – 1000 km², men ikke i vandløb med oplandsareal under 10 km².

Da der dokumenteret er sammenhæng mellem vandløbsstørrelse og potentiel faunaklasse, kan anvendelse af samme miljømål i et vandløb, der er mindre, og hvori miljømålet ikke er interkalibreret, ikke gennemføres lovligt. Det vil stride mod både officialprincippet og proportionalitetsprincippet, idet det er udtryk for, at miljømålet er fastlagt uden tilstrækkelig forudgående undersøgelse, og vil medføre en indsats, der går videre end nødvendigt.

Da miljømålet i vandløb typologi type 1 (under 10 km² opland, under 2 meters bredde) som vist herover er fastsat urealistisk højt, og da miljømålet ikke er EU-interkalibreret til anvendelse i vandløbsstrækninger typologi type 1, er det Nordfyns Vandløbslaugs opfattelse, at gennemførelse af indsatskrav i vandløbsstrækninger typologi type 1 vil være retsstridigt.

Nordfyns Vandløbslaug protesterer derfor imod gennemførelse af indsats i små vandløb (vandløb typologi type 1, under 10 km² opland, under 2 meters bredde) og vandløb med ringe fald, og forbeholder retten til, at laugets medlemmer gør krav om erstatning for enhver ulempe og ethvert tab eller enhver værdiforringelse, der måtte følge af indsatskravene.

⁴⁴ Baattrup-Pedersen, Annette, et al.: "Anvendelse af Vandrammedirektivet i danske vandløb. Faglig rapport fra DMU, nr. 499". DMU. 2004. p. 86.

http://www2.dmu.dk/1_viden/2_publicationer/3_fagrappporter/rapporter/FR499.PDF

⁴⁵ Kaarup, Peter, et. al.: "Bilag 12. Retningslinjer for definition og udpegning af stærkt modificerede vandområder." Miljøministeriet. 2008. p.11

<http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/7DF13B8D-028F-41EE-9742-AB701E9EA40F/120353/Bilag12.pdf>

⁴⁶ http://www.landbrugnet.dk/indhold/sider/artikler/vis_artikel.aspx?id=23778

3. Vandplanernes bilag 7.

3.1. Vedligeholdelsesinstruksens betydning for afvanding

I samtlige vandplaner bilag 7 fremgår en ny generel vedligeholdelsesinstruks, som skal indarbejdes i vandløbsregulativerne. Instruksen lyder (citater):

”Kriterier til sikring af fysisk variation i vandløb

For at beskytte de natur- og miljømæssige kvaliteter, som vandløbene besidder, og bidrage aktivt til at opfylde de mål, som er opstillet for vandløbene og deres omgivelser i medfør af Vandramme- og Habitatdirektiverne skal vandløbsvedligeholdelsen tilrettelægges med baggrund i de principper og anbefalinger, som er beskrevet af Skov- og Naturstyrelsen (2007). Disse, som skal indbygges i vandløbsregulativerne, er i hovedtræk som følger:

- ***Grødeskæring undgås, hvor det er muligt***
- ***Grødeskæring begrænses til strækninger, hvor der er faktisk behov***
- ***Grødeskæringen udføres på det tidspunkt, hvor der er et skæringsbehov***
- ***Grødeskæringen begrænses så vidt muligt til én skæring pr. år, idet plante- og dyrelivet reduceres ved skæring***
- ***Hvor det af afvandingshensyn er nødvendigt at skære grøde flere gange om året, eller hvor der skæres på stryg, foretages skæringen så vidt muligt i ”netværk” eller ”mosaik”***
- ***Omfanget af grødeskæring - herunder specielt skæring af langsomt voksende (og dermed skæringsfølsomme) plantearter - minimeres generelt***
- ***Hvor der forekommer særligt sårbare eller sjældne plantearter undlades skæring af disse - med mindre særlige naturhensyn gør sig gældende***
- ***Det sikres, at der til stadighed er vandplanter i vandløbet - også når frosten sætter ind om efteråret***
- ***Grødeskæringen udføres på en måde, der fremmer den biologiske variation***
- ***Grødeskæring foretages så vidt muligt med håndkraft – alternativt med maskine (dybe vandløb) - og i alle tilfælde så skånsomt som muligt***
- ***Vandløbsbrinker og -bræmmer slås normalt ikke - med mindre særlige naturhensyn kræver dette (f.eks. ved Bjørneklo-bekæmpelse)***
- ***Beplantning med skyggegivende buske og træer langs vandløbene bør foretages under hensyntagen til landskabelige forhold, og bør – for at sikre forekomst af vandplanter og så varierede fysiske forhold som muligt - ikke overstige 50 %***
- ***Hvor der forekommer dødt ved i og omkring vandløbene, bør dette så vidt muligt blive liggende***
- ***Vedligeholdelsen udføres under hensyntagen til samspillet mellem vandløbene og den omgivende ådal, således at tilstanden i beskyttede naturtyper, habitatområder og habitatarter i ådalen ikke forringes***
- ***Vedligeholdelse i vandløb med meget lavt fald kan under særlige forhold være nødvendig for at sikre tilstrækkeligt iltindhold i vandløbsvandet af hensyn til smådyrs- og fiskefaunaen***
- ***Opgravning sand/mudder foretages kun, hvor det af afvandingshensyn er absolut nødvendigt, og der fjernes aldrig grus, sten eller fast ler fra bunden.***⁷⁴⁷

⁴⁷ Naturstyrelse: ”Vandplan 2010-2015. Lillebælt/Fyn. Hovedvandopland 1.12 Vanddistrikt: Jylland og Fyn. Bilag 7” 2011. Miljøministeriet. p. (pdf) 247/300 (Bilag 7, p. 2)
http://www.naturstyrelsen.dk/NR/ronlyres/1154D14B-7DD1-4945-B855-620A4D1FB132/0/1_12_LillebaeltFyn.pdf

Det fremgår tydeligt af instruksen, som pligtigt skal indarbejdes i regulativerne for alle vandløb, at grødeskæring og oprensning på alle måder skal minimeres og begrænses. Det fremgår, at der ikke kan foretages 2 fulde grødeskæringer om året.

Ved at sammenligne til gældende vedligeholdelsesbestemmelser kan konstateres, at den nye vedligeholdelsesinstruks er en markant reduktion af vedligeholdelsen.

De vandløb, der indgår i vandplanerne, er som udgangspunkt vandløb, der er målsat i amternes recipientkvalitetsplanlægning⁴⁸. Vandløbene er i recipientkvalitetsplanlægningen målsat fra A til F⁴⁹, hvor målsætning A og B betegnes "højt målsatte" vandløb, mens øvrige klasser betegnes som "lempet målsatte". B-målsatte vandløb har fiskevandmålsætninger. Vandplanerne omfatter både højt målsatte og lempet målsatte vandløb. Der er ikke sammenhæng mellem målsætningen A-F i recipientkvalitetsplanlægningen, og Vandplanernes vandløbsklassifikation. Således kan et C-F målsat vandløb godt være klassificeret som naturligt vandløb i Vandplanerne.

I gældende fællesregulativ for sådanne målsatte vandløb gælder aktuelt følgende vedligeholdelsesvejledning⁵⁰ (citater): "*Kategori 1. Vandløbsstrækninger, der er fiskevandmålsatte. Vedligeholdelsen består i etablering og skæring af en strømrønde*"

samt videre (citater):

"Grødeskæringen foretages på en sådan måde, at den naturlige strømrønde i vandløbet udvides til de for vandløbsstrækningen angivne bredder og friholdes gennem grødeperioden"

samt videre (citater): "*Grødeskæring foretages med le, håndbåren motorredskab eller rent undtagelsesvis ved hjælp af mejekurv.*"

samt videre (citater):

"grøden skæres så tæt på bunden som muligt og uden at rode op i denne"

samt videre (citater): "*Grødeskæringen foretages efter behov dog max 2 skæringer om året"*

Desuden fastlægger regulativet strømrøndebredden.

For vandløb, der ikke er højt målsatte, fastlægger regulativet vedligeholdelsen således (citater):

"Kategori 2. Vandløbsstrækninger med lempet målsætning eller strækninger uden målsætning med primært vandafledningsinteresse. Grødeskæring foretages i hele den regulativmæssige bundbredde."

samt videre (citater): "*Grødeskæring foretages med le, håndbåren motorredskab eller ved hjælp af mejekurv.*"

For begge kategorier af vandløb fastsætter regulativet om oprensning (citater): "*Opgravning af bundsediment må kun finde sted, såfremt der ved opmåling er konstateret en forringet vandføringsevne svarende til en hævnning af vandspejlet på mindst 10 cm jf. de i afsnit 3 angivne koter og dimensioner. En tilstrækkelig drøndybde sikres ved oprensning til de i afsnit 3 angivne bundkoter"*

samt (citater): "*Opgravning omfatter alene fjernelse af aflejringer af sand og slam m.v."*

⁴⁸ Naturstyrelsen: "Karakteriseringen af vandløb og indsatsprogrammet på vandløbsområdet Arbejdsrapport fra Miljøministeriets arbejdsgruppe om vandløb" 2011. Miljøministeriet p. 10.

http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/0D89E074-67E9-4C4F-9461-16ACFE0BD4B5/0/Notatarbejdsrapport_vandloeb%20og%20indsatsprogrammet%202011.pdf

⁴⁹ Samme. p. 11.

⁵⁰ "Vandløbsregulativ for kommunevandløb i Sønderø Kommune" Sønderø Kommune. 1997.

Som det fremgår, er der ikke nær så mange forbehold om omfang, forsigtighed, grundighed eller hyppighed med grødeskæring og oprensning i de gældende vedligeholdelsesvejledninger. Især for vandløb med målsætning C-F er der tale om en meget betydelig reduktion af vedligeholdelsen.

Reelt er konsekvensen af vandplanernes bilag 7, at indsatskravet ”reduceret vedligeholdelse” gennemføres i samtlige vandløb.

Med henvisning til den betydelige skadelighed af dette indsatskrav (jf. afsnit 5), protesterer Nordfyns Vandløbslaug hermed imod indarbejdelse af vedligeholdelsesinstruksen i vandløbsregulativerne. Instruksen er IKKE hjemlet i EUs Vandrammedirektiv og vil stride imod vandløbslovens formål om at sikre vandafledningen og vandføringsevnen. Nordfyns Vandløbslaug finder derfor, at instruksen kun kan implementeres retsstridigt.

Nordfyns Vandløbslaug forbeholder retten til, at laugets medlemmer gør krav om erstatning for enhver ulempe og ethvert tab eller enhver værdiforringelse, der måtte følge af vedligeholdelsesinstruksen.

4 Nordfyns kommunes vandhandleplan

Nordfyns Kommunes vandhandleplan er bygget i et paradigme udarbejdet af KL. I dette paradigme har Nordfyns Kommune indarbejdet de indsatskrav, som fremgår af Miljøministeriets GIS-kort med indsatskrav.

4.1 Paradigmets anvisninger

Paradigmet fra KL starter med en vejledning til Kommunens medarbejdere. Ifølge KLs vejledning til paradigmet for kommunal vandhandleplan (fra Nordfyns Kommunes hjemmeside) er kommunens handlemuligheder meget begrænsede. Vejledningen vises herunder. Vigtige dele af vejledningen er markeret med rødt. Læg mærke til originaltekstens understregning af **SKAL** ved pilen.

4

Læsevejledning til paradigmaet

Dette dokument indeholder hjælp til at planlægge for de bindende indsatser, som skal indgå i den kommunale vandhandleplan i 1. vandplanperiode (2010-2015), samt for eventuelle øvrige indsatser, som kan indgå. Paradigmaet er et tilbud til kommunerne, der vil lette handleplanlægningen, sikre ensartede planer, fremme mulighederne for samarbejde og gøre det lettere for borgerne at få overblik over den samlede vandplanlægning i kommunerne.

Farvemarkeringernes betydning:

Hjælpetekst for brugeren af paradigmaet

Steder kommunen skal udfylde med oplysninger [som angivet]

Målgruppe

Målgruppen for handleplanen kan defineres som de kommuner, der er involveret i de enkelte vandområder, idet handleplanen er det dokument, der oversætter vandplanens indsatsprogram til planlagte handlinger. Derved forpligter handleplanen den enkelte myndighed til en konkret handling. Derudover skal handleplanen være på et sådant sprog, at grønne organisationer, offentligheden og erhvervsorganisationer vil kunne forholde sig til den.

Handleplanen er at betragte som en overordnet plan (eller en metaplan) og skal ikke pege på specifikke projekter/handlinger på ejendomsniveau.

Høring

Borgerinddragelse og en god lokal dialog i forbindelse med planlægningen og gennemførelsen af de indsatser, som beskrives i vandhandleplanen, vil ofte kunne lette forståelsen for og accepten af tiltagene og føre til færre klager over de kommunale afgørelser. Det er dog op til den enkelte kommune at beslutte omfanget af den lokale dialog med lodsejere, organisationer mv.

Samtidig kan det være centralt, at der i forbindelse med udarbejdelsen af vandhandleplanen og høringen af forslaget hertil, sikres en god og nøgtern forventningsafstemning. Derigennem kan det gøres klart, at handleplanen er bundet af vandplanernes indsatsprogram med bindende mål, og at mulighederne for at træffe lokale valg om ambitionsniveauet for indsatsernes omfang derfor er begrænsede.

51

Det er åbenlyst, at der lægges op til, at indsatsen er tvunget, og at indsatsen ikke kan være anderledes eller ændres.

4.2 Naturstyrelsens anvisninger

Helt det samme fremgår af den vejledning, som fremgår af Miljøministeriets GIS-kort, hvor kommunerne skal finde indsatskravene.

Her gentages 3 gange på 6 linjer, at indsatsen **SKAL GENNEMFØRES**. (indrammet det med rødt i originalteksten herunder.) Så kan kommunen da ikke være i tvivl længere; **SKAL GENNEMFØRES!**

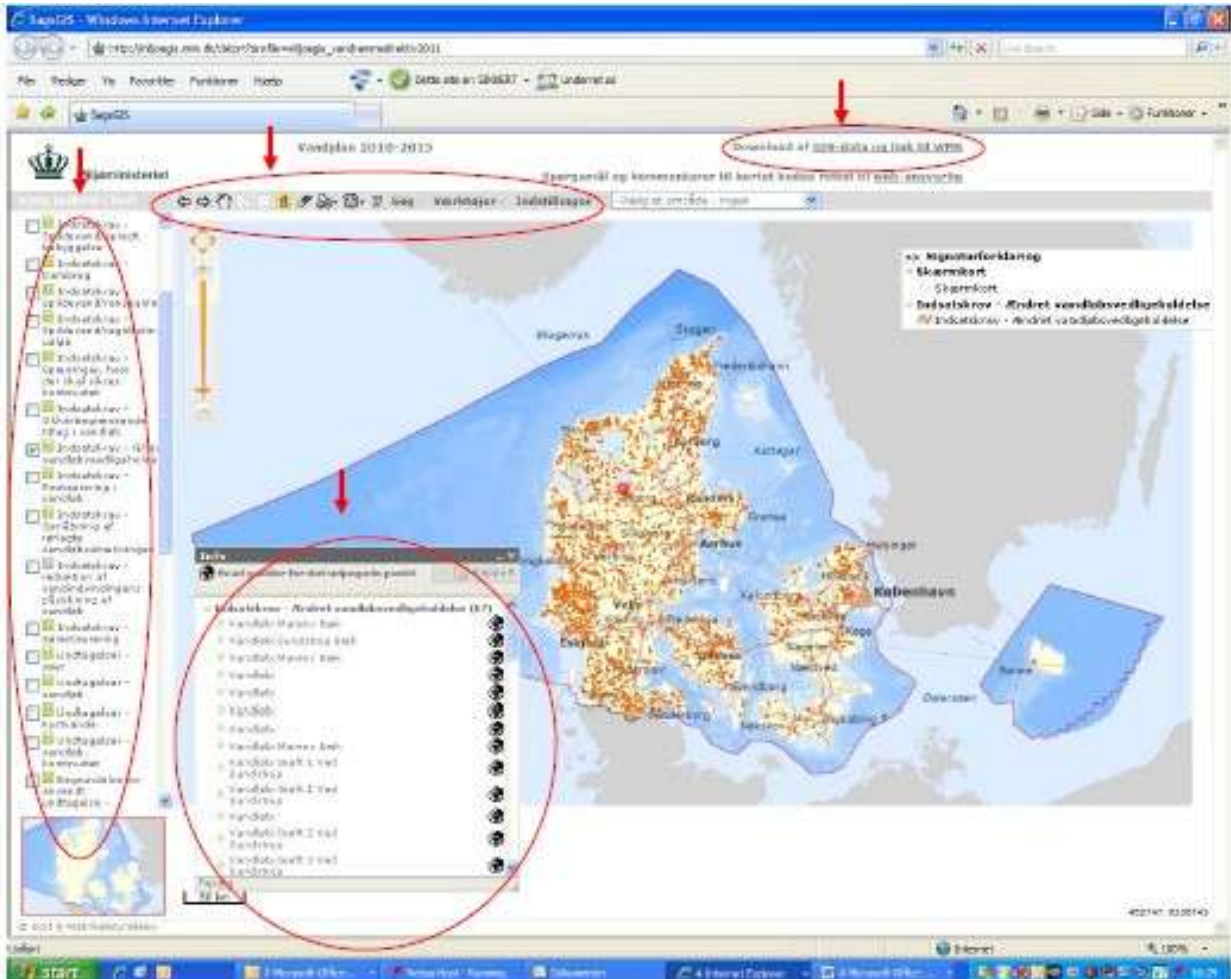
⁵¹ <http://polweb.nethotel.dk/Produkt/PolWeb/Sog/ShowFile.asp?p=nordfyns07&ID=34643>

Vejledning i MiljøGis for vandløb

Herværende vejledning er en introduktion til de vigtigste emner i Miljøministeriets MiljøGis for vandløb specielt rettet mod hvilke vandløb og spærringer (kontinuitet) der omfattes af indsats.

Hvad ses på MiljøGis?

MiljøGis viser data benyttet i Vandplanerne. Når musen køres over en tekst fås yderligere informationer. Øverst på skærbilledet, er med pil, angivet en vandret menu-bjælke der omfatter de mest almindelige Web funktioner.

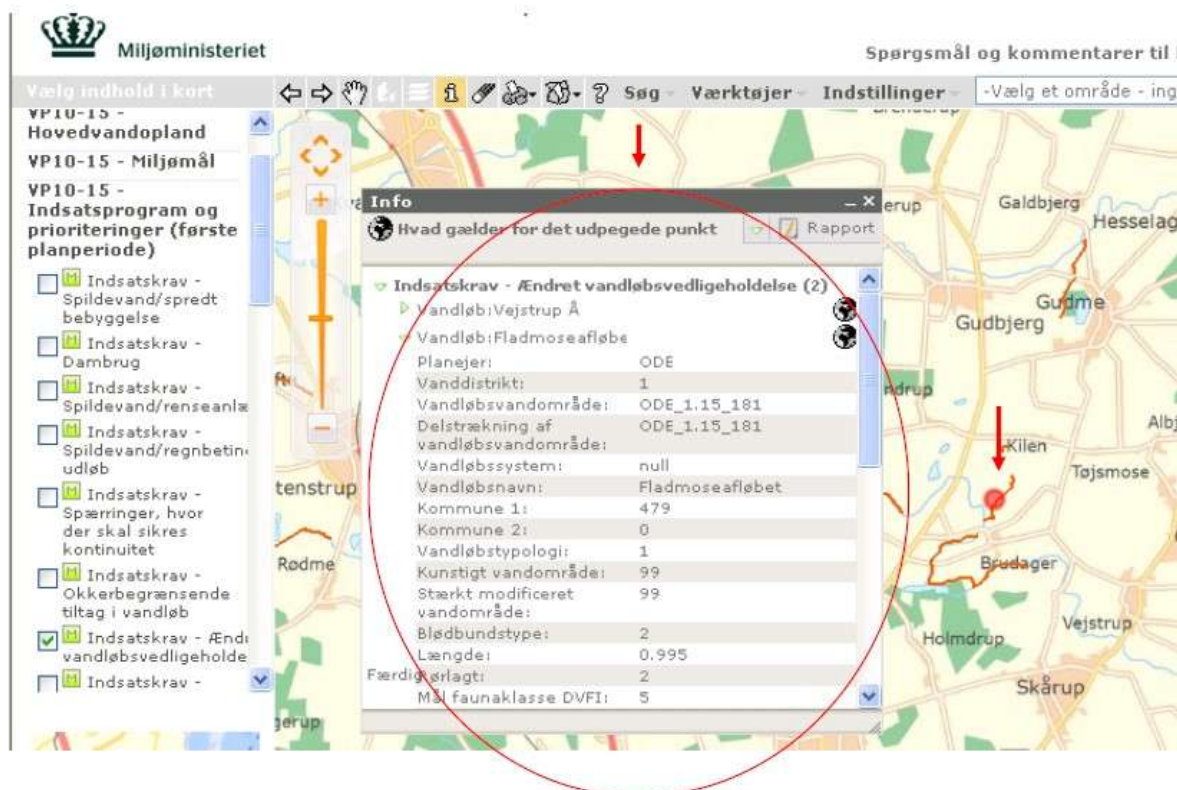
I venstre side angives Vandplanernes forskellige temaer (data). Data er overordnet systematiseret efter indhold og sprogbrug i Vandrammedirektivet. Emnet der ønskes vist, krydses af . Det er en god ide ikke at åbne flere temaer på én gang, da der kan være overlap på vandløbsstrækninger, således at nogle temaer dækkes af andre i brug.

Der zoomes nemmest ind på kortet ved at holde shift nede og klikke med højre mussetast og holde musen nede og trække, derved vises hvilket område der zoomes ind til.

Nærmere information om vandløb eller spærringer

Ønskes nærmere informationer om en vandløbsstrækning eller en spærring trykkes først på "i knappen" og dernæst markeres vandløbsstrækningen eller spærringen der ønskes oplysninger om. Strækningen vises med rød cirkel.

Herefter dukker en info-tabel op. Er der flere strækninger eller spærringer, udvælges det der er relevant, hvorefter data vises. De valgte data kan udskrives ved "Rapport" funktionen i øverste højre hjørne. Nederst i info-tabellen kan findes en kodeforklaring til vandløbs- eller spærringsdata. Denne kan også gemmes eller udskrives.

Hvad omfattes af indsats?

Indsats **skal gennemføres** alle de steder hvor der i MiljøGIS under "Indsatsprogrammer og prioriteringer (første planperiode)" fremgår et emne med indsatskrav og hvor dette vises på kortet efter aktivt tilvalg . Indsatsen der vises på MiljøGIS **skal gennemføres**, også selvom der på samme vandløbsstrækning eventuelt er andre indsats der er omfattet af undtagelser.

Et eksempel på indsats kan være "Indsatskrav - Ændret vandløbsvedligeholdelse". Indsats **skal** således **gennemføres** på vandløbsstrækninger der vises aktivt på kortet.

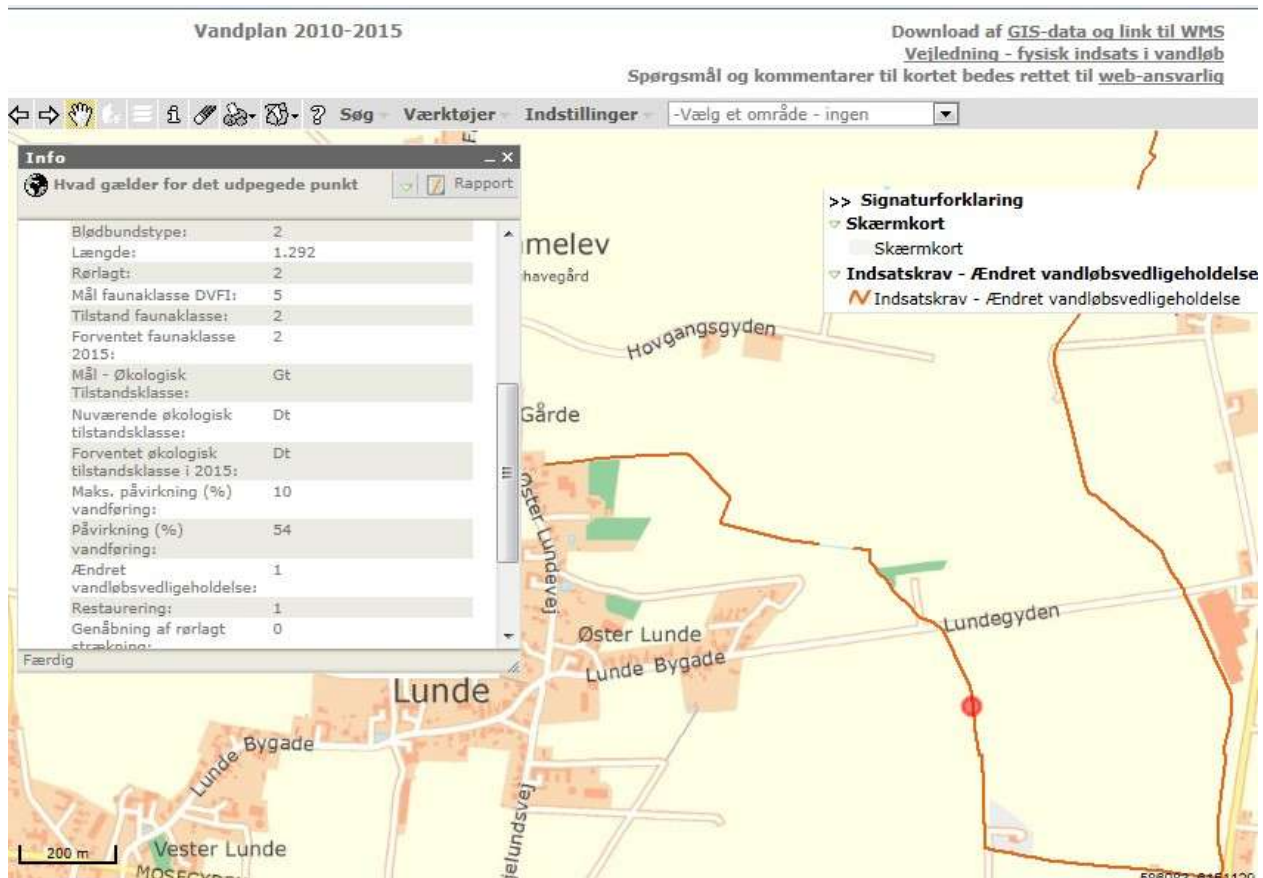
Indsatsen der vises er den indsats, der er planlagt gennemført i første planperiode med udløb i 2015.

52

Det fremgår også (vejledningsteksten herover), at GIS-programmet har en info-funktion, og at der er knyttet en kodeforklaring til informationstabellens vandløbsdata, som fremkommer ved brug af info-funktionen.

Hvor der er indsatskrav ”ændret vandløbsvedligeholdelse”, fremkommer der et 1-tal i den info-tabel, som info-funktionen åbner i GIS-kortet.

Som eksempel vises Skyllebækken, Lunde, herunder:

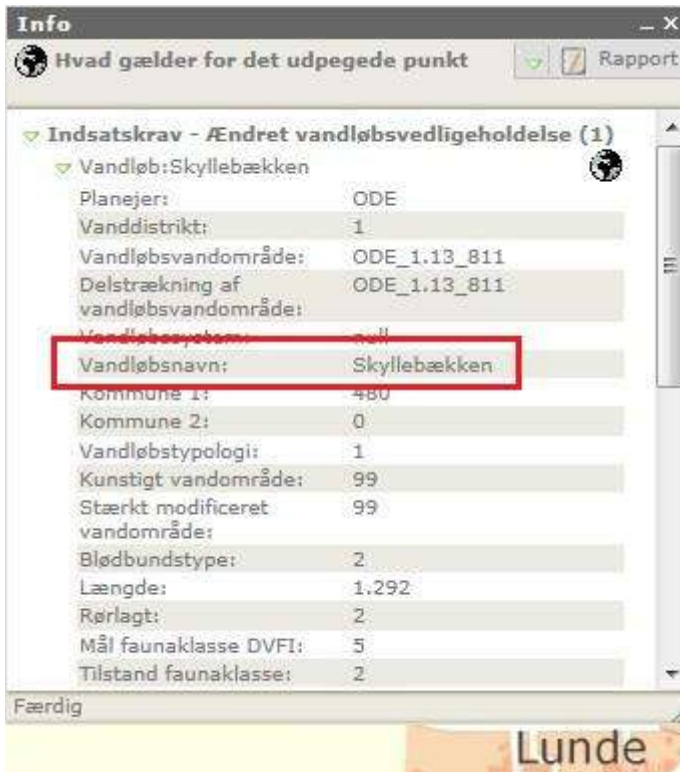

53

Info-tabellen ser således ud

⁵² http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/4AFCC78A-D92E-480F-9B17-49DE5930AE1C/0/Vejledning_fysisk_indsats_i_vandlob.pdf

⁵³ http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=miljoegis_vandrammedirektiv2011

54

Og fortsætter, når man scroller:

55

⁵⁴ http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=miljoegis_vandrammedirektiv2011

⁵⁵ http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=miljoegis_vandrammedirektiv2011

I kodeforklaringen til infotabellen under temaet ”ændret vandløbsvedligeholdelse”, kodelistens side 11, kan kommunens medarbejder nu læse, hvad 1-tallet i info-tabellen betyder. Af kodeforklaringen fremgår, at 1-tallet i info-tabellen angiver (citat, se herunder): ”**Strækning hvor der gennemføres reduktion eller ophør af vedligeholdelse**”.

Aendret VL vedligehold	Tekst	Uddybende forklaring
0	Ikke oplyst	
1	Strækning hvor der gennemføres reduktion eller ophør af vedligeholdelse. Der stilles ikke krav om anvendelse af både virkemidlet "restaurering" og "ændret vedligeholdelse" på de samme strækninger. Hvis der på en given strækning - efter justeringen i overensstemmelse med Fase 2-instruksens pkt. 8 - fortsat stilles krav om vandløbsrestaurering (virkemiddel 217 = 2 el. 3 eller virkemiddel 220 = 1) doseres der således ikke også ændret vedligeholdelse. (Det forventes, at vandløbsmyndigheden i forbindelse med gennemførelse af en restaurering også kan fastsætte bestemmelser om en ændret vedligeholdelse i fh.t. perioden for restaureringen - men at det altså sker i forbindelse med gennemførelse af restaurering og ikke som et selvstændigt virkemiddel.)	<u>Kriterier for udpegning:</u> DVFI_maalopfyld2015 = N og Virkemiddel_217 <> 2 eller 3 og Virkemiddel_220 <> 1. OG B = 1 (grodeskæring) eller FM = 8 (regulering/opgravning/overudbygning) eller 10 (fiksering som f.eks. flisebelægning og inddigning) eller N10 (okker – udsivning som følge af menneskelige aktiviteter) ELLER normaliseret fysisk indeks < 0,5 Undtaget fra ovenstående er: <ul style="list-style-type: none"> • rørlagte vandløbsstrækninger i vandløbspidserne, hvor der ikke findes målsatte vandløbsstrækninger ovenfor og nedenfor • kunstige eller stærkt modificerede vandløbsstrækninger, og • vandløbsstrækninger, hvor der er stillet krav om rensning af spildevand fra spredt bebyggelse (hvor N = 3). - dog ikke okkerpåvirkede strækninger (hvor N = 10) (gælder ikke for vandløb i pumpelag, der måtte være udpeget som stærkt modificerede eller kunstige.)

56

Det vil sige, følges paradigma, vejledning og instruks, må kommunens medarbejder, som skal udarbejde kommunens vandhandleplan og gennemføre implementeringen, herunder tilpasning af vandløbsregulativet til handleplanens (citat) ”bindende indsatskrav” nødvendigvis komme til den konklusion, at **indsatskravet** (citat): ”**SKAL GENNEMFØRES**” på de strækninger, der fremgår af Miljøministeriets GIS-kort.

Når det drejer sig om indsatskrav ”ændret vandløbsvedligeholdelse” må kommunens medarbejder nødvendigvis komme til den konklusion, at **indsatskravet skal gennemføres som** (citat) ”**reduktion eller ophør af vedligeholdelse**”, og at **indsatskravet** (citat) ”**SKAL GENNEMFØRES**” på de strækninger, der fremgår af Miljøministeriets GIS-kort. Fordi det fremgår klokkeklart af vejledningen.

4.3. DUT-tilskud

Der er i Kommunernes tilskud fra Staten (DUT) allerede indregnet en besparelse på vandløbsvedligeholdelsen. Dette må ligeledes medføre, at kommunens medarbejdere konkluderer,

⁵⁶ http://miljoegis.mim.dk/fagtekster/vandplan2011/kodeliste_for_vandloeb.pdf

at der skal gennemføres reduceret eller ophørt vandløbsvedligeholdelse; man laver ikke ekstraordinært miljøskånsom vedligeholdelse, tværtimod kun reduceret vedligeholdelse, for færre omkostninger end traditionel vedligeholdelse.

4.4 Faktuelle fejl

Nordfyns Kommunes Vandhandleplan er efter Nordfyns Vandløbslaugs opfattelse behæftet med faktuelle fejl. Af Vandhandleplanen figur 4, side 9, fremgår følgende tabel:

Vandløb	Miljømål Økologisk tilstand	Mål for faunaklasse
Normale	Høj tilstand	7
	God tilstand	6
		5
'Blødbund'	God tilstand	4
Stærkt modificerede	Godt potentiale	5
Kunstige	Godt potentiale	6
		5
		4

Af tabellen fremgår, at stærkt modificerede vandløb for at opfylde miljømålet, ”godt økologisk potentiale”, skal nå faunamålet DVFI 5, mens kunstige vandløb opfylder miljømålet ”godt økologisk potentiale”, ved faunaklasse 6, 5 samt 4.

Dette er ikke korrekt.

En gennemgang af Miljøministeriets GIS-kort over vandplanerne viser, at alene en stærkt modificeret strækning på ca. 2.2 km af Lunde Å har miljømålet DVFI 5.

GIS-kortet viser herudover, at samtlige kunstige vandløbsstrækninger og samtlige stærkt modificerede vandløbsstrækninger i Nordfyns Kommune har miljømålet DVFI 4. Der er således ikke overensstemmelse mellem vandhandleplanens tabel figur 4 og de faktiske miljømål for vandløb i Nordfyns Kommune ifølge Miljøministeriets GIS-kort.

Nordfyns Kommune opfordres til at rette vandhandleplanen, således at der bliver overensstemmelse mellem handleplanen og Miljøministeriets GIS-kort.

Det fremgår af Nordfyns Kommunes vandhandleplan, at (citater): *”Vandrammedirektivet forpligter medlemsstaterne til at forbedre vandforekomsters tilstand, hvor miljømålet ikke er opfyldt. For indsatser, der skal forbedre de fysiske forhold i vandløb, kan det ikke udelukkes, at vandløbenes vandføringsevne forringes. Effekterne heraf vil blive vurderet på baggrund af konkrete konsekvensvurderinger.”*

Nordfyns Vandløbslaug er helt uenig i denne udlægning. Vandrammedirektivet pålægger ikke medlemsstaterne at gennemføre forandringer af de fysiske forhold i vandløbene, som forringer vandføringsevnen. Det fremgår klart af Vandrammedirektivets vejledning 4, at vandløb klassificeres som stærkt modificerede eller kunstige vandløb, hvis det er nødvendigt at foretage ændringer af de fysiske forhold, som vil føre til, at vandløbenes vandføringsevne forringes.

Nordfyns Vandløbslaug finder derfor, at indsatser, der vil medføre forringet vandafledningsevne, kun retsstridigt kan gennemføres, og Nordfyns Vandløbslaug protesterer derfor imod gennemførelse af sådanne indsatser. Enten må vandløbene medtages og klassificeres korrekt i overensstemmelse med EU-Vandrammedirektivets vejledninger (Vejledning 2 og vejledning 4), eller også må indsatser gennemføres på en måde, så vandføringsevnen opretholdes og vandspejlshøjden i vandløbene ikke øges.

5. Vandhandleplanens konsekvens

5.1 Vandløbenes formål

Vandløb tjener et meget vigtigt formål at sikre bortledning af vand, herunder fra byarealer, sommerhusarealer, landbrugsarealer og skovbrugsarealer.

Dette er helt i overensstemmelse med ”Lov om vandløb”. Her fremgår af lovens formåls-§, § 1 (citater): *”Ved denne lov tilstræbes at sikre, at vandløb kan benyttes til afledning af vand, navnlig overfladevand, spildevand og drænvand.”* Videre fremgår af § 3 (citater): *”Det er tilladt enhver grundejer at sænke grundvandet på egen ejendom til den for dyrkningen nødvendige dybde ved almindelig udgrøftning og dræning med afløb til bestående vandløb.* samt (§ 27) (citater): *”Vandløb skal vedligeholdes således, at det enkelte vandløbs skikkelse eller vandføringsevne ikke ændres”*⁵⁷

Det er således åbenlyst, at Vandløbslovens hovedærinde er at imødekomme, at grundejerne har behov for og krav på at komme af med deres drænvand/afvandingsvand i den dybde, der er nødvendig, herunder for dyrkningen af jorden.

5.2 Danske vandløb er afvandingsvandløb

Ifølge DMU (Danmarks Miljøundersøgelser) er 90 % af de danske vandløb enten kunstigt gravede, eller regulerede, det vil sige uddybede, udrettede og/eller intensivt vedligeholdt, med det formål at forbedre og sikre afvandingen.⁵⁸

⁵⁷ Miljøministeriet: ”Bekendtgørelse af lov om vandløb”. Miljøministeriet. 2009.

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=127082>

⁵⁸ Baattrup-Pedersen, Annette, et al.: ”Anvendelse af Vandrammedirektivet i danske vandløb.

Faglig rapport fra DMU, nr. 499”. DMU. 2004. p. 80.

http://www2.dmu.dk/1_viden/2_publicationer/3_fagrapporter/rapporter/fr499.pdf

Store dele af Danmark var sumpet før afvandingen. Landskabshistoriker Bo Fritzboeger udtrykker det således (citater): "*Før afvandingen var Danmark helt ufatteligt vådt. Afvandingen er den største ændring af det danske landskab siden istiden.*"⁵⁹

5.3 Bebyggede arealer.

Bebyggede arealer, såvel byarealer som sommerhusarealer, og arealer med spredt bebyggelse i det åbne land, er helt afhængige af effektiv vandafledning. Derfor er bebyggede arealer almindeligvis drænedede, bl.a. med omfangsdræn omkring bygningerne. Afvandingen er bl.a. nødvendig for at sikre bygningernes stabilitet. Desuden er effektiv afledning af spildevand nødvendig.

Alt for høj vandstand i jorden, som det aktuelt ses i områder af Bogense by, øger desuden risikoen for optrængende fugt, og deraf følgende sundhedsskadelige problemer med skimmelsvamp i boliger.

Især i de store flade og lave områder af Bogense er effektiv afvanding afgørende. Nordfyns Vandløbslaug er bekendt med, at der aktuelt er aktive sætninger i beboelsesbygninger i Bogense by, som ifølge bygningssagkyndige skyldes for høj grundvandstand og utilstrækkelig vandafledning. Ultimativt kan ejendomme blive umulige at forsikre, umulige at belåne, og dermed reelt umulige at sælge. Dette vil helt naturligt være meget tabsvoldende og meget ulykkeligt. I områder af Bogense er det Nordfyns Vandløbslaugs opfattelse, at den aktuelle vandløbsforvaltning er tæt på denne grænse.

⁵⁹ Fritzboeger, Bo, Landskabshistoriker, professor, Saxo Institutet, Københavns Universitet.
<http://vandplan.dk/alle-berores.html>

Eksempel på bolig i Bogense, hvor den alt for høje vandstand i Bybækken på grund af utilstrækkelig vedligeholdelse har et meget kritisk niveau. Det er åbenlyst, at denne høje vandstand giver total vandmætning af jorden omkring bygningerne, og dermed risiko for meget tabsvoldende skader på bygningen.

Det er åbenlyst, hvorfra problemet stammer, ved en besigtigelse af Bybækken omkring Fredsskoven. Problemet er utilstrækkelig vandafledning, som skyldes utilstrækkelig vandløbsvedligeholdelse i Bybækken.

Bybækken juni 2012. Vandet i Bybækken i Bogense står helt op til overkørslerne, selv i perioder med lav nedbør. Ved skybrud er her en betydelig selvvalgt risiko for meget betydelige skader på områdets ejendomme.

Nordfyns Vandløbslaug vil desuden fremhæve, at der aktuelt findes en kælder i en beboelsesbygning i Farsbølle, der har været afvandet til rørlagte dræn med udløb i vandløb, som har fungeret siden opførelsen af beboelsen i 1920. Her er afvandingen ikke længere opretholdt, på grund af utilstrækkelig vandløbsvedligeholdelse i Lykkesborg- og Farsbølleafløbet. Derfor løber vandet nu ind i kælderen i stedet for at løbe ud!

Nordfyns Vandløbslaug vil desuden fremhæve, at det har været problematisk for ejendommene i Sønder Esterbølle at komme af med husspildevandet, på grund af utilstrækkelig vandløbsvedligeholdelse i Musdamafløbet. Vandet fra vandløbet har på grund af utilstrækkelig vedligeholdelse stuvet op i afløbsrøret fra landsbyen i et omfang, som medførte, at ejendommens spildevandstanke stod vandstuede, og toiletterne trak dårligt.

Disse eksempler viser, at der ikke er behov for forringelser af vandafledningen, men tvært imod forbedringer.

Nordfyns Vandløbslaug finder det helt afgørende, at fortsat effektiv afvanding af byområder, sommerhusområder og spredt bebyggelse sikres.

Det er Nordfyns Vandløbslaugs opfattelse, at dette alene kan sikres ved at opretholde en vandføringsevne, som holder vandspejlet i vandløbene under det designvandspejl, vandløbene oprindeligt er designet til.

Nordfyns Vandløbslaug forbeholder retten til, at laugets medlemmer kræver erstatning for enhver ulempe og ethvert tab eller enhver værdiforringelse, der måtte følge af utilstrækkelig vandafledning

5.4. Land- og skovbrugsarealer

Almindelige kulturplanter (landbrugsafgrøder og almindelige skovtræer) kan ikke udvikle rødder i vandmættet jord. Vandmættes jorden, dør rødderne⁶⁰. Det er en forudsætning for rodvækst, at jorden er afvandet, fordi rodvækst er afhængig af tilstrækkeligt iltindhold⁶¹. Dette er simpel agronomisk og forstmæssig grundvidenskab.

Det er nøjagtigt det samme som med urtepoten i vindueskarmen. Der er huller i bunden af urtepoten. De er der, for at lede overskudsvand bort. Var der ingen huller, ville potteplanten en eller anden dag få for meget vand, og to dage senere ville planten hænge død ud over kanten på urtepoten.

Sådan er det også med kulturplanterne i mark og skov. **Derfor er afvanding en afgørende vigtig forudsætning for dyrkning af kulturplanter, og den første land- og skovbrugsaktivitet overhovedet. Afvanding er den vigtigste menneskepåvirkede plantedyrkningsaktivitet⁶².**

Forholdet er illustreret med fotos herunder, se figur 5.1, 5.2 og 5.3. Den enorme forskel mellem planterne i figurene skyldes udelukkende vandafledningsforholdene. Det er åbenlyst, hvor enormt skadelig utilstrækkelig vandafledning er for plantevæksten. De små planter vil ikke give et udbytte, der berettiger og kan betale blot høstomkostningen, og dermed et rentabelt udbytte. Utilstrækkelig afvanding, som skyldes utilstrækkelig vandafledningsevne i vandløbene, vil derfor medføre, at dyrkningen må opgives.

⁶⁰ Jackson, Michael B.: "The Impact of Flooding Stress on Plants and Crops" 2004. University of Bristol & University of Utrecht
http://www.plantstress.com/Articles/waterlogging_i/waterlog_i.htm

⁶¹ Samme

⁶² Poulsen, Robert Nøddebo & Ole Mark: "Notat om plantevækstfaktorer, drænanlæg og sedimentation i drænrør" DHI (Dansk Hydraulisk Institut) 2011, p. 2
http://vandplan.dk/Notat_om_plantevaekstfaktorer_draenanlaeg_og_sedimentation_i_draenroer.pdf

Figur 5.1 Landbrugsafgrøde majs. I forgrunden knæhøje majs på grund af vandlidende jord. I baggrunden mandshøje majs på velafvandet jord.

Figur 5.2 Landbrugsafgrøde majs. Samme lokalitet som herover. I forgrunden knæhøje majs på grund af vandlidende jord. Vækstdepressionen og udbyttetabet er åbenlyst. Dermed er vigtigheden af effektiv afvanding også åbenlys.

Figur 5.3 Landbrugsafgrøde majs. Samme lokalitet som herover. Mandshøje majs på velafvandet jord. Afgrøden beskadiget af utilstrækkelig afvanding anes i baggrunden, billedets øverste højre hjørne.

Forsknings- og udviklingschef Ole Mark og agrohydrolog Robert Nøddebo Poulsen, DHI (Dansk Hydraulisk Institut skriver således i deres redegørelse (citater):

”En ordentlig afvanding udgør bortset fra solens indstråling nok den vigtigste faktor for dyrkning af kulturplanter i Danmark. Direkte eller indirekte påvirkes stort set alle de væsentlige plantevækstfaktorer af dræning og udgør derfor en meget væsentlig forudsætning for at planteavl kan udvikle sig i retning mod en potentiel produktion, hvor udbytte- og miljøpåvirkning er optimeret.”⁶³

Hovedafvanding er gennemført ved uddybning af eksisterende vandløb, samt anlæggelse af nye vandløb (afvandingskanaler/drængrøfter)^{64,65}. Ifølge DMU (Danmarks Miljøundersøgelser) er 90 % af alle danske vandløb regulerede (kunstigt etableret, udrettede eller uddybet) med det formål at sikre/forbedre afvandingen ⁶⁶.

⁶³ Samme

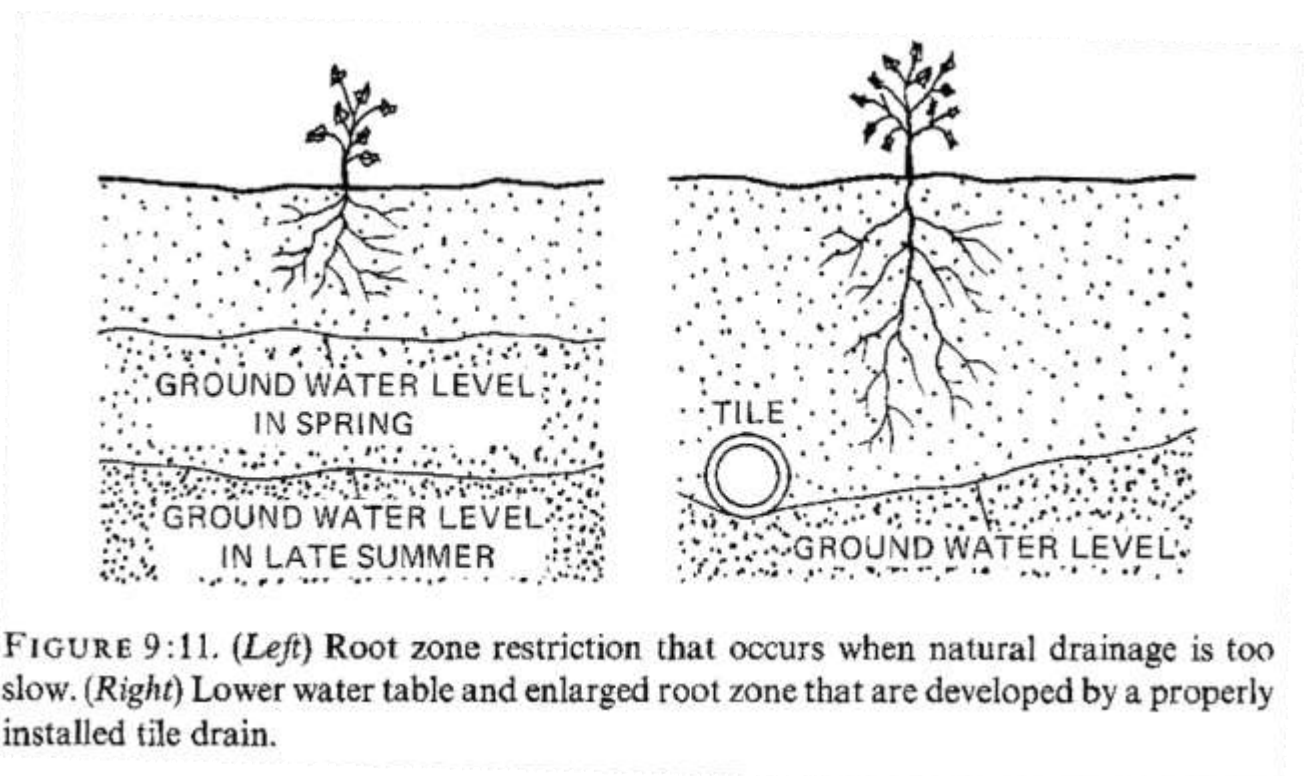
⁶⁴ Aslyng, H.C.: ”Afvanding i jordbruget” DSR Forlag. 1980. p. 104 - 124.

⁶⁵ Mailkorrespondance med Vejre, Henrik, Professor, Institut for Skov og Landskab, Life Fakultetet, Københavns Universitet. 2011

⁶⁶ Baattrup-Pedersen, Annette, et al.: ”Anvendelse af Vandrammedirektivet i danske vandløb.

Detailafvanding er gennemført dels ved gravning af drængrøfter, dels ved dræning med drænrør⁶⁷. Begge tiltag har samme formål, nemlig at sænke vandstanden i jorden, med det formål at sikre en større (tilstrækkelig) rodudvikling⁶⁸. En god rodudvikling (stor rod) er afgørende for en stor optagelse af vand og næringsstoffer, og dermed for en stor produktion og en god ressourceudnyttelse^{69,70}.

Figur 5.4 er en lærebogsillustration som er anvendt på agronomstudiet på Landbohøjskolen. Figuren illustrerer, hvad der opnås ved at sænke grundvandspejlet i jorden (afvande jorden). Figuren viser, at højt grundvandspejl medfører, at planten kun udvikler et lille, overfladisk og svagt rodsystem. Planter kan simpelt hen ikke udvikle rødder ned i den vandmættede (iltfattige) jord. Næringsstoffer, der nedvaskes forbi rodzonen til den vandmættede zone, er for altid tabt for planten og produktionen, de tabes til vandmiljøet.

Figur 5.4: Lærebogsbillede, der illustrerer afvandingens betydning for rodudviklingen.⁷¹

Ved at afvande jorden, (her illustreret ved et drænrør) fjernes vandmætningen. Derved skabes iltrige forhold i jorden, som er forudsætningen for, at planten kan udvikle en stor, dyb rod.

Faglig rapport fra DMU, nr. 499". DMU. 2004. p. 80.

http://www2.dmu.dk/1_viden/2_publicationer/3_fagrappporter/rapporter/FR499.PDF

⁶⁷ Aslyng, H.C.: "Afvanding i jordbruget" DSR Forlag. 1980. p. 127 – 161.

⁶⁸ Brady, Nyle C.: "The nature and properties of soils." Macmillan Publishing Co.1974. p. 233

⁶⁹ Aslyng, H.C.: "Afvanding i jordbruget" DSR Forlag. 1980. p. 9, p. 37-38

⁷⁰ Poulsen, Robert Nøddebo & Ole Mark: "Notat om plantevækstfaktorer, drænanlæg og sedimentation i drænrør" DHI (Dansk Hydraulisk Institut) 2011. p. 2

http://vandplan.dk/Notat_om_plantevaekstfaktorer_draenanlaeg_og_sedimentation_i_draenroer.pdf

⁷¹ Brady, Nyle C.: "The nature and properties of soils." Macmillan Publishing Co.1974 p. 233

Det er dermed vandmætningsgrænsen/afvandingsdybden, der bestemmer planterøddernes størrelse.

En stor rod er forudsætningen for, at planten kan optage meget vand og mange næringsstoffer, og dermed danne en stor top. En stor veludviklet rod og dermed en stor top er forudsætningen for en stor produktion; det er vand og næringsstoffer optaget af roden, og CO₂ og sollys optaget af toppen, der giver produktionen. En stor produktion opnået fra en givet tilførsel af hjælpestoffer (gødning og planteværnsmidler) vil desuden give en bedre ressourceudnyttelse, ligesom en stor rod vil optage flere næringsstoffer, og dermed forhindre, at disse udvaskes til vandmiljøet. Til sammenligning vil den lille rod kun kunne give en lille produktion, og dermed både ringere ressourceudnyttelse og mindre næringsstofoptagelse, begge dele til skade for miljøet.

I lerholdige jordtyper, hvor vandet kun bevæger sig trægt, er afvandingen foretaget ved dræning med drænrør⁷², altså nedgravning af rør til bortledning af overskudsvandet. Drænrørsstrengene har en indbyrdes afstand på 10 – 20 meter, afhængig af jordens lerindhold⁷³. Netværket af dræn, med sideledninger og hovedledninger, udmunder i vandløb. Derfor er vandløbene enten kunstigt etablerede, eller uddybet, med det formål at fjerne vandet fra drænene.

Ca. 60 % af Danmarks landbrugsareal er afvandet ved dræning med rør⁷⁴. Arealerne omfatter hovedparten af landbrugsarealerne i Østdanmark indtil isranden⁷⁵. Dermed må dræningsintensiteten i Nordfyns Kommune forventes at være højere end for landet som helhed

I Danmark er der nedgravet ca. 1 mill. km drænrør! i ca. 1 meters dybde. Det svarer til at grave 25 omgange hele vejen rundt om jorden i en meters dybde. Med en håndskovl! Denne kraftanstrengelse er selvfølgelig ikke gjort uden grund.

Afvanding ved hjælp af drængrøfter og uddybning af vandløb bruges hyppigt i skovarealer. Her er det også vandspejlet i vandløbet, der bestemmer vanddybden i jorden, og dermed afvandingsdybden. Vandløbene er oprindeligt gravet akkurat dybe nok til at sikre afvandingsdybden i de tilgrænsende arealer. Stiger vandstanden i vandløbene, på grund af vandløbsindsats eller reduceret vedligeholdelse, stiger vandstanden helt tilsvarende i jorden i de omliggende arealer, og den for afvandingen og for dyrkingen højst acceptable vandstand i jorden overskrides. Dermed begrænses rodudviklingen, og dermed sker der påvirkning i form af tabt tilvækst og næringsstofftab til miljøet.

Det skal understreges, at vandet inde i jorden står i en gradient (med en hældning) mod vandløbet. Ellers var der ingen vandbevægelse.

Kun højtbeliggende, grovpartiklede (sandede og grusede) jorder i kuperede landskaber er ikke afvandet.

⁷² Szilas, Casper: ”Afvandingsmæssige konsekvenser af vandløbsrestaurering og ændret vandløbsvedligeholdelse illustreret ved Marrebæks Rende på Nordvestlolland” Glænø. 2011. p. 25.

http://vandplan.dk/Afvandingsrapport_20110402.pdf

⁷³ Aslyng, H.C.: ”Afvanding i jordbruget” DSR Forlag. 1980. p. 138.

⁷⁴ Aslyng, H.C.: ”Afvanding i jordbruget” DSR Forlag. 1980. p. 9 (beregnet som 1,5 mill ha drænet af 2,6 mill ha landbrugsareal i alt)

⁷⁵ Szilas, Casper: ”Afvandingsmæssige konsekvenser af vandløbsrestaurering og ændret vandløbsvedligeholdelse illustreret ved Marrebæks Rende på Nordvestlolland” Glænø. 2011. p. 1.

http://vandplan.dk/Afvandingsrapport_20110402.pdf

En uddybende redegørelse for vigtigheden og betydningen af afvanding er givet af Aslyng⁷⁶, Jensen⁷⁷, Hjeds⁷⁸, Szilas⁷⁹ samt Poulsen og Mark⁸⁰.

5.4.1. Konsekvenser for landbrug

Utilstrækkelig afvanding kan, uden at være synligt for ukyndige, medføre halvering af høstudbyttet i landbrugsafgrøder⁸¹, og medføre, at betydelige arealer helt må udgå af produktion⁸². Derfor er hovedparten af Danmark afvandet.

Således skriver Szilas (citater): ”Rationel moderne landbrugsdrift vil ikke kunne lade sig gøre uden denne afvanding.”⁸³

Afvandingen er hele grundlaget for landbrugsproduktionen, og dermed det erhverv, der ifølge helt nye tal fortsat (2011) samfundsøkonomisk bidrager med 57 % af overskuddet på handelsbalancen^{84,85}.

De enorme tab, der følger af utilstrækkelig afvanding, fremgår af figur 5.5.

Figuren viser udbyttet ved stigende grundvandstand, i forhold til udbyttet ved fuld afvandingsdybde (som er minimum 1 meter). Udbyttet ved fuld afvandingsdybde er omregnet til indeks 100 (100 % udbytte). Det ses af figuren, at udbyttet falder til 95 %, allerede når afvandingsdybden reduceres marginalt, fra fuld afvandingsdybde, til 80-90 cm afvandingsdybde. Det fremgår ligeledes, at udbyttet reduceres til kun godt halvt udbytte, (49 – 58 % af fuldt udbytte), når afvandingsdybden reduceres til halv afvandingsdybde, 40-50 cm. Bemærk, at ved halv afvandingsdybde er der INTET at se på jordoverfladen. Her er ingen oversvømmelse. Her kan jordbrugeren stadig køre med stov bag mejetærskeren. Men her er en meget betydelig påvirkning af arealets produktionssevne: produktivitet og konkurrenceevnen er ødelagt.

⁷⁶ Aslyng, H.C.: ”Afvanding i jordbruget” DSR Forlag. 1980

⁷⁷ Jensen, C.R.: ”Dræning i Jordbruget.” DSR Forlag. 1992

⁷⁸ Hjeds, J.: ”Høringssvar. Miljøministeriets Vandplaner. Specifikt høringssvar: Elvedgårdsafløbet samt Stor Å Vandplan Hovedvandopland 1.12 Lillebælt/Fyn

<http://www.ft.dk/samling/20101/almedel/mpu/bilag/535/985377.pdf>

⁷⁹ Szilas, Casper: ”Afvandingsmæssige konsekvenser af vandløbsrestaurering og ændret vandløbsvedligeholdelse illustreret ved Marrebæks Rende på Nordvestlolland” Glænø. 2011. p. 1.

http://vandplan.dk/Afvandingsrapport_20110402.pdf

⁸⁰ Poulsen, Robert Nøddebo & Ole Mark: ”Notat om plantevækstfaktorer, drænanlæg og sedimentation i drænrør” DHI (Dansk Hydraulisk Institut) 2011.

http://vandplan.dk/Notat_om_plantevaekstfaktorer_draenanlaeg_og_sedimentation_i_draenroer.pdf

⁸¹ Schilfgaard, Jan van: ”Drainage for agriculture” American society of agronomy, 1974. Vol. 17, p. 34 – 35

⁸² Szilas, Casper: ”Afvandingsmæssige konsekvenser af vandløbsrestaurering og ændret vandløbsvedligeholdelse illustreret ved Marrebæks Rende på Nordvestlolland” Glænø. 2011. p. 21

http://vandplan.dk/Afvandingsrapport_20110402.pdf

⁸³ Szilas, Casper: ”Afvandingsmæssige konsekvenser af vandløbsrestaurering og ændret vandløbsvedligeholdelse illustreret ved Marrebæks Rende på Nordvestlolland” Glænø. 2011. p. 25

http://vandplan.dk/Afvandingsrapport_20110402.pdf

⁸⁴ <http://jp.dk/opinion/leder/article2720018.ece>

⁸⁵ <http://www.altinget.dk/foedevarer/rssitem.aspx?id=421414>

	Grundvandsspejlets dybde, cm								
	15	30	40-50	60	75	80-90	100	120	150
Afgrøde	-----udbytte, %-----								
Hvede	-	-	58	77	89	95	-	-	100
Byg	-	-	58	80	89	95	-	-	100
Havre	-	-	49	74	85	95	-	-	100

Figur 5.5. Sammenhæng mellem afvandingsdybde og udbytte.⁸⁶

Forringet afvanding vil derfor føre til væsentligt forringet produktionsøkonomi; Her skal det huskes, at det er marginalen, den sidste del af avlen, der er til rådighed til forrentning, aflønning og afkast, idet den første del går til dækning af direkte omkostninger. Et margintalt udbyttetab har derfor alvorlig betydning for produktionsøkonomien.

Forringet produktionsøkonomi og forringede dyrkningsmuligheder (fald i afvandingsklasser, forringet arrondering) vil medføre forringet ejendomsværdi, hvilket dels vil medføre forringede finansieringsmuligheder, dels formuetab. Handelsværdien af 1 ha græseng er ikke den samme som handelsværdien af 1 ha højproduktiv højbunds markjord!

5.4.2. Konsekvenser for skovbrug

Tilsvarende er formål med afvanding af skov, at sikre rodudvikling og roddybde, som er afgørende for produktivitet, næringsstofoptagelse og stormfastehed.

Konsekvenserne for skovplanterne af forringet afvanding er udførligt beskrevet af Elling og Schmidt Jørgensen.

Ved den reducerede afvanding vil trivsel og vitalitet reduceres og stormfaldsfølsomheden øges betydeligt⁸⁷, idet rødder ikke kan udvikles eller overleve i vandmættet jord⁸⁸. Samtidig vil skovtræernes næringsstofoptagelse reduceres⁸⁹, og dermed vil udvaskningen øges⁹⁰. Almindelige træarter, som bøg, gran og ær svækkes og dør⁹¹, idet de er (citat): ”intolorente og dør under vandlidende forhold”⁹². Disse arter tåler, ligesom landbrugets kulturplanter, ikke høj grundvandstand og vandmætning omkring rødderne.

Derfor er de negative konsekvenserne af forringet afvanding for skov betydelige. Dette kan tydeligt erkendes i Fredsskoven i Bogense, hvor bevoksningen på strækningen fra kolonihaverne Friskoven og mod syd er helt ødelagt af utilstrækkelig afvanding på grund af for højt vandspejl i Bybækken og i vandløbet Kristianslund Østre Enge.

⁸⁶ Schilfgaard, Jan van: ”Drainage for agriculture” American society of agronomy, 1974. Vol. 17, p. 34 – 35.

⁸⁷ Elling, Morten og Schmidt Jørgensen, Søren: ”Naturlig hydrologi i de danske skove – Forvaltningsmæssige forhold.” Københavns Universitet og Skov- og Naturstyrelsen. 2007.

http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/C636D895-0899-4E08-B4A4-F0216F283B46/67086/Naturlig_hydrologi.pdf . p. 3, p. 13, p. 17, p. 41, p. 51 – 56, p. 66-67.

⁸⁸ Samme, p. 56.

⁸⁹ Samme, p. 43.

⁹⁰ Samme, p. 44.

⁹¹ Samme, p. 39, p. 41, p.44, p. 51-56, p. 66-67.

⁹² Samme, p. 83-84 samt p. 92-93

Det er åbenlyst, at en skov med forsumpede partier, hendøende bevoksninger og øget stormfald har nedsat produktivitet og mindre handelsværdi end en sund og produktiv skov. Desuden har skoven på grund af den dårligere vækst mindre næringsstofoptagelse og mindre CO₂-binding, og utilstrækkelig afvanding er derfor også miljømæssigt en dårlig løsning.

5.4.3. Afvandingens omfang

Betydelige arealer, primært jævne lerjordsarealer, er afvandet ved systemdræning, anlagt som sildebensdræning, der er netværk af rør med sideledninger tilsluttet til hovedledning under jord⁹³. Ca. 1,5 mill ha, svarende til 60 % af Danmarks landbrugsareal er afvandet ved dræning med rør.⁹⁴ En mindre del af dette areal udgøres af drænrør lagt igennem lavninger i kuperede områder, hvor de højere dele af arealerne ikke er drænede. Disse dræninger sikrer, at hele marken er farbar og dyrkbar, og kan dyrkes som en enhed.

Udover arealer drænet med rør, er andre arealer afvandet ved gravning af drængrøfter og / eller uddybning af vandløb⁹⁵.

Hovedparten af det danske landbrugsareal er dermed afhængig af afvanding.

5.4.4. Vandløb og drænrørsanlæg er et samlet afvandingsanlæg

Det er vigtigt at være opmærksom på, at vandløbene dermed er en vigtig del af landbrugets afvandingsanlæg, og at **vandløb og drænrørsanlæg er anlagt som et samlet afvandingsanlæg**, der er anlagt til at passe sammen.^{96,97,98} **Det er afgørende for drænanlæggenes funktion, at vandspejlet i almindelighed er under eksisterende drænudløb.**^{99,100,101} Sådan er drænanlæggene anlagt, det vil sige drænanlæggene er dimensioneret til at fungere under vilkåret "frit afløb til recipienten".^{102,103,104} Det er i øvrigt helt basal og almindelig kloakmesterviden, at alle afløbsrør af

⁹³ Poulsen, Robert Nøddebo & Ole Mark: "Notat om plantevækstfaktorer, drænanlæg og sedimentation i drænrør" DHI (Dansk Hydraulisk Institut) 2011. p. 2

http://vandplan.dk/Notat_om_plantevaekstfaktorer_draenanlaeg_og_sedimentation_i_draenroer.pdf

⁹⁴ Aslyng, H.C.: "Afvanding i jordbruget" DSR Forlag. 1980. p. 9 (beregnet som 1,5 mill ha drænet af 2,6 mill ha landbrugsareal i alt)

⁹⁵ Samme. p. 25

⁹⁶ Aslyng, H.C.: "Afvanding i jordbruget" DSR Forlag. 1980. p. 108.

⁹⁷ Szilas, Casper: "Afvandingsmæssige konsekvenser af vandløbsrestaurering og ændret vandløbsvedligeholdelse illustreret ved Marrebæks Rende på Nordvestlolland" Glænø. 2011. p. 27

http://vandplan.dk/Afvandingsrapport_20110402.pdf

⁹⁸ Morel, Kjeld: "Høringssvar vedrørende vandplanernes vandløbsindsats". Nakskov. 2011

⁹⁹ Morel, Kjeld: "Høringssvar vedrørende vandplanernes vandløbsindsats". Nakskov. 2011

¹⁰⁰ Szilas, Casper: "Afvandingsmæssige konsekvenser af vandløbsrestaurering og ændret vandløbsvedligeholdelse illustreret ved Marrebæks Rende på Nordvestlolland" Glænø. 2011. p. 1, p. p. 21. p. 27.

http://vandplan.dk/Afvandingsrapport_20110402.pdf

¹⁰¹ Poulsen, Robert Nøddebo & Ole Mark: "Notat om plantevækstfaktorer, drænanlæg og sedimentation i drænrør" DHI (Dansk Hydraulisk Institut) 2011. p. 8

http://vandplan.dk/Notat_om_plantevaekstfaktorer_draenanlaeg_og_sedimentation_i_draenroer.pdf

¹⁰² Aslyng, H.C.: "Afvanding i jordbruget" DSR Forlag. 1980. p. 108.

¹⁰³ Szilas, Casper: "Afvandingsmæssige konsekvenser af vandløbsrestaurering og ændret vandløbsvedligeholdelse illustreret ved Marrebæks Rende på Nordvestlolland" Glænø. 2011. p. 1, p. p. 21. p. 27.

http://vandplan.dk/Afvandingsrapport_20110402.pdf

¹⁰⁴ Poulsen, Robert Nøddebo & Ole Mark: "Notat om plantevækstfaktorer, drænanlæg og sedimentation i drænrør" DHI (Dansk Hydraulisk Institut) 2011. p. 8

enhver art skal være fritløbende for at være selvrensende, holde sig rene for sediment og tilstopning, og at vandstuvning i rør medfører sedimentation i og tilstopning af rørene. Det vil enhver autoriseret kloakmester eller drænmester kunne bekræfte.

Også ved afvanding med drængrøfter og uddybning af vandløb er grøfter og uddybet recipient afpasset til at passe sammen, og vandspejlsstigning i hovedvandløbet vil ved opstuvning forplante sig til grøfterne og derfra til de afvandede arealer.

5.5. Vandplanernes indsatskrav

Naturstyrelsen har klassificeret de danske vandløb som naturlige vandløb, stærkt modificerede vandløb og kunstige vandløb^{105,106}. Klassifikationen ligger til grund for fastsættelse af miljømål¹⁰⁷. Naturlige vandløb skal opnå miljømålet god økologisk tilstand¹⁰⁸, som generelt er fastlagt til Dansk Vandløbs Fauna Indeks 5¹⁰⁹. Stærkt modificerede og kunstige vandløb skal nå det mindre strenge miljømål godt økologisk potentiale, som generelt er fastlagt til Dansk Vandløbs Fauna Indeks 4¹¹⁰. Det er således vandløbsklassifikationen, der bestemmer miljømålet. I vandløb, der ikke opfylder miljømålet, kræver vandplanerne en indsats for at nå miljømålet¹¹¹. Dermed er det indirekte vandløbsklassifikationen, der medfører indsatskravene.

Vandplanerne opstiller indsatskrav for at forbedre de fysiske forhold i vandløb¹¹². Indsatskravene omfatter ifølge Nordfyns Kommunes vandhandleplan i alt 59,3 km vandløbsstrækning. Indsatskravene fremgår af vandhandleplanens tabel 3¹¹³, samt de tilhørende GIS-kort¹¹⁴. Der er 4 indsatskrav, som har væsentlig betydning for afvandingen. Indsatskravene er

- ændret (reduceret/ophørt) vandløbsvedligeholdelse.
- vandløbsrestaurering.

http://vandplan.dk/Notat_om_plantevaekstfaktorer_draenanlaeg_og_sedimentation_i_draenroer.pdf

¹⁰⁵ Naturstyrelsen: "Karakteriseringen af vandløb og indsatsprogrammet på vandløbsområdet Arbejdsrapport fra Miljøministeriets Arbejdsgruppe om vandløb" 2011. Miljøministeriet. p. 7.

http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/0D89E074-67E9-4C4F-9461-16ACFE0BD4B5/0/Notatarbejdsrapport_vandloeb%20og%20indsatsprogrammet%20pa%20vandlobsområdet.pdf

¹⁰⁶ Samtlige vandplaner, , afsnit 2.1.1. f.eks.: Naturstyrelsen: "Vandplan 2010-2015. Lillebælt/Fyn. Hovedvandopland 1.12" 2011. Miljøministeriet. P. 63.

http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/1154D14B-7DD1-4945-B855-620A4D1FB132/0/1_12_LillebaeltFyn.pdf

¹⁰⁷ Samtlige vandplaner, , afsnit 1.2.2. f.eks.: Naturstyrelsen: "Vandplan 2010-2015. Lillebælt/Fyn. Hovedvandopland 1.12" 2011. Miljøministeriet. P. 16-17.

http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/1154D14B-7DD1-4945-B855-620A4D1FB132/0/1_12_LillebaeltFyn.pdf

¹⁰⁸ Samme.

¹⁰⁹ Samme.

¹¹⁰ Samme.

¹¹¹ Samtlige vandplaner, tabel 1.3.1. samt afsnit 2.4.1. f.eks.: Naturstyrelsen: "Vandplan 2010-2015. Lillebælt/Fyn. Hovedvandopland 1.12" 2011. Miljøministeriet. P. 33 samt p. 156-157.

http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/1154D14B-7DD1-4945-B855-620A4D1FB132/0/1_12_LillebaeltFyn.pdf

¹¹² Samtlige vandplaner, tabel 1.3.1. f.eks.: Naturstyrelsen: "Vandplan 2010-2015. Lillebælt/Fyn. Hovedvandopland 1.12" 2011. Miljøministeriet. P. 33.

http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/1154D14B-7DD1-4945-B855-620A4D1FB132/0/1_12_LillebaeltFyn.pdf

¹¹³ Forslag til Vandhandleplan for Nordfyns Kommune, tabel 3, p. 14

http://www.nordfynskommune.dk/Borger/Affald-og-miljoe/Miljoe-og-naturdata/Vand-og-naturplaner/~media/Files/Dokumenter/Teknik%20og%20Miljoe/Natur%20og%20Miljoe/Vand%20og%20naturplaner/Forslag_til_Vandhandleplan_for_Nordfyns_Kommune.pdf

¹¹⁴ http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=miljoegis_vandrammedirektiv2011

- genåbning af rørlagte vandløb.
- fjernelse af spærringer.

5.5.1. Indsatskrav ændret (reduceret/ophørt) vandløbsvedligeholdelse

Indsatskravet om ændret (reduceret/ophørt) vandløbsvedligeholdelse omfatter ifølge Nordfyns Kommunes handleplan i første planperiode 55,4 km vandløbsstrækning.¹¹⁵

At indsatskravet ”ændret vandløbsvedligeholdelse” er ensbetydende med reduceret eller ophørt vandløbsvedligeholdelse fremgår direkte af teksten i Vandplanernes virkemiddelkatalog (citater): ”*For en stor del af vandløbene vil det være nok at ændre vandløbsvedligeholdelsen. Der kan være tale om helt eller delvist ophør med vandløbsvedligeholdelsen.*”¹¹⁶ Det fremgår desuden entydigt af den vejledning, kommunen har modtaget fra Naturstyrelsen (jf. afsnit 4.2 herover).

5.5.2. Indsatskrav vandløbsrestaurering

Indsatskravet om vandløbsrestaurering indgår ikke i Nordfyns Kommunes handleplan i første planperiode.¹¹⁷ Da indsatskravet potentielt kan blive en følge af den vandløbsklassifikation, der er foretaget i første planperiode, såfremt miljømålet fastholdes, vælger Nordfyns Vandløbslaug alligevel at kommentere virkemidlet nu.

Indsatskravet vandløbsrestaurering er klart og entydigt beskrevet i begge de relevante vandplaner, f.eks. Vandplan 2.12, Hovedvandopland Lillebælt/Fyn (citater): ”... er der brug for en mere aktiv indsats i form af egentlig restaurering (*hævning af bunden ved udlægning af sten/grus...*)”¹¹⁸

Det er da til at forholde sig til!! Der er ingen tvivl om konsekvensen. Vandløbsrestaurering er ensbetydende med hævning af bunden ved udlægning af sten/grus. Indsatskravet vil selvfølgelig ubetinget medføre hævning af vandspejlet.

5.5.3. Indsatskrav genåbning af rørlagte vandløb

Indsatskravet om genåbning af rørlagte vandløb omfatter ifølge Nordfyns Kommunes handleplan i første planperiode 3,9 km vandløbsstrækning.¹¹⁹

¹¹⁵ Forslag til Vandhandleplan for Nordfyns Kommune, tabel 3, p. 14

[http://www.nordfynskommune.dk/Borger/Affald-og-miljoe/Miljoe-og-naturdata/Vand-og-naturplaner/~media/Files/Dokumenter/Teknik%20og%20Miljoe/Natur%20og%20Miljoe/Vand%20og%20naturplaner/Forslag til Vandhandleplan for Nordfyns Kommune.pdf](http://www.nordfynskommune.dk/Borger/Affald-og-miljoe/Miljoe-og-naturdata/Vand-og-naturplaner/~media/Files/Dokumenter/Teknik%20og%20Miljoe/Natur%20og%20Miljoe/Vand%20og%20naturplaner/Forslag%20til%20Vandhandleplan%20for%20Nordfyns%20Kommune.pdf)

¹¹⁶ Naturstyrelsen: ”Virkemiddelkatalog Til brug for vandplanernes indsatsprogrammer for: Overfladevand Grundvand Sø- og vandløbsrestaurering Spildevand Regnvand Dambrug” Miljøministeriet. 2011. p. 22
http://www.naturstyrelsen.dk/NR/ronlyres/EA6BCD1B-338B-4F5B-84AF-A93DBDC8E008/0/Katalogovervirkemidler211211_Endeligversion.pdf

¹¹⁷ Forslag til Vandhandleplan for Nordfyns Kommune, tabel 3, p. 14

[http://www.nordfynskommune.dk/Borger/Affald-og-miljoe/Miljoe-og-naturdata/Vand-og-naturplaner/~media/Files/Dokumenter/Teknik%20og%20Miljoe/Natur%20og%20Miljoe/Vand%20og%20naturplaner/Forslag til Vandhandleplan for Nordfyns Kommune.pdf](http://www.nordfynskommune.dk/Borger/Affald-og-miljoe/Miljoe-og-naturdata/Vand-og-naturplaner/~media/Files/Dokumenter/Teknik%20og%20Miljoe/Natur%20og%20Miljoe/Vand%20og%20naturplaner/Forslag%20til%20Vandhandleplan%20for%20Nordfyns%20Kommune.pdf)

¹¹⁸ Naturstyrelsen: ”Vandplan 2010-2015. Lillebælt/Fyn. Hovedvandopland 1.12” 2011. Miljøministeriet. P. 159.

http://www.naturstyrelsen.dk/NR/ronlyres/1154D14B-7DD1-4945-B855-620A4D1FB132/0/1_12_LillebaeltFyn.pdf

¹¹⁹ Forslag til Vandhandleplan for Nordfyns Kommune, tabel 3, p. 14

Indsatskravet består i åbning / frilægning af vandløb, der oprindeligt er etableret som rørlagte vandløb, eller som tidligere har været åbne vandløb eller grøfter, der senere er blevet rørlagt. Det tidligere rørlagte vandløb vil efter genåbningen fremstå som en åben grøft.

Det fremgår både af vandplanerne¹²⁰, og af virkemiddelkataloget¹²¹, at indsatskrav om genåbning af rørlagte vandløb følges af krav om samtidig vandløbsrestaurering, og at der efter genåbningen praktiseres ændret (reduceret) vedligeholdelse. Det fremgår desuden, at (citater): *"Det tilstræbes herved, at den hydrologiske kontakt med de nærmeste omgivelser bliver så naturlig som muligt"*¹²² På godt dansk betyder det, at det skal tilstræbes, at omgivelserne til det genåbnede vandløb bliver våde, ligesom vandløbet selv.

5.5.4. Fjernelse af spærringer

Spærringer er indbygget i vandløb, enten som historiske opstemningsanlæg f.eks. ved vandmøller (Harridslevgård) eller voldgrave (Gyldensteen), eller som et afvandingsteknisk hjælpemiddel, for at sikre et passende fald, således at der ikke sker erosion i vandløbets bund og sider.

Historiske opstemningsspærringer bør efter Nordfyns Vandløbslaugs opfattelse bevares af kulturhistoriske hensyn, og f.eks. den spærringsfjernelse ved Harridslevgård Vandmølle og Gyldensteens voldgrav, der fremgår af Nordfyns Kommunes vandhandleplan, kan efter Nordfyns Vandløbslaugs opfattelse ikke ukritisk gennemføres. Her må kulturhistorien gå forud for faunamålsætningen, og der må hermed være en afvejning af de forskellige hensyn, der tilsiger, at der sikres gode vandringsmuligheder for vandløbsfaunaen (laksefisk) i nogle vandløb, og at der sikres beskyttelse og bevarelse af kulturminde (Harridslevgård Vandmølles mølledam og Gyldensteens voldgrav) i andre.

Indbygningen af erosionshindrende spærringerne skal ses i sammenhæng med de ressourcer, der historisk har været tilgængelige for at etablere vandløbene i den skikkelse, der var nødvendig for at tilfredsstille afvandingens behov. Vandløbene er gravet nøjagtigt dybe og brede nok, og er anlagt med et stejlt anlæg, fordi det enorme jordarbejde var dyrt.

Fjernes spærringerne, sker der erosion i vandløbets bund eller sider, og de stejle brinkerne skrider ned i vandløbet. Dette vil forringe vandføringen og vandafløden opstrøms nedskridningen, og samtidig give en stor materialevandring, som vil blive aflejret andre steder i vandløbet. Her vil aflejringerne medføre højere bund, og dermed også her give forringet vandføring og afvanding.

Gennemtænkt spærringsfjernelse kan bidrage til etablering af bedre fald, dermed bedre strømforhold, dermed bedre bundforhold og dermed bedre vandløbsfauna. Nordfyns Vandløbslaug

http://www.nordfynskommune.dk/Borger/Affald-og-miljoe/Miljoe-og-naturdata/Vand-og-naturplaner/~media/Files/Dokumenter/Teknik%20og%20Miljoe/Natur%20og%20Miljoe/Vand%20og%20naturplaner/Forslag_til_Vandhandleplan_for_Nordfyns_Kommune.pdf

¹²⁰ Samtlige vandplaner, tabel 2.2.4, f.eks. Naturstyrelsen: "Vandplan 2010-2015. Lillebælt/Fyn. Hovedvandopland 1.12" 2011. Miljøministeriet. P. 158.

http://www.naturstyrelsen.dk/NR/ronlyres/1154D14B-7DD1-4945-B855-620A4D1FB132/0/1_12_LillebaeltFyn.pdf

¹²¹ Naturstyrelsen: "Virkemiddelkatalog Til brug for vandplanernes indsatsprogrammer for: Overfladevand Grundvand Sø- og vandløbsrestaurering Spildevand Regnvand Dambrug" Miljøministeriet. 2011. p. 27

http://www.naturstyrelsen.dk/NR/ronlyres/EA6BCD1B-338B-4F5B-84AF-A93DBDC8E008/0/Katalogovervirkemidler211211_Endeligversion.pdf

¹²² Samtlige vandplaner, punkt 1.4. 27, f.eks. Naturstyrelsen: "Vandplan 2010-2015. Lillebælt/Fyn. Hovedvandopland 1.12" 2011. Miljøministeriet. P. 55.

http://www.naturstyrelsen.dk/NR/ronlyres/1154D14B-7DD1-4945-B855-620A4D1FB132/0/1_12_LillebaeltFyn.pdf

anbefaler derfor denne løsning. Men det kræver ubetinget, at det sikres, at der ikke sker erosionsskader opstrøms spærringen. Dette kan sikres f.eks. enten ved indbygning af sten i vandløbets sider og bund, eller ved fjernelse af vandløbets brinker (etablering af miniådale), eller ved tilpasning af det opstrøms vandløbsprofil, indtil vandløbet netop har miljømæssigt optimalt fald, men ikke eroderer yderligere.

5.6. Indsatskravenes betydning for vandspejlshøjde i vandløb

Konsekvenserne af de 3 indsatskrav: genåbning af rørlagte vandløb (hvor ændret vandløbsvedligeholdelse og vandløbsrestaurering er en integreret del af indsatskravet), ændret (reduceret eller ophørt) vandløbsvedligeholdelse samt vandløbsrestaurering, er tydeligvis, at vandføringsevnen reduceres, at vandspejlet i vandløbene stiger, og at afvandingen reduceres. Dette er tydeligt beskrevet gentagne gange af Danmarks Miljøundersøgelser (DMU), som skriver (citater): *”Nedsættelse af vandløbets vandføringsevne og dermed en øget grundvandsstand på arealerne tæt på vandløbet kan også opnås alene ved at ændre vandløbsvedligeholdelsen. Det kan f.eks. ske ved udelukkende at bortskære grøden i en strømmende fremfor at fjerne al grøden i vandløbet. Herved nedsættes vandføringsevnen på grund af de tilbageværende planters modstand mod vandets strømning, og der skabes mulighed for en hurtig sedimenttilvækst i bredzonerne med tilbageværende grøde. Vandløbet kan dermed hurtigt indsnævres og riparisk vegetation kan indvandre i de hævede bredzoner. På sigt vil dette også medvirke til at øge oversvømmelsesfrekvensen og forstærke hævnningen af grundvandspejlet”*¹²³

samt (citater):

*”Gensoning af vandløb, hævning af vandløbsbunden og ophør af vandløbsvedligeholdelse er tiltag, der vil medvirke til oversvømmelse af vandløbsnære arealer.”*¹²⁴

samt (citater):

*”Formålet med de ændringer der foretages i forbindelse med genopretning af ådalen og vandløbet er at sikre tilnærmede naturlige afstrømningshændelser og en højere grundvandsstand i de vandløbsnære arealer. For at nå dette mål vil de primære indgreb i vandløbet være at mindske vandføringsevnen gennem forskellige tiltag. De to vigtigste er indsnævring af vandløbsprofilen og hævning af vandløbsbunden. Dette kan dels ske gennem egentlige restaureringsindgreb og dels gennem ophør med eller ændret vandløbsvedligeholdelse.”*¹²⁵

samt (citater):

*”afhænger af lokale topografiske forhold og de foranstaltninger, som iværksættes for at fremtvinge oversvømmelserne (ændret vandløbsvedligeholdelse eller vandløbsrestaurering)”*¹²⁶

samt (citater):

*”Ved ophør af vandløbsvedligeholdelse vil omkostningerne alt overvejende bestå af den mistede jordrente ved at arealerne langs vandløbet på sigt ikke kan indgå i omdriften, idet de vil være vandlidende og oversvømmede i visse perioder.”*¹²⁷

samt (citater):

*”Ved ophør af vandløbsvedligeholdelse vil der på sigt skabes mere sumpede arealer i de vandløbsnære arealer og ådale og i kortere eller længere perioder af året med megen nedbør vil arealerne være oversvømmet af åvand.”*¹²⁸

¹²³ Hoffmann, Carl C. et al.: ”Overvågning af effekten af retablerede vådområder.” DMU. 2005, p. 16-17.

¹²⁴ Hoffmann, Carl C. et al.: ”Overvågning af effekten af retablerede vådområder.” DMU. 2005, p. 46.

¹²⁵ Hoffmann, Carl C. et al.: ”Overvågning af effekten af retablerede vådområder.” DMU. 2005, p. 72.

¹²⁶ Schou, Jesper S., et al.: ”Virkemidler til realisering af målene i EU's Vandramme-direktiv.” DMU. 2007.

http://www2.dmu.dk/Pub/FR625_Final.pdf p. 81:

¹²⁷ Samme. p. 90.

Miljøstyrelsen skriver tilsvarende (citater): ” **Ophør eller reduceret vandløbsvedligeholdelse vil være en lempelig måde at fremtvinge en ændring af afvandingsevnen af de vandløbsnære arealer. På sigt vil vandløbet falde tilbage til sin naturlige dynamik med jævnlige oversvømmelser af de ånære arealer og genskabe et snoet forløb med større variation.** ”¹²⁹,

hvilket er en videreførelse af DMU's forklaring:

”**Et ophør af vandløbsvedligeholdelse i form af stop for regelmæssig grødeskæring og oprensninger af vandløbet vil være den mest lempelige måde at fremtvinge en ændring af afvandingsevnen af de vandløbsnære arealer. På sigt vil vandløbet falde tilbage til sin naturlige dynamik med jævnlige oversvømmelser af de ånære arealer og genskabe et snoet forløb med stor fysisk variation.** ”¹³⁰

Når Miljøstyrelsen/DMU skriver ”på sigt”, må det forstås at indtræffe, når sedimentation har hævet bunden eller fyldt det oprindelige vandløbsprofil tilstrækkeligt op.

Om betydningen af sediment skriver DMU videre i baggrundsmaterialet til vandplanerne (citater):

”**Ophør af vandløbsvedligeholdelse som virkemiddel kan umiddelbart gennemføres og vil over en årrække reducere afvandingstilstanden i de ånære arealer hvorfor en ekstensivering af dyrkningen må påregnes. Hastigheden hvormed afvandingen forringes afhænger af flere forhold herunder især hvor i vandløbssystemet ændringen gennemføres, den potentielle sedimenttilførsel til lokaliteten, mv** ”¹³¹

Det er i overensstemmelse med Vandplanernes generelle vedligeholdelsesforskrift, der angiver, at der kun undtagelsesvis må ske oprensning af sediment.¹³²

Tydligere kan det vel ikke skrives. Der er, så vidt Nordfyns Vandløbslaug kan se, ingen tvivl konsekvensen af indsatskravene. De vil medføre en hævet vandløbsbund og en væsentligt hævet vandstand i vandløbene, forringet vandføringsevne og forringet afvanding.

5.6.1. Vandspejlskonsekvenser af ændret vandløbsvedligeholdelse

Hvis indsatskravet ændret vandløbsvedligeholdelse gennemføres, vil vandspejlet i vandløbene stige, jf. DMUs og Miljøstyrelsens egen forventning (ovenfor), af 2 årsager. Vandløbsvedligeholdelse består dels af grødeskæring, dels af oprensning af sediment.

Påvirkningerne fra indsatskravet vil dels være større grødemængder i vandløbet, som vil forsinke vandpassagen og tilbageholde vandet, nedsætte strømhastigheden og forhindre frit løb. Den langsommere strømhastighed vil forøge sedimentationen, og den øgede grøde, samt efterladte stubbe af siv og grøde på grund af skånsom/reduceret grødeskæring, vil derfor medvirke til øget sedimentation. Efterladt sediment på

¹²⁸ Samme. p. 92

¹²⁹ http://www.blst.dk/NR/ronlyres/1AFB2C89-9FFD-47BA-B446-D49EF86A551B/98178/Virkemiddelkatalog_vers_7januar2010.pdf

¹³⁰ Schou, Jesper S. et al.: ”Virkemidler til realisering af målene i EU's Vandramme-direktiv.” DMU, 2007
http://www2.dmu.dk/Pub/FR625_Final.pdf s. 89

¹³¹ Samme. p. 90.

¹³² Miljøministeriet: ”Forslag til Vandplan Hovedvandopland 1.12 Lillebælt/Fyn. Høring, oktober 2010.” Miljøministeriet 2010. http://www2.blst.dk/download/Vandplaner/Lillebaelt_Fyn.pdf, kortbilag 4, kortbilag 5, p. 230.

bund og i sider vil hæve bunden og indsnævre vandløbet. Både øget grøde og øget mængde af sediment vil medføre hævet vandspejl.

Indsatskravet ændret (nedsat eller ophørt) vedligeholdelse vil altså bidrage på 2 måder til at hæve vandspejlet i vandløbet. Påvirkningen fra øget grøde vil ses hurtigt, hvorimod påvirkningen fra nedsat oprensning vil være større og større år for år, helt i overensstemmelse med Miljøstyrelsen og DMUs egen opfattelse.^{133,134,135,136} Vandløbet vil på sigt gro til i sediment, og påvirkningen kan over tid udvikle sig til at blive meget betydelig.

5.6.2. Vandspejlskonsekvenser af vandløbsrestaurering

Indsatskravet vandløbsrestaurering er som nævnt entydigt beskrevet således i f.eks. Vandplan 2.12, Hovedvandopland Lillebælt/Fyn (citater): ”... er der brug for en mere aktiv indsats i form af **egentlig restaurering (hævning af bunden ved udlægning af sten/grus...)**”¹³⁷

Det er da til at forholde sig til!! Vandløbsrestaurering er ensbetydende med hævning af bunden. Og det vil selvfølgelig ubetinget medføre hævning af vandspejlet, og nedsættelse af vandføringsevnen ved et givent vandspejlsniveau.

Dette er helt i overensstemmelse med Danmarks Miljøundersøgelser (jf. herover) (citater): ”For at nå dette mål vil de primære indgreb i vandløbet være at mindske vandføringsevnen gennem forskellige tiltag. De to vigtigste er indsnævring af vandløbsprofilen og hævning af vandløbsbunden. **Dette kan dels ske gennem egentlige restaureringsindgreb og dels gennem ophør med eller ændret vandløbsvedligeholdelse.**”¹³⁸

samt (citater):

”afhænger af lokale topografiske forhold og de foranstaltninger, som iværksættes for at fremtvinge oversvømmelserne (ændret vandløbsvedligeholdelse eller vandløbsrestaurering)...”¹³⁹

Der er således ingen tvivl om hensigten med og konsekvensen af indsatskravet vandløbsrestaurering. Indsatskravet vil medføre hævet vandspejl, nedsat vandføringsevne, og dermed forringet afvanding.

5.6.3. Konsekvenser af genåbning af rørlagte vandløb

Indsatskravet genåbning af rørlagte vandløb indbefatter, udover selve genåbningen, som beskrevet herover, både ændret (reduceret/ophørt) vandløbsvedligeholdelse og vandløbsrestaurering. Derfor vil indsatskravet genåbning have samme effekt på vandspejlet, som indsatskravene ændret vedligeholdelse og vandløbsrestaurering. Vandspejlet i vandløbene vil stige, vandføringsevnen vil blive reduceret og afvandingen forringes.

Indsatskravet om genåbning af rørlagte vandløb vil desuden medføre arealindskrænkning og mindre rationel drift, ved gennemskæring af marker. Rørlægningerne er oprindeligt sket for at skabe rationelle marker,

¹³³Hoffmann, Carl C. et al.: ”Overvågning af effekten af retablerede vådområder.” DMU. 2005, p. 16-17.

¹³⁴ http://www.blst.dk/NR/rdonlyres/1AFB2C89-9FFD-47BA-B446-D49EF86A551B/98178/Virkemiddelkatalog_vers_7januar2010.pdf

¹³⁵Schou, Jesper S. et al.: ”Virkemidler til realisering af målene i EU's Vandramme-direktiv.” DMU, 2007 http://www2.dmu.dk/Pub/FR625_Final.pdf p. 89

¹³⁶ Samme. p. 90.

¹³⁷ Naturstyrelsen: ”Vandplan 2010-2015. Lillebælt/Fyn. Hovedvandopland 1.12” 2011. Miljøministeriet. P. 159.

http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/1154D14B-7DD1-4945-B855-620A4D1FB132/0/1_12_LillebaeltFyn.pdf

¹³⁸ Hoffmann, Carl C. et al.: ”Overvågning af effekten af retablerede vådområder.” DMU. 2005, p. 72.

¹³⁹ Schou, Jesper S., et al.: ”Virkemidler til realisering af målene i EU's Vandramme-direktiv.” DMU. 2007. http://www2.dmu.dk/Pub/FR625_Final.pdf p. 81:

således at grøfter, der medførte irrationel opdeling af arealer, oprindeligt eller sidenhen blev rørlagt. Rørlægninger, der kræves åbnet, kan meget vel være oprindelige, idet der aldrig oprindeligt har været et åbent vandløb. De kan således være en oprindelig del af et afvandingsprojekt. Dette er således f.eks. tilfældet ved den rørlægning, der ifølge Nordfyns Kommunes vandhandleplan skal ”gen”åbnes ved Ryds Mølle. Rørlægningerne er typisk foretaget frem til 1950’erne. Dengang var kravet om rationalitet væsentligt mindre end i dag, da man dengang typisk anvendte heste eller små traktorer og små redskaber. Ved genåbningen opdeles markerne nu i irrationelle marker. Der vil ske defigurering, fraskæring og ejendomsindskrænkning, ligesom der skal afgives areal til vandløb, bræmmer og randzoner. Driften vil blive mindre rationel med langt flere vendinger og forøget forager. Samtidig vil der hyppigt blive tale om omvej for adgang til den fraskårne del af marken. Gennemførelse af indgrebet kan fuldt ud sidestilles med etablering af en vej med samme linjeføring og bredde, som det genåbnede vandløb incl. bræmmer og randzoner. Vandløbslovens §71-73 viser, at der gælder samme ekspropriationsregler for vandløbsager, som er gældende for vejsager.¹⁴⁰ Da alene bræmmer og randzoner skal udgøre 20 meter (10 meter randzone på hver side af vandløbet), bliver bredden ikke under 20 meter.

5.7. Indsatskravenes konsekvenser

Sammenlagt konkluderes, at vandplanernes indsatskrav om ændret vedligeholdelse, om vandløbsrestaurering og om genåbning af rørlagte vandløb alle vil føre til højere vandspejl, og dermed forringet vandføring og forringet afvanding.

Kravet om genåbning af rørlagte vandløbsstrækninger vil desuden medføre væsentlige driftsmæssige ulemper på grund af opdeling af større marker i mindre irrationelle dele, svarende til ekspropriationserstatning ved etablering af ca. 3,9 km ny vej med bredde på over 20 meter.

5.7.1. Stuvning

På grund af stuvningseffekt fra strækninger med indsatskrav, vil det højere vandspejl forplante sig til opstrøms beliggende vandløbsstrækninger og sidevandløb, herunder mindre afvandingsgrøfter, og de påvirkede vandløbsstrækninger og dermed arealer vil derfor overstige indsatsstrækningernes omfang betydeligt.

5.7.2. Vandspejlstigningernes konsekvenser for afvanding.

Konsekvenserne af indsatskravene er, at afvandingen af de tilgrænsende områder, herunder bebyggelser samt landbrugs- og skovarealer forringes og ødelægges på grund af hævet vandspejl, sedimentation og hævet vandløbsbund²¹, som forklaret nedenfor.

Afvanding foregår dels ved afløbsrør og dræning med rør, dels ved afstrømning direkte til drængrøfter og vandløb. Begge afvandingsmetoder vil blive påvirket af vandspejlstigninger og hævet vandløbsbund, idet vandspejlet i jorden vil stige svarende til vandspejlet i vandløbet, og idet afløbsrør og drænrørsanlæg vil blive ødelagt, med yderligere forringet eller ødelagt afvanding til følge.

Dræning er en ældgammel teknik, som er kendt siden 1. årh.¹⁴¹ Dræning er en internationalt anerkendt teknik, der anvendes udbredt over hele verden.

¹⁴⁰ Miljøministeriet: ”Bekendtgørelse af lov om vandløb”. Miljøministeriet. 2009.

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=127082>

¹⁴¹ Jakobsen, J.M.: ”Vejledning i dræning” Det Kongelige Danske Landhusholdningsselskab. 1946. p. 48.

Da teknikken er udviklet over 2000 år, bygger megen viden om dræning på erfaring.

5.7.3. Vandløbsindsatsen ødelægger drænanlæg.

Når et drænanlæg med rør er anlagt korrekt med frit afløb til recipienten, er der normalt meget begrænset vedligehold¹⁴² i drænanlæggets levetid på omkring 100 år¹⁴³.

Drænanlæg er oprindeligt altid anlagt med frit afløb til recipienten, det vil sige med drænudløb over vandspejlet. Vigtigheden heraf er understreget af mange kilder, bl.a. Feilberg og Feilberg¹⁴⁴, Jacobsen¹⁴⁵, Luthin¹⁴⁶, Brady¹⁴⁷, Aslyng¹⁴⁸, Jensen¹⁴⁹, Szilas¹⁵⁰, Poulsen¹⁵¹ og Morel¹⁵².

Frit afløb til recipienten er nødvendigt, for at der kan opretholdes en vandhastighed i drænanlæggene, så disse er selvrensende, og kan skylle de uundgåeligt indtrængende jordpartikler ud.^{153,154,155,156,157} Er der ikke frit afløb til recipienten, sker der vandstuvning af drænanlægget.

Vandstuvning af drænanlægget medfører dels øget indslæmning af jordpartikler^{158,159}, dels øget sedimentation på grund af ændringen fra turbulent til laminart flow i drænelledningerne^{160,161,162,163}. En gang sedimenteret materiale kan ikke igen opslæmmes og skylles ud^{164,165,166}.

Derved tillukkes drænanlægget relativt hurtigt af sediment, begyndende med sidedrænene¹⁶⁷.

Drænrørene tilstoppes helt, og efterhånden ophører drænanlæggets funktion helt, og drænanlægget er ødelagt^{168,169,170,171}. Lokalisering, opgravning og rensning af drænanlæggs sideledninger er en

¹⁴² Aslyng, H.C.: "Afvanding i jordbruget" DSR. KVL. 1980. p. 167.

¹⁴³ Szilas, Casper: "Afvandingsmæssige konsekvenser af vandløbsrestaurering og ændret vandløbsvedligeholdelse illustreret ved Marrebæks Rende på Nordvestlolland" Glænø. 2011. p. 1, p. 21.

¹⁴⁴ Feilberg, Aa., og Feilberg, C.L.: "Kulturteknisk Vandbygning." KVL. 1921, p. 144.

¹⁴⁵ Jakobsen, J.M.: "Vejledning i dræning" Det Kongelige Danske Landhusholdningsselskab. 1946. p. 181

¹⁴⁶ Luthin, James N.: "Drainage of Agricultural lands" American Society of Agronomy. 1957. p. 297-298, p. 363.

¹⁴⁷ Brady, Nyle C.: "The nature and properties of soils." Macmillan Publishing Co. 1974. p. 232.

¹⁴⁸ Aslyng, H.C.: "Afvanding i jordbruget" DSR. KVL. 1980. p. 108

¹⁴⁹ Jensen, Chr. R.: "Dræning i Jordbruget" DSR. KVL. 1992. p. 123

¹⁵⁰ Szilas, Casper: "Afvandingsmæssige konsekvenser af vandløbsrestaurering og ændret vandløbsvedligeholdelse illustreret ved Marrebæks Rende på Nordvestlolland" Glænø. 2011. p. 1, p. 21.

¹⁵¹ Poulsen, R. N. og Mark, O.: "Notat om plantevækstfaktorer, drænanlæg og sedimentation i drænrør" DHI. 2011

¹⁵² Morel, Kjeld: "Høringssvar vedrørende vandplanernes vandløbsindsats" Nakskov. 2011.

¹⁵³ Feilberg, Aa., og Feilberg, C.L.: "Kulturteknisk Vandbygning." KVL. 1921, p. 133

¹⁵⁴ Jakobsen, J.M.: "Vejledning i dræning" Det Kongelige Danske Landhusholdningsselskab. 1946. p. 101

¹⁵⁵ Aslyng, H.C.: "Afvanding i jordbruget" DSR. KVL. 1980. p. 162

¹⁵⁶ Aslyng, H.C.: "Klima, Jord og planter" DSR. KVL. 1976. p. 283

¹⁵⁷ Jensen, Chr. R.: "Dræning i Jordbruget" DSR. KVL. 1992. p. 183.

¹⁵⁸ Szilas, Casper: "Afvandingsmæssige konsekvenser af vandløbsrestaurering og ændret vandløbsvedligeholdelse illustreret ved Marrebæks Rende på Nordvestlolland" Glænø. 2011. p. 1, p. 21., p. 27.

¹⁵⁹ Poulsen, R. N. og Mark, O.: "Notat om plantevækstfaktorer, drænanlæg og sedimentation i drænrør" DHI. 2011

¹⁶⁰ Szilas, Casper: "Afvandingsmæssige konsekvenser af vandløbsrestaurering og ændret vandløbsvedligeholdelse illustreret ved Marrebæks Rende på Nordvestlolland" Glænø. 2011. p. 1, p. 27

¹⁶¹ Aslyng, H.C.: "Klima, Jord og planter" DSR. KVL. 1976. p. 283

¹⁶² Moeslund, Bjarne, og Schlünsen, Klaus.: "Konsekvenser af ændret grødeskæring i vandløb. 2. Dræntekniske konsekvenser af ændret grødeskæring belyst gennem et konkret eksempel-Elvedgårds afløbet". Orbicon/Leif Hansen A/S. 2011. p. 47

¹⁶³ Poulsen, R. N. og Mark, O.: "Notat om plantevækstfaktorer, drænanlæg og sedimentation i drænrør" DHI. 2011

¹⁶⁴ Aslyng, H.C.: "Afvanding i jordbruget" DSR. KVL. 1980. p. 162

¹⁶⁵ Szilas, Casper: "Afvandingsmæssige konsekvenser af vandløbsrestaurering og ændret vandløbsvedligeholdelse illustreret ved Marrebæks Rende på Nordvestlolland" Glænø. 2011. p. 27

¹⁶⁶ Jensen, Chr. R.: "Dræning i Jordbruget" DSR. KVL. 1992. p. 211

¹⁶⁷ Szilas, Casper: "Afvandingsmæssige konsekvenser af vandløbsrestaurering og ændret vandløbsvedligeholdelse illustreret ved Marrebæks Rende på Nordvestlolland" Glænø. 2011. p. 27

¹⁶⁸ Aslyng, H.C.: "Afvanding i jordbruget" DSR. KVL. 1980. p. 168

urealistisk og uoverkommelig opgave¹⁷². Derfor regnes drænanlægget for tabt, når sideledningerne er tilstoppede af sediment¹⁷³.

Dårlige udløbsforhold, hvor sediment aflejret i vandløbet ligger foran drænudløbene, enten i form af hævet vandløbsbund eller ved etablering af brinkfødde (sedimentation i siderne af vandløbet), medfører tilsvarende sedimentation i og tilstopning af drænanlæggene, herunder hovedledninger^{174,175,176,177}. Det samme gælder grus og sten udlagt som vandløbsrestauration. Tilstoppede drænudløb vil samtidig medføre, at hele hovedledningen og de nederste dele af afgreninger tilstoppes med sediment. (se figur 5.6)

Tilstopningen starter nedefra, og breder sig op i anlægget til afgreninger og sideledninger¹⁷⁸. Også denne tilstopning er helt ødelæggende for drænanlæggets funktion. At holde åbent omkring et drænudløb, der ligger umiddelbart ved eller under bunden af et vandløb kan være en uoverkommelig opgave, idet der løbende tilføres store mængder sediment¹⁷⁹.

En række forhold fremgår samstemmende af længdeprofil af vandløb¹⁸⁰, samt af en analyse af forholdene udført af Orbicon¹⁸¹. Forholdene bekræftes af Morel¹⁸²:

- **Drænudløbene er generelt oprindeligt anlagt med frit udløb umiddelbart over vandspejlet.**
- Dette skal ses som en konsekvens af, at drænanlæggene og vandløbet er konstrueret til at passe sammen, de er begge bygget som et samlet afvandingsanlæg.
- **Drænudløbene og dermed drænanlæg er dermed meget vandspejlsfølsomme.**

Szilas skriver (citater): *"At mange dræn netop findes omkring vandløbets vandspejl er ingen tilfældighed. Vandløb og drænanlæg er almindeligvis konstrueret til at passe sammen og udgør*

¹⁶⁹ Szilas, Casper: "Afvandingsmæssige konsekvenser af vandløbsrestauration og ændret vandløbsvedligeholdelse illustreret ved Marrebæks Rende på Nordvestlolland" Glænø. 2011. p. 21, p. 27.

¹⁷⁰ Poulsen, R. N. og Mark, O.: "Notat om plantevækstfaktorer, drænanlæg og sedimentation i drænrør" DHI. 2011

¹⁷¹ Morel, Kjeld: "Høringssvar vedrørende vandplanernes vandløbsindsats" Nakskov. 2011.

¹⁷² Szilas, Casper: "Afvandingsmæssige konsekvenser af vandløbsrestauration og ændret vandløbsvedligeholdelse illustreret ved Marrebæks Rende på Nordvestlolland" Glænø. 2011. p. 21

¹⁷³ Aslyng, H.C.: "Afvanding i jordbruget" DSR. KVL. 1980. p. 168

¹⁷⁴ Jakobsen, J.M.: "Vejledning i dræning" Det Kongelige Danske Landhusholdningsselskab. 1946. p. 171

¹⁷⁵ Brady, Nyle C.: "The nature and properties of soils." Macmillan Publishing Co. 1974. p. 232-233.

¹⁷⁶ Szilas, Casper: "Afvandingsmæssige konsekvenser af vandløbsrestauration og ændret vandløbsvedligeholdelse illustreret ved Marrebæks Rende på Nordvestlolland" Glænø. 2011. p. 21

¹⁷⁷ Moeslund, Bjarne, og Schlüsen, Klaus.: "Konsekvenser af ændret grødeskæring i vandløb. 2. Dræntekniske konsekvenser af ændret grødeskæring belyst gennem et konkret eksempel-Elvedgårdsafløbet". Orbicon/Leif Hansen A/S. 2011. p. 48

¹⁷⁸ Szilas, Casper: "Afvandingsmæssige konsekvenser af vandløbsrestauration og ændret vandløbsvedligeholdelse illustreret ved Marrebæks Rende på Nordvestlolland" Glænø. 2011. p. 21

¹⁷⁹ Moeslund, Bjarne, og Schlüsen, Klaus.: "Konsekvenser af ændret grødeskæring i vandløb. 2. Dræntekniske konsekvenser af ændret grødeskæring belyst gennem et konkret eksempel-Elvedgårdsafløbet". Orbicon/Leif Hansen A/S. 2011. p. 44, p. 47-48.

¹⁸⁰ Moeslund, Bjarne, og Schlüsen, Klaus.: "Konsekvenser af ændret grødeskæring i vandløb. 2. Dræntekniske konsekvenser af ændret grødeskæring belyst gennem et konkret eksempel-Elvedgårdsafløbet". Orbicon/Leif Hansen A/S. 2011. figur 5.12, p. 22

¹⁸¹ Moeslund, Bjarne, og Schlüsen, Klaus.: "Konsekvenser af ændret grødeskæring i vandløb. 2. Dræntekniske konsekvenser af ændret grødeskæring belyst gennem et konkret eksempel-Elvedgårdsafløbet". Orbicon/Leif Hansen A/S. 2011

¹⁸² Morel, Kjeld: "Høringssvar vedrørende vandplanernes vandløbsindsats" Nakskov. 2011

tilsammen elementerne i et samlet afvandingssystem. Da drænanlæg ikke tåler vandstuvning, vil selv små vandspejlsstigninger i vandløbet være kritiske, idet vandspejlsstigningen almindeligvis indebærer vandstuvning og dermed risiko for ødelæggelse af drænanlæg."¹⁸³

Tilsvarende skriver Poulsen og Mark (citat): "Udformningen af systematisk anlagte drænanlæg har historisk været designet som et system der forudsætter en given skikkelse af det vandløb, der afledes til og dermed også vandspejlet heri"¹⁸⁴

Figur 5.6. Forsidefoto. DHI rapport om drænanlæg. Drænrør, delvist tilstoppet på grund af sedimentation; dårlige udløbsforhold.¹⁸⁵

Altså vil selv små vandspejlsstigninger medføre, at drænanlæggene tilstoppes af sediment og blive ødelagt. Derved ødelægges afvandingen.

5.7.4. Drænanlæg og afvanding ødelægges i stor afstand fra vandløb

Poulsen og Mark viser problemet med et regneeksempel, og konkluderer (citat): "*Når vandstanden i åen øges med 0,5 m over bundniveauet af drænrøret, er de nedstrøms ca. 720 m af drænet ikke længere selvrensende og sedimenter vil aflejres der. Når tilbagestuvning fra vandløbet gør, at*

¹⁸³ Szilas, Casper: "Afvandingsmæssige konsekvenser af vandløbsrestaurering og ændret vandløbsvedligeholdelse illustreret ved Marrebæks Rende på Nordvestlolland" Glænø. 2011. p. 27

¹⁸⁴ Poulsen, R. N. og Mark, O.: "Notat om plantevækstfaktorer, drænanlæg og sedimentation i drænrør" DHI. 2011. p. 7

¹⁸⁵ Poulsen, R. N. og Mark, O.: "Notat om plantevækstfaktorer, drænanlæg og sedimentation i drænrør" DHI. 2011. Forsidefoto.

*bundforskydningsspændingen falder under den kritiske værdi, så transporteres der ikke længere sediment i drænrøret. Efter et stykke tid stopper det til og mister helt sin funktion”.*¹⁸⁶

Tilsvarende skriver Szilas (citater): *”I stedet for, at drænsystemerne bestemmer drændybden som når drænaftstrømningen sker med frit udløb, vil de høje vandspejlsniveauer efterlade drænene vandfyldte i en længere periode, hvilket har direkte indflydelse på drænenes selvrensende effekt. Konsekvensen bliver, at sidedrænene i første omgang slemmer til og til sidst blokeres, hvorved disse dræn mister deres funktion, hvilket medfører, at hele oplandet til disse dræn dermed mister deres afvandingsmulighed”* samt videre *”Ultimativt vil hele drænsystemet miste sin funktion pga. tilstoppelse og arealerne vil forsumpe og overlades til en naturlig hydrologi uden mulighed for landbrugsdrift”*

Szilas viser i en analyse, at **Vandplanernes vandløbsindsats må imødeses at medføre ødelæggelse af drænanlæg i flere kilometers afstand fra vandløbet**¹⁸⁷

5.7.5. Påvirkning af arealer afvandet med drængrøfter

Skovbrugsarealer er tilsvarende afhængige af et bestemt vandspejlsniveau i vandløbene. Det sekundære grundvandspejl (vandmætningen, der begrænser rodudviklingen, umiddelbart under jordoverfladen) står altid med en gradient (hældning) mod vandløbene, og det er dermed vandstanden i vandløbet, der bestemmer vandstanden i jorden. Der er således hydrologisk sammenhæng mellem vandstanden i vandløbene og vandstanden i jorden (det sekundære grundvandspejl).

På skovbrugsarealer er der sket en udgravning af drængrøfter og uddybning af vandløbene med det formål at sikre et bestemt vandspejlsniveau i jorden¹⁸⁸. Lige så snart vandstanden stiger i vandløben og grøfter, på grund af reduceret vedligeholdelse, stiger vandstanden i jorden, og den optimale afvandsdybde reduceres. Hermed mindskes rodvolumen, og der bliver produktionstab. Denne vandstandsstigning vil række helt til grundvandets vandskel, hvor vandet under jorden trænger mod et andet vandløb, og vil dermed berøre samtlige relativt flade arealer. Denne afvanding via sikring af et bestemt vandspejl i vandløb og drængrøfter er dermed helt afgørende for at kunne udnytte arealerne.¹⁸⁹

5.7.6. Arealpåvirkning, definition.

For at kunne forholde sig til arealkonsekvensernes omfang, er det selvfølgelig nødvendigt at fastlægge, hvornår et areal er påvirket.

Såfremt afvandingen ikke fungerer tilstrækkeligt, vil der opstå skader og tab. Det gælder al plantedyrkning, herunder landbrugsdrift, herunder også økologisk drift.

For landbruget vil selv mindre skader medføre, at dansk landbrugsproduktion mister sin konkurrenceevne. Påvirkningen kan således sagtens være helt ødelæggende for et landbrugsareals anvendelighed, selvom den slet ikke kan erkendes af ikke-sagkyndige, se venligst nedenstående luftfoto (figur 5.7).

¹⁸⁶ Poulsen, R. N. og Mark, O.: ”Notat om plantevækstfaktorer, drænanlæg og sedimentation i drænrør” DHI. 2011. p. 10 Szilas, Casper: ”Afvandingsmæssige konsekvenser af vandløbsrestaurering og ændret vandløbsvedligeholdelse illustreret ved Marrebæks Rende på Nordvestlolland” Glænø. 2011. p. 21

¹⁸⁷ Szilas, Casper: ”Afvandingsmæssige konsekvenser af vandløbsrestaurering og ændret vandløbsvedligeholdelse illustreret ved Marrebæks Rende på Nordvestlolland” Glænø. 2011. p. 22 - 23

¹⁸⁸ Samme.

¹⁸⁹ Samme.

Figur 5.7: Den ”usynlige” skade. Højbunds lerjordsareal ved Ringe Å, Skamby. Afgrøden er ødelagt på grund af vandmætning, som følge af sedimentation i dræn. Sedimentationen skyldes utilstrækkelig vandløbsvedligeholdelse. Usynligt, set fra jorden. Usynligt, hvis ikke man er sagkyndig. Meget tabsvoldende, og ødelæggende for konkurrenceevne og miljø. Ødelæggende for arealets dyrkningsværdi.

De påvirkninger, der hyppigst vil forekomme som følge af vandplanernes vandløbsindsats er vandmætning af jorden, dels direkte, dels indirekte gennem ødelæggelse af drænanlæg, samt forsumpning af lavninger. Det er vigtigt at forholde sig til, at arealet ikke nødvendigvis er oversvømmet. Det er bare ikke anvendeligt til planteavl, hverken konventionel eller økologisk produktion.

Særskilt bemærkes, at påvirkning af en lille del af et dyrkningsareal, nemlig forsumpning af lavningerne, kan totalskade hele arealet i landbrugsmæssig sammenhæng, ved at dele det op i en mosaik af ubrugelige delarealer, herunder arealer uden adgangsmulighed.

Når et areal ikke fortsat er egnet til egentlig (den oprindelige) produktion, er der tale om påvirkning.

Selv kortvarig vandmætning af jorden kan være fatal for plantedyrkningen. Om *vandmætning*, som indtræder længe før *oversvømmelse*, skriver Szilas: *”Om vinteren har vandmætning i længere tid især betydning for vintersædens overvintring. En tommelfingerregel siger, at vinterhvede (Danmarks største afgrøde) f.eks. ikke kan overleve vandmættede perioder længere end 14 dage før det går ud.”*¹⁹⁰ Poulsen og Mark skriver: *”En høj jordtemperatur betinger en høj respiration, som i sammenfald med høj nedbør kan forårsage kortvarige (under 1 dag) anaerobe forhold. For følsomme afgrøder kan sådanne hændelser have alvorlige konsekvenser. Dårligt afvandede jorde,*

¹⁹⁰ Szilas, Casper: ” Afvandingmæssige konsekvenser af vandløbsrestaurering og ændret vandløbsvedligeholdelse illustreret ved Marrebæks Rende på Nordvestlolland”. GPS Agro. 2011. Kvalitetssikring v. DHI. P. 19.
http://vandplan.dk/Afvandingsrapport_20110402.pdf

*som har et højere vandindhold end en tilsvarende afvandet jord, vil således være relativt mere udsat"*¹⁹¹

Uoprettelig skade kan altså ske efter kun 1 døgn vandmætning.

5.7.7. Store arealkonsekvenser

Vandplanernes indsatskrav vil således være helt ødelæggende for drænanlæggene og dermed for afvandingen. Der må på sigt forventes total ødelæggelse af afvandingen af meget betydelige relativt flade landbrugs- og skovbrugsarealer. Der er desværre i vidt omfang sammenfald mellem arealer, hvor konsekvenserne er størst, nemlig de fladeste arealer, som er mest intensivt afvandede, og vandløb med indsatskrav. Det skyldes, at det er vandløbene i de flade arealer, der naturgivent ikke kan opfylde faunamålet, alene fordi de ligger i flade arealer, og derfor mangler fald, vandstrøm og grus- og stembund, jf. afsnit 2.4 herover om vandløbenes miljøpotentiale. Dette vil på en gang bidrage til, at skaderne bliver større, og bidrage til større stuvningsskader opstrøms indsatsstrækninger og i små sidegrøfter.

At landskabet i store dele af Nordfyns Kommune er relativt fladt, vil således medføre større skader her, end generelt på landsplan.

Afvandingen af lavninger i kuperede arealer må ligeledes imødeses ødelagt. Disse kuperede landbrugsarealer vil dermed blive arronderingsmæssigt ødelagt, ved at blive opdelt i en mosaik af mindre marker med våde lavninger ind imellem.

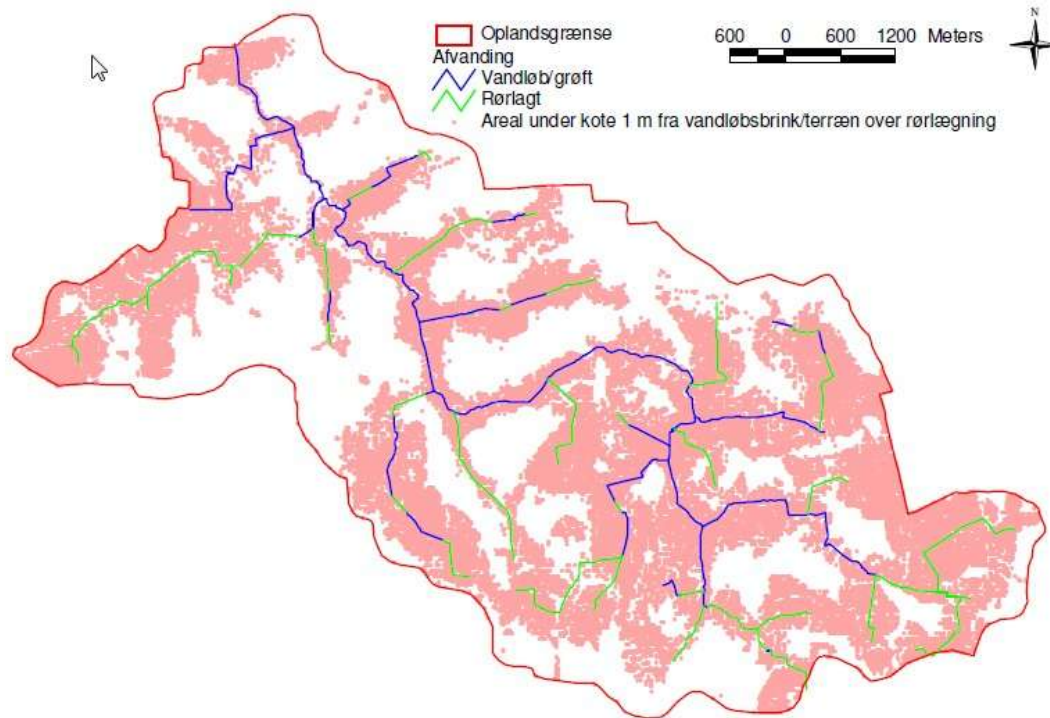
Szilas har foretaget analyser i relativt jævnt terræn på Lolland, der viser potentiel påvirkning af 36 % af et opland¹⁹², se figur 5.8, og potentiel ødelæggelse af op til 292 ha pr. km vandløbsstrækning med indsatskrav. Denne analyse er ikke repræsentativ, men uhyggelig. Var den repræsentativ, ville konsekvenserne blive (292 ha/km vandløb med indsatskrav x 55,4 km vandløb med indsatskrav =) 16.000 ha påvirket areal alene i Nordfyns Kommune.

¹⁹¹ Poulsen, Robert Nøddebo og Ole Mark: ” Notat om plantevækstfaktorer, drænanlæg og sedimentation i drænrør”. DHI. 2011. s. 2

http://vandplan.dk/Notat_om_plantevaekstfaktorer_draenanlaeg_og_sedimentation_i_draenroer.pdf

¹⁹² Szilas, Casper: ” Afvandingmæssige konsekvenser af vandløbsrestaurering og ændret vandløbsvedligeholdelse illustreret ved Marrebæks Rende på Nordvestlolland”. GPS Agro. 2011. Kvalitetssikring v. DHI. P. 24

http://vandplan.dk/Afvandingsrapport_20110402.pdf

Figur 5.8. Potentielt påvirket areal (pink) i et opland på 4000 ha på Lolland.

Miljøministeriet har i 2007 foretaget en analyse af et opland ved Holsted, der viser påvirkning af 115 ha pr. km vandløbsstrækning, hvis dræne stoppes¹⁹³. At dræne stopper på grund af sedimentation, når vandløbsindsatsen implementeres, viser redegørelsen herover. Anvendes dette udgangspunkt, fås potentiel påvirkning af (115 ha/km vandløb med indsatskrav x 55,4 km vandløb med indsatskrav =) 6.400 ha alene i Nordfyns Kommune. Det vurderes sandsynligt, at disse forhold er mere repræsentative for forholdene på landsplan.

Hertil skal lægges konsekvenser af stuvningsskader, altså påvirkning af arealer langs vandløbsstrækninger opstrøms indsatsstrækninger, og langs sidevandløb.

Med baggrund i analyser har organisationerne ”Landbrug & Fødevarer” og ”Skovdyrkerforeningerne” i fællesskab skønnet, at arealpåvirkningen potentielt vil andrage op til 650.000 ha på landsplan, svarende til ca. 15 % af landets samlede areal^{194, 195}. Som redegjort for herover må det forventes, at konsekvenserne kan blive relativt større i Nordfyns Kommune end i hele landet som gennemsnit, fordi landskabet i store dele er relativt fladt, og fordi konsekvenserne er størst i flade landskaber.

¹⁹³ Madsen, Bjarne, og Brian Jacobsen” Hydrologisk og økonomisk analyse af vandføring i vandløb”. Miljøministeriet, 2007. p. 54, 55, 56 samt bilag B, p. 1.

<http://www2.blst.dk/udgiv/Publikationer/2007/978-87-92256-25-6/pdf/978-87-92256-26-3.pdf>

¹⁹⁴ <http://www.maskinbladet.dk/artikel/25-procent-landbrugsarealet-trues-forsumpning>

¹⁹⁵ Zobbe, Henrik: ”Solide data giver solide politikanbefalinger” Fødevareøkonomisk Institut, Københavns Universitet 2012. http://www.foi.life.ku.dk/Debatindlaeg/120224_solide_data.aspx

Desuden skal lægges konsekvenserne af arealpåvirkninger, som følge af vedligeholdelsesinstruksen i vandplanernes bilag 7, som reelt implementerer reduceret vedligeholdelse i alle vandløb.

Sammenlagt er det åbenlyst, at arealkonsekvenserne kan blive meget betydelige.

Nordfyns Vandløbslaug finder det helt afgørende, at fortsat effektiv afvanding af landbrugs- og skovområder sikres.

Det er Nordfyns Vandløbslaugs opfattelse, at dette alene kan sikres ved at opretholde en vandføringsevne, som holder vandspejlet i vandløbene under det designvandspejl, vandløbene oprindeligt er designet til.

5.8 Erstatningskrav

Nordfyns Vandløbslaug forbeholder retten til for samtlige medlemmer af Nordfyns Vandløbslaug at gøre krav om fuld erstatning for ethvert tab og enhver ulempe, der påvirker laugets medlemmer som følge af Nordfyns Kommunes Vandhandleplan og implementeringen af Vandplanerne.

Nordfyns Vandløbslaug henleder venligst opmærksomheden på, at erstatningskravet kan blive meget betydeligt.

5.9. Klimaændringernes betydning

Klimaændringernes forventninger om hyppigere kraftige nedbørshændelser¹⁹⁶, vil forstærke de uheldige virkninger ved at give større vandføringer og dermed endnu højere vandspejlsstigninger, samtidig med at vandafledningsbehovet vil stige. Herved forøger klimaforandringerne de negative konsekvenser af vandplanernes indsatskrav. Klimaforandringerne fordrer derfor bedre vandafledning, ikke forringelser.

5.10. Samfundsøkonomiske tab.

5.10.1. Bygninger

For alle bygninger i kommunen, der kan blive påvirket af skader som følge af utilstrækkelig vandafledning, er det oplagt, at det er direkte samfundsøkonomisk og ressourceøkonomisk (miljømæssigt) tåbeligt at acceptere tab og ødelæggelser, der kunne have været undgået. En forringelse af pantets værdi vil desuden være skadeligt for finanssektoren, som i forvejen har det svært. Dette kan altså bidrage til at forværre finanskrisen.

5.10.2. Land- og skovbrug.

Det er almindeligt kendt, at primærproduktionen hverken i landbrug eller skovbrug i et samfundsøkonomisk perspektiv leverer store økonomiske afkast. Det er derfor relevant at spørge, hvilken interesse samfundet så har i at opretholde et produktivt land- og skovbrug.

Der er to enkle svar.

¹⁹⁶ http://www.dmi.dk/dmi/ekstremregn_bliwer_endnu_mere_ekstremt

Produktionsøkonomisk er det sådan, at resultatet i primærsektoren er meget begrænset, men til gengæld sker der en enorm værditilvækst på baggrund af produktionen. Det er historien om rugbrødet, som indeholder korn og råvarer for 2 kr., men koster 25. De første 5 kr. er moms, som går direkte i samfundets kasse. Resten er værdiskabelse, som fuldt ud ligger i Danmark, herunder i Nordfyns Kommune, når værdiskabelsen er baseret på danske råvarer. Denne værdiskabelse er livsgrundlag for en stor andel af kommunens borgere. Herudover lever en lang række servicevirksomheder af at servicere land- og skovbrugsvirksomhederne. Alle disse borgeres indtægter er dermed beskatningsgrundlag i Nordfyns Kommune.

På landsplan udgør værdiskabelsen groft skønnet op imod 1 mia. kr. pr. kommune. Derfor er der, set med samfundsøkonomiske øjne, god fornuft i at bevare hele primærsektoren, i stedet for at aflive den. I Nordfyns Kommune er markante repræsentanter for værdiskabelsen Emmelev Mølle med en årlig omsætning på over ½ mia. kr., samt Danish Agro som har en omsætning i størrelsesordenen 1 mia. kr. I den anden ende af skalaen findes Nordfyns møbelindustrier, f.eks. Farstrup Møbler. Hele grundlaget for disse værdiskabelser er selvfølgelig ikke genereret i Nordfyns Kommune, men til gengæld producerer land- og skovbrugserhvervet i Nordfyns Kommune også råvarer, der værdiforøges udenfor kommunegrænsen.

Ejendomsmarkedet udgør en grundlæggende del af vores samfundsøkonomi. Hovedparten af den aktuelle alvorlige økonomiske krise kan formentlig henføres til en betydelig svækkelse af ejendomsmarkedet. En forringelse af ejendommene, ved at forsumpe betydelige landbrugs- og skovbrugsarealer, og dermed forringe disse arealers værdi, vil i den situation være meget uklogt. Det vil desuden svække pantets værdi, og vil dermed være skadeligt for finanssektoren, som i forvejen har det svært. Dette kan altså bidrage til en i forvejen negativ spiral.

6. Kommunens handlemuligheder

6.1. Naturstyrelsens oplysninger til Folketing og offentlighed

Under punkt 4.1 og 4.2 har Nordfyns Vandløbslaug redegjort for, at Nordfyns Kommunes medarbejdere med baggrund i den vejledning, der er tilgået kommunen fra KL og Naturstyrelsen, må lægge til grund, at indsatskravene, der fremgår af Miljøministeriets GIS-kort, er bindende og **SKAL GENNEMFØRES**.

Vejledningen til kommunerne er imidlertid helt i **U**overensstemmelse med Naturstyrelsens vejledning og oplysninger til Folketing og offentligheden. Naturstyrelsen skriver i sit dokument fra offentliggørelse af vandplanerne (December 2011) (citater):

Det bemærkes i øvrigt, at det er en forudsætning for at igangsætte en vandløbsindsats, at der skal gennemføres en konkret konsekvensvurdering, der viser hvilke arealer, der kan forventes at blive påvirket af indsatsen. I vurderingerne indgår også konsekvenser i forhold til drænedes arealer. Det er først i forbindelse med de konkrete konsekvensvurderinger, at det vil være muligt at vurdere de faktiske konsekvenser og om der er konkret grundlag for at gennemføre indsatsen. Viser det sig, at en indsats vil få vidtrækkende konsekvenser for arealerne langs vandløbet, vil indsatsen ikke blive gennemført i den påtænkte form.

Ved vandløbsindsatsen ændret vandløbsvedligeholdelse kan der ydes kompensation for indkomsttab indenfor rammerne af landdistriktsprogrammet, der udarbejdes i overensstemmelse med Rådets forordning (EF) 1698/2005 om støtte til udvikling af landdistrikterne og landdistriktsloven²⁹. For at sikre, at der ikke igangsættes indsats, som ligger ud over den afsatte økonomiske ramme, skal en indsats godkendes af staten, før den kan igangsættes. Herved gives der bl.a. også sikkerhed for, at der ikke igangsættes indsats, uden at der er penge til at kompensere jordbrugere for deres indkomsttab inden for rammerne af landdistriktsprogrammet.

197

Her er det åbenlyst, at indsatsen **IKKE SKAL GENNEMFØRES** hvis den har vidtrækkende konsekvenser for arealerne langs vandløbet, og at indsatsen først kan igangsættes, når det er sikret, at der kan udbetales økonomisk kompensation til de berørte arealer.

At indsatskravene er en bunden opgave, tvunget af Staten og EUs Vandrammedirektiv, at de **SKAL** gennemføres og ikke kan ændres, er også i **u**overensstemmelse med Naturstyrelsens hjemmeside (citater):

Fup og Fakta om vandplanerne

Vandplanerne er jævnligt til debat i medierne, og der dukker igen og igen påstande op, som allerede er gendrevet ved tidligere omtaler. Vi bringer et uddrag:

Vandplanerne betyder, at vedligeholdelsen af 4.000 km vandløb skal ophøre. Det vil gøre landbrugets dræn mindre effektive eller helt stoppe dem.

Nej, vandplanerne kræver ikke, at man ophører med at vedligeholde vandløb. Kun at der skal ske en ændring af vedligeholdelsen, så vandløbet kan komme i god økologisk tilstand. Derfor skal mange strækninger fortsat vedligeholdes, blot på andre måder end i dag.

Den enkelte kommune afgør indsatsen for hvert enkelt vandløb, og inden den igangsætter en sådan indsats, skal den vurdere konsekvenserne for de nærliggende arealer, f.eks. om arealer bliver vådere som følge af den ændrede vedligeholdelse. Først når disse konsekvenser er vurderet, kan det besluttes, om indsatsen skal gennemføres. Hvis en indsats viser sig at få vidtrækkende negative konsekvenser, vil indsatsen ikke blive gennemført i den påtænkte form. Desuden kan kommunerne ikke sætte større indsats i gang, end landmanden kan kompenseres for.

Samt videre (citater):

¹⁹⁷ Naturstyrelsen: "Karakteriseringen af vandløb og indsatsprogrammet på vandløbsområdet" Miljøministeriet, December 2011, p. 15-16
http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/0D89E074-67E9-4C4F-9461-16ACFE0BD4B5/0/Notatarbejdsmappe_vandloeb%20og%20indsatsprogrammet.pdf

DMUs vurdering var, at 30.000 ha landbrugsarealer ud over randzonen potentielt set kunne blive påvirket af vandløbsindsatsen. Og senest har Kort- og Matrikelstyrelsen analyseret sig frem til tallet ca. 22.000 ha. Desuden skal man huske, at der er en kontant stopklods for, hvor meget en indsats på et vandløb må påvirke landbruget. Landmanden skal nemlig kompenseres inden for rammerne af landdistriktsprogrammet, og der er kun afsat en pulje på 52 mio. kr. til compensation. Der kan kun gennemføres indsatser, så længe der er penge i puljen.

198

Her er det tydeligt, at

1. **indsatser med store konsekvenser IKKE skal gennemføres**, og at
2. **det er kommunen, der afgør hvilken indsats der skal gennemføres.**

At indsatsen IKKE er helt så tvunget, som det kunne fremgå af informationen til kommunernes medarbejdere, fremgår ligeledes af et nyt notat (Maj 2012) fra Naturstyrelsen (citater):

- At vandløbsstrækninger anvendes til landbrugsmæssig dræning betyder ikke i sig selv, at strækningen skal udpeges som stærkt modificeret. Hvis der ved en rimelig indsats kan opnås god økologisk tilstand i vandløbet (f. eks. ændret vedligeholdelse eller restaurering), uden at det vil have en betydelig negativ indvirkning på f.eks. bebyggede arealer, miljøet generelt eller den landbrugsmæssige dræning, skal strækningen ikke udpeges som stærkt modificeret. Hvis modsat opnåelse af god tilstand imidlertid vurderes at ville have meget betydelige konsekvenser, kan strækningen dog udpeges som stærkt modificeret. Den endelige afklaring af omfanget af konsekvenser vil ske ved den konsekvensvurdering, der bl.a. skal ligge til grund for beregning af compensation indenfor rammerne af landdistriktsprogrammet.

199

Med henvisning til notatets udgivelsesdato må retningslinjerne heri anses for gældende. Det fremgår altså, at indsatsen skal gennemføres, hvis den kan gennemføres, (citater): ”**uden at det vil have en betydelig negativ indvirkning på f.eks. bebyggede arealer, miljøet generelt eller den landbrugsmæssige dræning**”.

Det slutes heraf, at der er (nødvendigvis må være) andre handlemuligheder, **hvis indsatsen vil have betydelig negativ indvirkning på f.eks. bebyggede arealer, miljøet generelt eller den landbrugsmæssige dræning.**

Det fremgår, at **vandløb, kan klassificeres om til stærkt modificerede vandløb.** Det fremgår desuden, at denne afklaring af konsekvenser, og dermed hvorvidt omklassificering er relevant, først vil ske ved den kommunale konsekvensvurdering. Da vejledningen er fra Maj

¹⁹⁸ http://www.naturstyrelsen.dk/Vandet/Vandplaner/Om_vandplanerne/Fup_og_Fakta/

¹⁹⁹ Naturstyrelsen: ”Retningslinjer for udarbejdelse af indsatsprogrammer Vandplaner 2010 – 2015” Miljøministeriet. 2012, p. 26
<http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/4BA1F30F-60A1-4372-B457-64CEC6943A2D/0/Retningslinjerforudarbejdelseafindsatsprogrammer.pdf>

2012, er det åbenlyst, at det er den klassifikation, som er fastlagt i vandplanerne i December 2011, som kan ændres.

Samlet er det Nordfyns Vandløbslaugs opfattelse, at det klart fremgår, at det suverænt er Nordfyns Kommune, der fastsætter, hvilken indsats der er nødvendig, men også hvilken indsats, der er forsvarlig at gennemføre. Dermed er det Nordfyns Kommune, der suverænt afgør, hvilken indsats og i hvilket omfang der vil blive gennemført. Nordfyns Kommune har således flere valgmuligheder, herunder

1. At gennemføre en indsats, der på en gang sikrer vandafledningen fuldt ud og samtidig sikrer vandløbsmiljøet, helt i overensstemmelse med vandløbslovens § 1. jf. afsnit 5.1
2. Klassificere vandløbene korrekt som stærkt modificerede, med henvisning til, at konsekvenserne af ophørt eller reduceret vandløbsvedligeholdelse bliver for store, jf. afsnit 6.1.
3. Sikre, at der ved konsekvensvurderingen sker en helt korrekt angivelse af, hvor store konsekvenserne reelt bliver, indregnet stuvningsskader og skader som følge af ødelagte drænanlæg.
4. Udsætte indsatsen, herunder ansøgning om igangsætning af indsatsen, længst muligt, i forventning om, at kompensationsmidlerne er opbrugt, og indsatsen derfor ikke kan igangsættes. Jf. afsnit 6.1.

7. Opfordring til dialog og løsningsmuligheder.

7.1. Opfordring til dialog og aktiv inddragelse.

Nordfyns Vandløbslaug er dannet for at varetage medlemmernes interesser i relation til vandafledning i Nordfyns Kommune.

Nordfyns Vandløbslaug mener, at det er vigtigt at tilgodese miljø og andre interesser omkring vandløbene. Nordfyns Vandløbslaug mener, at der skal og kan findes løsninger, så både miljø og afvanding tilgodeses, og Nordfyns Vandløbslaug bidrager gerne konstruktivt hertil.

Nordfyns Vandløbslaug opfordrer derfor Nordfyns Kommune til at indgå i en åben og konstruktiv dialog, hvor Nordfyns Vandløbslaug og borgere, der har en interesse i vandløbsforvaltningen, gives mulighed for at få medindflydelse på vandløbsforvaltningen i Nordfyns Kommune.

Nordfyns Vandløbslaug opfordrer til, at der udarbejdes regulativer, der sikrer, at vandafledningsevnen opretholdes med vandspejl under drænudløb, således at afvandingen kan opretholdes i det omfang, afvandingen er planlagt og arrangeret. Det er Nordfyns Vandløbslaugs opfattelse, at dette vil være i overensstemmelse med vandløbslovens hensigt. Det er Nordfyns Vandløbslaugs opfattelse, at dette sikres bedst ved anvendelse af skikkelsesregulativer, og Nordfyns Vandløbslaug opfordrer derfor til, at de fremtidige regulativer udelukkende bliver skikkelsesregulativer. Nordfyns Vandløbslaug bemærker sig, at det fremgår af kommunens vandhandleplan, at ved regulativændringer (citater): ”skal der være en høring med inddragelse af relevante interessenter.” Nordfyns Vandløbslaug ser venligst frem til, at der bliver tale om ægte aktiv inddragelse af Nordfyns Vandløbslaug og berørte borgere.

Nordfyns Vandløbslaug opfordrer ligeledes Nordfyns Kommune til at indgå i dialog med ægte aktiv inddragelse af Nordfyns Vandløbslaug og berørte borgere i reguleringssager i Nordfyns Kommune i anledning af vandplanerne.

Nordfyns Vandløbslaug opfordrer desuden Nordfyns Kommune til at indgå i dialog med ægte aktiv inddragelse af Nordfyns Vandløbslaug og berørte borgere ved de konsekvensvurderinger, Nordfyns Kommune skal gennemføre i anledning af vandplanernes indsatskrav.

I forbindelse med udarbejdelse, vedtagelse og gennemførelse af vandhandleplanen, samt den tilknyttede revision af vandløbsregulativer, opfordrer Nordfyns Vandløbslaug derfor til en tæt dialog, hvor vandløbslauget får medindflydelse.

7.2 Løsninger.

7.2.1 Korrekt indsats.

Nordfyns Vandløbslaug foreslår her en række løsningsmuligheder til at forbedre Vandplaner, vandhandleplan og vandløbsmiljø.

Nordfyns Vandløbslaug foreslår, at Nordfyns Kommune benytter de handlemuligheder, der er beskrevet herover (afsnit 6).

Nordfyns Vandløbslaug foreslår, at alle små vandløb, indtil der er 10 km² opland, der føder vandløbet, udgår af vandplanerne og vandhandleplanen. Som eksempel nævnes Skyllebækken. Skyllebækken opfylder ikke EUs kriterium for at være et betydeligt vandløb, og skal derfor ikke indgå i vandplanerne. Dette vil være i overensstemmelse med EU-Vandrammedirektivets vejledning 2. At fjerne vandløb med under 10 km² opland vil samtidig fjerne den retsstridighed, der er i vandplanerne på dette punkt. Det vil, som vist ovenfor, fjerne en betydelig del af de skadelige indsatskrav, der ellers følger af vandplanerne. Se figur 7.1, 7.2 og 7.3.

Figur 7.1. Kortudsnit. Naturstyrelsens GIS-kort. Vandløbsstrækninger med indsatskrav ”Ændret vedligeholdelse”. Rød cirkel viser de tre eneste vandløbsstrækninger, hvor der er indsatskrav i vandløb typologi type 2 og 3. Alle andre indsatskrav findes i vandløb typologi type 1 – små vandløb, der kun retsstridigt indgår i Vandplanerne. Hovedparten af vandplanernes indsatskrav forsvinder altså, såfremt Vandplanernes retsstridighed korrigeres, og Vandplanerne bringes i overensstemmelse med EU-Vandrammedirektivets vejledning om vandløbsidentifikation.²⁰⁰

²⁰⁰ http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=miljoegis_vandrammedirektiv2011

Figur 7.2. Kortudsnit. Naturstyrelsens GIS-kort. Vandløbsstrækninger med indsatskrav ”Genåbning af rørlagte vandløb”. Rød cirkel viser de to eneste vandløbsstrækninger, hvor der er indsatskrav i vandløb typologi type 2 og 3. Øvrige indsatskrav findes i vandløb typologi type 1 – små vandløb, der kun retsstridigt indgår i Vandplanerne. Hovedparten af vandplanernes indsatskrav forsvinder altså, såfremt Vandplanernes retsstridighed korrigeres, og Vandplanerne bringes i overensstemmelse med EU-Vandrammedirektivets vejledning om vandløbsidentifikation.²⁰¹

²⁰¹ http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=miljoegis_vandrammedirektiv2011

Figur 7.3. Kortudsnit. Naturstyrelsens GIS-kort. Vandløbsstrækninger med indsatskrav ”Spærringer, hvor der skal sikres kontinuitet” Rød cirkel viser 5 spærringer, der skal fjernes i vandløb typologi type 2 og 3. Det bemærkes, at ifølge Nordfyns Kommunes Vandhandleplan er to af disse 5 spærringer allerede under fjernelse. Alle andre indsatskrav findes i vandløb typologi type 1 – små vandløb, der kun retsstridigt indgår i Vandplanerne. Hovedparten af vandplanernes indsatskrav forsvinder altså, såfremt Vandplanernes retsstridighed korrigeres, og Vandplanerne bringes i overensstemmelse med EU-Vandrammedirektivets vejledning om vandløbsidentifikation.²⁰²

Nordfyns Vandløbslaug foreslår, at alle vandløb klassificeres korrekt, således at afvandingsvandløb og grøfter klassificeres som det, de er: modificerede vandløb. Ligesom at kalde en skovl for en skovl. Som eksempel nævnes Skyllebækken. Skyllebækken er i de danske vandplaner klassificeret som naturligt, selvom det reelt er og skulle klassificeres som et kunstigt eller stærkt modificeret vandløb. Dette vil være i overensstemmelse med EU-Vandrammedirektivets vejledning 2. At klassificere vandløb korrekt vil samtidig fjerne den retsstridighed, der er i vandplanerne på dette punkt. Som det er vist herover (afsnit 6.1), er det en mulighed, som Naturstyrelsen helt aktuelt har nævnt.

²⁰² http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=miljoegis_vandrammedirektiv2011

Nordfyns Vandløbslaug foreslår, at der ikke gennemføres indsats om fysiske forandringer i vandløb, før det er sikret, at spildevand ikke påvirker vandløbsfaunaen. Det er at rette bager for smed, når der gennemføres en indsats i et vandløb for at forbedre de fysiske forhold, på en vandløbsstrækning, hvor det reelle problem er spildevand. Som eksempel nævnes Skyllebækken. Her er indsatskrav om fysiske forandringer, selvom vandløbet er spildevandsbelastet. Med den nye viden om, at vandløbsfaunaen er mere følsom overfor spildevand end hidtil antaget, er det ekstra vigtigt, at spildevandsproblemet løses først.

Nordfyns Vandløbslaug foreslår, at Nordfyns Kommune arbejder for korrekt miljømålsætning for vandløb i overensstemmelse med vandløbenes reelle potentiale. Det vil fjerne stort set alle indsatskrav, og vil derfor være billigere (gratis) for erhverv og for samfundet.

Herunder foreslår Nordfyns Vandløbslaug, at der udelukkende gennemføres en indsats, der hvor vandløbene reelt har potentiale til at nå miljømålet. Det vil sige, at der udelukkende gennemføres en indsats, hvor der er godt fald, og tilsvarende, at der aldrig gennemføres en indsats, hvor der alligevel ikke er potentiale, d.v.s. i vandløb i flade topografier uden fald (fordi her mangler vandstrøm, og her er mudderbund) eller i meget små vandløb, idet disse alligevel aldrig kan nå miljømålet, alene på grund af deres størrelse. Som eksempel nævnes Skyllebækken. Skyllebækken har ikke potentiale til at nå miljømålet, dels fordi vandløbet mangler fald, og derfor mangler vandstrøm, og derfor har mudderbund, dels fordi det er et meget lille vandløb, og dermed aldrig kan nå miljømålet.

7.2.2. Bedre vandmiljø og samtidig afvanding.

Nordfyns Vandløbslaug foreslår, at der etableres mini-ådale som gennemførelse af Vandplanernes indsatskrav. Etablering af miniådale vil på en gang kunne opfylde erhvervets og samfundets behov for afvanding og Naturstyrelsens ønske om forbedret vandløbsfauna.

Anvendelse af miniådale anbefales af DN (Danmarks Naturfredningsforening)²⁰³. Løsningen er dyr, men dog langt, langt billigere end de tab, der bliver følgen af Vandplanernes alternative indsatskrav.

Nordfyns Vandløbslaug foreslår, at der etableres strømrendetilpasning som gennemførelse af Vandplanernes indsatskrav, med etablering af tilstrækkelig bred og dyb strømrende, som kan sikre den vandafledning, der oprindeligt har været, og samtidig etablering af det ønskede vandløbsmiljø i vandløbets sider. Det kan altså være nødvendigt at gøre vandløbet dybere eller bredere.

Strømrendetilpasning vil på en gang kunne opfylde erhvervets og samfundets behov for afvanding og Naturstyrelsens ønske om forbedret vandløbsfauna. Løsningen er dyr, men dog langt, langt billigere end de tab, der bliver følgen af Vandplanernes alternative indsatskrav.

Nordfyns Vandløbslaug foreslår, at der foretages uddybning af vandløbene, inden indsatskrav gennemføres, således at vandføringsevnen opretholdes, og således at vandspejlet efter vandløbsindsatsen ikke overstiger det oprindelige vandspejl, drænanlæggene er designet efter.

²⁰³ Bøje Østerlund: "DN: Vi støtter miniådale" Effektivt Landbrug. 24.03.2012.

Høringssvar
Nordfyns Kommunes Vandhandleplan

Nordfyns Vandløbslaug
vandlaug@gmail.com .

Venlig hilsen

Nordfyns Vandløbslaug

Mikael Eg Andersen
Formand
Tøvlidtvej 69
Melby
5471 Søndersø